111E JAARGANG — NO.: 275 ZATERDAG 26 NOVEMBER 1994

AMIGOE

VANDAAG

RAYMOND BEGINA
...woningbouw...

Preke

Pourier: kool en geit sparen

Servische aanvallen op Bihac houden aan:

VS-mariniers naar Adriatische Zee

ZAGREB/SARAJEVO - De Servische aanvallen op Bihac zijn in de nacht van vrijdag op zaterdag onverminderd voortgezet, ondanks een vrijdag overeengekomen bestand. Met name het voormalige militaire vliegveld bij de stad in de gelijknamige moslimenclave is het toneel van de strijd, aldus Radio Sarajevo zaterdag. Inmiddels zijn drie Amerikaanse marineschepen met tweeduizend mariniers aan boord onderweg naar de Adriatische Zee, maar Washington haastte zich te zeggen dat dit niet betekent dat men actief gaat worden op Bosnische grond. Moskou laat steeds duidelijker blijken dat men zeer gereserveerd staat tegenover de NAVO-acties.

Volgens berichten van Radio Sarajevo is de situatie voor de burgerbevolking in Bihac en omgeving uiterst kritiek geworden. De strijd veroorzaakte veel gewonden, bovendien is er gebrek aan levensmiddelen. In de eveneens fel omstreden stad Velika Kladusa, dertig kilometer ten noorden van Bihac, zitten burgers al enkele dagen vast in hun schuilkelders, aldus Radio Sarajevo.

Het dirigeren van de Amerikaanse mariniers naar de Adriatische Zee gebeurt als voorzorgsmaatregel in verband met de voortdurende gevechten in Bosnië. Een regeringswoordvoerder in Washington zei dat de mariniers niet de opdracht hebben aan land te gaan. Ze moeten zich alleen gereed houden in de Adriatische Zee om indien nodig de VN en NAVO ter zijde te staan.

Washington hoopt dat hun aanwezigheid genoeg zal zijn om de Bosnische Serviërs af te schrikken, zodat ze hun aanval op de moslimstad Bihac staken, aldus de zegsman. Twee Amerikaanse oorlogsschepen, de Nassau en de Gunston Hall, verlieten de Franse havenstad Toulon vrijdag al, waar ze voor anker lagen. De Nassau heeft zes Harrier-vliegtuigen en twintig helikopters aan boord. De militairen komen begin volgende week op de plaats van bestemming aan.

Ondanks de NAVO-aanvallen en luchtacties van de afgelopen dagen gingen de Serviërs vrijdagavond door met de belegering van Bihac, een door de VN uitgeroepen 'veilige zone'. Volgens de burgemeester beschoten ook Kroatische Serviërs de moslimstad. NAVO-vliegtuigen vlogen vrijdagavond een uur lang boven de regio rond Bihac. Wegens het slechte weer kwam het niet tot aanvallen op Servische stellingen. Op de toestellen werden minstens twee raketten afgevuurd, die doel misten. Er deden geen Nederlandse vliegtuigen mee aan de actie, aldus het ministerie van Defensie in Den Haag.

Angola: verzet schiet heli neer: 22 doden

LUANDA - Een Angolese legerhelikopter is vrijdag bij Cuito-Cuanavale, in het zuiden van het land, neergestort. Hierbij werden 22 militairen gedood. In een communiqué beschuldigt de regering de rebellenbeweging Unita ervan het toestel te hebben neergeschoten.

Volgens het regeringsleger werd het toestel neergeschoten toen het gewonden ophaalde uit Cuito-Cuanavale, dat vorige week op de Unita was veroverd. Het incident is het ernstigste sinds het bestand dat 22 november van kracht ging. Het Angolese leger beschuldigt de Unita-opstandelingen er verder van deze week op verschillende plaatsen al zeker negen aanslagen te hebben gepleegd, waarbij 47 burgers en militairen zijn omgekomen. Met inbegrip van de aanval op de helikopter zijn sinds 22 november in totaal 69 doden gevallen en zijn vijftien mensen gewond geraakt.

■ *SARAJEVO - Een radioverslaggever (rechts) spreekt vanuit Sarajevo tot de bevolking van het belegerde Bihac. Volgens Radio Bihac gingen de gevechten vrijdag gewoon door ondanks een afgekondigd bestand.*
(AFP-satellietfoto)

Sarajevo in contact met Bihac

Prins Bernhard aan tumor geopereerd

DEN HAAG - Prins Bernhard is vanmorgen in het Academisch Ziekenhuis in Utrecht geopereerd aan een kwaadaardige tumor in de dikke darm. Hij heeft de ingreep, waarbij de tumor in zijn geheel is weggehaald, goed doorstaan.

Volgens de RVD was de toestand van de 83-jarige prins na de operatie zeer bevredigend. De tumor kon in zijn geheel worden verwijderd, waarbij de normale darmfunctie is hersteld. Artsen hebben geen aanwijzingen voor uitzaaiingen gevonden en verwachten een voorspoedig herstel. De behandeling is uitgevoerd door drie artsen van het Academisch Ziekenhuis Utrecht: geriater prof. dr S.A. Duursma, anesthesist prof. dr A. Knape en chirurg prof. dr Th. J.M.V. van Vroonhoven. Hoelang de prins, die afgelopen donderdag werd opgenomen, nog in het ziekenhuis moet blijven, is niet duidelijk.

Met inzet tientallen helikopters:

Tsjetsjeense leger doelwit offensief

MOSKOU - Zo'n veertig gevechtshelikopters met Russische kleuren hebben donderdag stellingen van de Tsjetsjeense regeringstroepen nabij de hoofdstad Grozny gebombardeerd. Daarbij zijn zeker drie doden en acht gewonden gevallen.

Zo meldt het Russische persbureau Interfax op gezag van de Tsjetsjeense generale staf. De Kaukasische republiek Tsjetsjenië heeft zich drie jaar geleden eenzijdig van Rusland afgescheiden. Bij de aanval is onder meer het vliegveld van Grozny geraakt, evenals posities van het regeringsleger ten noorden van de stad. Volgens de generale staf in Grozny kwamen de helikopters uit de Russische deelrepubliek Noord-Ossetië en uit de regio Stavropol, die aan Tsjetsjenië grenst.

Het ministerie van Defensie in Moskou ontkent elke betrokkenheid bij de aanval. Eerder had de Voorlopige Raad, de voornaamste oppositiebeweging tegen de Tsjetsjeense leider generaal Doedajev, aangekondigd dat ze vrijdag de hoofdstad zou aanvallen vanuit haar bolwerken in het noorden en het zuiden van het land. De Raad wordt openlijk door Moskou gesteund.

Parijs in Kersttooi

■ *PARIJS - Parijs heeft zich in zijn Kerst-lichtkleed getooid. Deze foto toont de Champs Elysées met zijn traditionele Kerstverlichting met op de achtergrond de Arc de Triomphe.*
(AFP-satellietfoto)

Maatregelen in pen: brood binnen ieders bereik:

Optimisme in Paramaribo over oplossing problemen bij politie

PARAMARIBO - De Surinaamse president Ronald Venetiaan heeft toegegeven dat de organisatie van steunmaatregelen voor de bevolking te langzaam op gang komt. Hij heeft de week van de 19de verjaardag van de staatkundige onafhankelijkheid betiteld als 'de week van de broodopstand van scholieren'.

Er worden nu maatregelen uitgewerkt die onmiddellijk effectief moeten zijn en brood betaalbaar moeten maken voor scholieren en anderen die het nu niet kunnen bekostigen. "Gevoelens van onvrede dreigen voeding te geven aan aanwezige kiemen van dictatuur", aldus Venetiaan. Hij hoopt dat de regering de ruimte krijgt voor een verlichting van de economische malaise.

DOORBEREKENEN

Venetiaan sprak niet over de acties bij de douane en de politie. Douaniers zijn sinds donderdag voor onbepaalde tijd in staking. Politieagenten zetten vanaf dinsdag met langzaam-aanacties kracht bij aan hun eis tot inwilliging van een pakket maatregelen voor verbetering van leef- en werkomstandigheden.

Overleg tussen de Politiebond SPB en minister Soeshiel Girjasing is tot dinsdag opgeschort. De bewindsman vroeg donderdagavond de tijd om onder meer salariscorrecties te laten doorberekenen. Girjasing is optimistisch over het bereiken van het akkoord met de Politiebond.

HARDE EISEN

Voor het eerst sinds Suriname onafhankelijk is, heeft het politiekorps niet meegedaan aan traditionele activiteiten zoals de parade van gewapende machten. Er waren vrijdag nauwelijks agenten op straat, wel veel burgers die de verjaardag van de onafhankelijkheid vierden.

Indirect verwijzend naar Nederland zei Venetiaan dat de 'ogenschijnlijke problemen' tussen de beide landen overwonnen kunnen worden met het inzet van beide kanten. De relaties tussen het nu negentien jaar op eigen benen staande Suriname en het voormalige moederland zijn enigszins vertroebeld door harde eisen die Nederland stelt aan sanering van de Surinaamse economie van het in 1975 afgesproken bedrag van 2,3 miljard gulden. Voor Ontwikkelingssamenwerking heeft Suriname nog ruim eenderde deel tegoed.

Aan vooravond van referendum:

Meerderheid van Noren nog tegen aansluiting bij EU

OSLO - Een dag voor het begin van het referendum over de Noorse toetreding tot de Europese Unie, beschikken de tegenstanders van een dergelijke stap nog steeds over een meerderheid.

Alle opiniepeilingen die zaterdag in Oslo verschenen, laten zien dat ruim de helft van de Noren (gemiddeld 53,2 procent) een toetreding afwijst. In drie onderzoeken was sprake van een lichte, maar ontoereikende stijging van het aantal ja-stemmers.

De volksraadpleging begint zondag in bijna de helft van alle Noorse regio's, voordat maandag de stemlokalen in heel Noorwegen opengaan. De bevolking van het Scandinavische land wees in 1972 een Europees lidmaatschap af. De huidige sociaaldemocratische regering is een fervent voorstander en wijst op de buurlanden Zweden en Finland, die onlangs besloten tot toetreding.

Istanbul doet wilde paddestoel in ban wegens vergiftiging

ISTANBUL - De Turkse autoriteiten in Istanbul hebben het zoeken, verzamelen en verkopen van wilde paddestoelen verboden.

De drastische maatregel is een reactie op de dood van achttien mensen, die overleden na het eten van giftige paddestoelen. Bijna tweehonderd mensen zijn ziek geworden. Een woordvoerster van het ministerie van Gezondheidszorg zei dat nog steeds 49 mensen met vergiftigingsverschijnselen in het ziekenhuis verblijven. De toestand van twee van hen is kritiek. Medewerkers van het ministerie zeggen dat veel niet-deskundige liefhebbers op eigen gelegenheid zijn gaan verzamelen nu hevige regenval heeft gezorgd voor een echte wildgroei aan paddestoelen.

NAPA

DEZE WEEK

* VBC-VOORZITTER, Deanna Chemaly, maakt zich soms boos. Om de toenemende criminaliteit, om mensen die menen dat geld verdienen en winst maken vieze zaken zijn. Ze praat er over in een interview met Hans Vaders op pag. 1

* 45 JAAR zit Walfried Pieters in het vak van horlogemaker en juwelier. Hij leerde het métier van horlogier in Zwitserland, werkte vele jaren bij de firma Spritzer en Fuhrmann en heeft al sinds enige tijd zijn eigen bedrijf. Een interview met Nel Casimiri op pag. 3

* BIJ TANKI FLIP op Aruba zijn unieke archeologische vondsten gedaan, die een goed beeld geven hoe de oorspronkelijke indiaanse bevolking geleefd moet hebben. Een reportage van Wim Rutgers op pag. 5

* DE VISSERS van Santa Cruz hebben de haven en het strand nieuw leven in geblazen. Ze houden de baai en het strand schoon, weren auto's en waterscooters en zorgen dat er eten en drinken verkrijgbaar is voor de bezoekers. Een bijdrage van Ieteke Witteveen op de Cultuurpagina (7)

* VERDER IN NAPA de rubrieken Buitenland, Zaken & Smaken, de Kinderpagina, Ziek en Gezond, Schaken en de wekelijkse Kruiswoordpuzzel.

Dit is de laatste aflevering van NAPA van dit jaar. In december ontvangen abonnees van de Amigoe de diverse Kersteditities.

Massale vlucht uit burgeroorlog in Somaliland

ADDIS ABEBA - Wegens de oplaaiende burgeroorlog in de eenzijdig uitgeroepen republiek Somaliland (noordwest-Somalië) zijn tienduizenden inwoners naar het buurland Ethiopië gevlucht.

Het betreft voornamelijk vrouwen en kinderen die in een erbarmelijke toestand verkeren, aldus de Ethiopische regering zaterdag.

VERKIEZINGEN IN URUGUAY

Museumprijs in Bloemhof

door Nel Casimiri

Ik kreeg onlangs het verwijt dat ik de laatste tijd zo negatief schrijf. Nu kan het zijn dat ik gewoon een chagrijnige periode achter de rug heb maar het kan ook zijn dat ik de laatste tijd maar weinig echt goede kunstwerken gezien heb, geen exposities waar ik onverdeeld positief over kon zijn. Daarom is het heerlijk nu eens echt enthousiast te kunnen schrijven.

Op 21 maart 1993 ontving Ellen Spijkstra de museumprijs van het Curacaosch Museum. Deze prijs wordt om de vijf jaar toegekend aan een lokale kunstenaar voor zijn of haar grote artistieke talenten. In 1988 werd de museumprijs voor het eerst toegekend aan José Maria Capricorne.

Ellen Spijkstra was de tweede die deze prijs in ontvangst mocht nemen. Bij die prijs hoort ook een boek over het werk van de kunstenaar. Nu is het boek over het werk van Ellen Spijkstra klaar en gisteravond werd dat boek door de directeur van het Curaçaosch Museum officieel overhandigd aan Ellen Spijkstra. Dat gebeurde echter niet in het Curaçaosch Museum maar in Galerie Bloemhof.

Ruim twee jaar geleden had Ellen afspraken gemaakt met Nicole Henriquez om te exposeren in Galerie Bloemhof. Toen kwam daar de museumprijs en het werk dat Ellen klaar had voor de expositie ging naar de grote overzichtstentoonstelling in het Curaçaosch Museum. Deze keer is de expositie wel in Galerie Bloemhof en Docco Engels is naar Galerie Bloemhof gekomen om het boek te overhandigen en om deze nieuwe expositie van Ellen Spijkstra te openen.

Ellen Spijkstra studeerde aan de Academie voor Schone Kunsten 'Minerva' in Groningen, Nederland. Na die opleiding vertrok zij naar Amsterdam waar zij zich verder specialiseerde in glazuurtechnieken bij Natascha Zaludová. Ook volgde zij van 1985 tot 1986 nog cursussen aan de School for American Craftsmen of the Rochester Institute of Technology.

Sinds 1980 woont Ellen op Curaçao waar zij aan de Oude Caracasbaaiweg Studio Girouette stichtte. In Studio Girouette heeft zij haar eigen atelier maar leidt zij ook nieuwe keramisten op. Verschillende van haar (oud)-studenten hebben zich in de loop der tijd gevestigd als zelfstandige keramisten en hebben in eenmansexposities hun kunnen getoond.

De fotografie begon als een hobby. Na een serie foto's van Otrobanda gemaakt te hebben stuurde zij twee foto's in voor de fotowedstrijd 'Het Curaçaose kind'. Zij won daarmee de eerste prijs. Dat leidde uiteindelijk tot een expositie van haar foto's in Gallery '86 in 1986. Door die tentoonstelling kreeg zij allerlei opdrachten, er werden ansichtkaarten van haar foto's gemaakt en de kalender van Monumentenzorg 1994 is helemaal samengesteld uit foto's van Ellen Spijkstra.

Ellen Spijkstra

KERAMIEK

Ellen Spijkstra is in de eerste plaats keramiste. Een van haar bekendste werken is de sculptuur van kiezelstenen die hangt ana de muur van de gallery in het ITC. Ook op deze nieuwe tentoonstelling zijn enkele keien te bezichtigen. Ze hebben de gladde, abstracte vormen die de natuur na duizenden jaren van erosiekrachten aan kiezelstenen kan geven. Ook de andere sculpturen van Ellen Spijkstra hebben zo'n zorgvuldig afgewerkte, bijna grafische, vorm. Ze zijn glad gepolijst, zorgvuldig geglazuurd. Het zijn meest abstracte vormen. Soms zijn de vormen letterlijk opgebouwd uit verschillende elementen die door vorm en kleur weer een geheel vormen.

Ellen is meestal heel bescheiden met haar kleuren. Vaak zijn de kleuren een onderstreping van het materiaal waarvan de keramiek gemaakt is en verwijzen ze terug naar de aarde. Een enkele keer echter springt de kleur eruit zoals het blauw bij 'Saya ku Djèki' en 'Fish Eye' of in de rode cirkel bij 'Maribomba Kaweta'. Maar in de prachtige vorm van 'Bochincha' lopen alle kleuren weer door elkaar zodat ze terugkeren naar de aarde. Soms ook krijgen de kleuren, door toevoegingen, een parelmoeren glans (23).

FOTO'S

De tentoonstelling in Galerie Bloemhof is een combinatie van keramiek en fotografie. Er zijn in korte tijd op Curaçao vier fototentoonstellingen te zien geweest. Het werk van Ellen Spijkstra steekt voor mij ver boven het gemiddelde uit. Zij maakt een persoonlijke kunst van het fotograferen.

Het zijn in de eerste plaats details: een raam, wat jalouzieën, een stukje wasgoed, een rij ronde bogen, een voorgalerij of de bovenkant van een hek. Ook hier komt de term grafisch bovendrijven, maar dan zie je het zonlicht van 'Leven op Verval' of 'Atardi' (in de catalogus) en dan weet je dat er ook een romantische hoek zit op de camera van Ellen Spijkstra.

De mooiste foto voor mij, de foto die het beste beeld geeft van het Curaçao van vandaag, is 'Trompe l'Oeil': door het raam van een ruïne zie je nog net een stukje van een mooi gerestaureerde Curaçaose klokgevel. Alle politici zouden die foto op hun werkkamer moeten hebben.

LUSTRUMBOEK

Het lustrumboek over het werk van Ellen Spijkstra is uitgegeven als een catalogus. Het is zeer bijzonder vormgegeven. De buitenkant toont een foto en de roodbruine kleur van de stenen die te voorschijn komen tussen het verweerde en door zout aangetaste cement, is de kleur voor de rest van omslagkaft. Na een inleiding van Docco Engels geeft Jennifer Smit een overzicht over het keramische werk van Ellen Spijkstra en daarna Nicole Henriquez over de foto's.

Beiden werken na een korte introductie aan de hand van voorbeelden die in de catalogus staan afgedrukt. Zo ontstaat er een overzicht van het werk van ongeveer de laatste tien jaar. De voorbeelden zijn zo gekozen dat de veelzijdigheid van het talent van Ellen Spijkstra en de ontwikkelingen in de loop der jaren goed tot zijn recht komen. Achterin staat nog een curriculum vitae en een beschrijving van de opgenomen werkstukken. De zorgvuldige vormgeving doet recht aan de inhoud en aan het werk van Ellen Spijkstra.

OPINIE

door **Ronnie Rens Sr.**

HOEZEER EEN mens zich daar geestelijk voor inspant, bepaalde antwoorden zal hij nooit kunnen vinden, naar verklaringen van bepaalde gebeurtenissen zal hij vruchteloos blijven zoeken. Het leven is zoals het is. Het komt naar ons toe met successen en tegenvallers, vreugde en verdriet, blijheid en leed.

De mens is ertoe in staat de ingewikkeldste theorieën te bedenken en de allermodernste technologie uit te vinden, maar de loop van het leven kan niemand voor zichzelf uitstippelen noch is een andere mens daar voor hem toe in staat.

Is het, om een voorbeeld te noemen, wel juist en eerlijk dat de één schatrijk *is* **en de ander** *straatarm*? **Waarom blijft de één zijn leven lang kerngezond, maar tobt een ander gedurende zijn hele bestaan met een aangeboren kwaal? Hoe komt het dat de één successen op triomfen viert, maar een ander, ondanks zweten en zwoegen, een zorgelijk bestaan leidt?**

Op deze — en veel meer andere — vragen zijn geen antwoorden te geven, omdat die niet bestaan. Het leven is immers eerlijk noch rechtvaardig en dat is een gegeven dat we hebben te aanvaarden en er gedurende ons hele bestaan mee moeten leren leven. In het geval van Anthony Montesant komt dat treffend tot uiting. Hij overleed gisternacht, slechts vijftig jaar oud.

Anthony was een boom van een kerel, elk deel van zijn lichaam straalde kracht uit. Hij stond altijd, op de één of andere manier, in het middelpunt van de belangstelling. Hij hield en genoot van elke dag. Het was zijn grootste plezier ook anderen plezier te brengen. Ik kan me niet herinneren hem ooit in een neerslachtige bui te hebben meegemaakt.

Kort nadat hij 50 jaar was geworden, aan het begin van dit jaar, werd hij ziek. Hij moet zich allang slecht hebben gevoeld en pas na aandringen van zijn vrouw Emilia bezocht hij de dokter. De diagnose was verbijsterend. Anthony leed aan een ongeneeslijke longziekte. Hoe lang het nog kon duren? Een paar maanden, misschien een jaar, in ieder geval niet lang meer. De zo oersterke man werd tenslotte geveld. Een dik jaar geleden leek het er nog op dat hij wel de honderd had kunnen halen.

Allen, die ons na aan het hart liggen en van ons heengaan, laten een leemte achter, elke overledene op zijn eigen bijzondere manier. Een leemte die natuurlijk niet te vullen is. Wij zullen allemaal Anthony blijven gedenken, niet vanwege de droefenis die zijn dood teweeg heeft gebracht, maar om de vreugde die hij ons tijdens zijn leven heeft geschonken.

Doorbraak in woningbouwproject

Conferentie Nieuw Beleid mikt op neuzen in dezelfde richting

= door Hennie Harinck =

WILLEMSTAD — Wie grote verrichtingen en spectaculair doorgehakte knopen verwachtte kwam gisteren tijdens de plenaire vergadering van de voortgangsconferentie Nieuw Beleid deels bedrogen uit. Alleen het project woningbouw kwam met verrassende afspraken met de Postspaarbank en het APNA, wat als voorbeeld kan gelden voor hoe het kan wanneer alle betrokken sociale partners en de overheid de handen ineenslaan.

De Postspaarbank zegde toe de looptijd van hypotheken te verlengen met vijf jaar en het APNA sprak de intentie uit de ontwikkeling van Zapaté mee te financieren.

Woordvoerder van de projectgroep Raymond Begina (Stafburo) herhaalde tijdens zijn inleidende speech de woorden van ex-gezaghebber Wilsoe: *No paralysis by analysis*, maar implementeren. Uitvoering van plannen is geen sinecure. Het gevecht van het Nieuw Beleid, dat de burger en de maatschappelijke groeperingen intensief wil betrekken bij het oplossen van klemmende economische en sociale problemen, is er een van lange adem, zo bleek.

In het algemeen kan gesteld worden dat alle projectgroepen zich ten volle bewust zijn van de knelpunten. Met name in de groep Telecommunicatie kwamen de bekende hobbels tot uiting in de afwezigheid van een vertegenwoordiger van Landsradio. Juist in de samenwerking tussen Setel (eiland) en Land ligt het geheim voor een deviezeninjectie van behoorlijke proporties. Eens te meer werd weer duidelijk dat uitvoering van Nieuw Beleid op kardinale punten vastzit omdat de doelen ervan verre de 'eilandelijke' grenzen overschrijden. Eén orgaan voor het afstemmen van beleid, zoals de resolutie luidt van de projectgroep, lijkt dan ook een voornemen dat liever nog gisteren dan vandaag wordt gerealiseerd.

De groep Onderwijs nam zoals gebruikelijk een uitgezonderde positie in. Op het gebied van de educatie is niets belangrijker dan gezamenlijk achter de nodige veranderingen te staan. De evaluatie van de Onderwijsgroep (overheid, vakbond en ouders) stond dan ook in het teken van een consensus zoeken over een prioriteitenlijstje. Men is het er over eens dat een snelle beslissing over de taalkwestie geboden is. Bijscholen van onderwijzers, het opknappen van scholen en beslissingen nemen over de basisvorming behoren tevens tot dat lijstje, volgens woordvoerder Aniseto. Overigens was de Onderwijsgroep de enige die de samenvatting van de bijeenkomst in het Papiaments presenteerde.

De projectgroep Criminaliteit wil een Alarmbureau oprichten waar men terecht kan voor klachten en hulp. Ook een inloopcentrum in de wijk zou voor de eerste opvang van problemen kunnen zorgen. Criminaliteit biedt een scala aan probleemgebieden, zei gezaghebber Stanley Betrian die de groep voorzat. Ook in deze groep werd vastgesteld dat een uitvoeringsplan niet kan worden overgelaten aan de betrokken overheidsdiensten alleen. "De uitvoering moet los van de bestuurders gezien worden", aldus Betrian. Hij zei blij verrast te zijn dat het voorstel werd gedaan om de schooltijden en werktijden aan elkaar aan te passen. Een soortgelijk idee lanceerde de gezaghebber tijdens zijn maidenspeech als eerste burger. De gedachte erachter is dat kinderen en ouders meer tijd samen kunnen doorbrengen.

Uit de groep Grote Efficiency Operatie kwam naar voren dat de overheid richtlijnen dient op te stellen voor loonvorming. Woordvoerder Ivan Kuster denkt dat het beleid ten aanzien van stichtingen (ruim 1[...]) gebaat is bij afspraken met besturen en vakbonden. [...] wordt elke keer actie gevoerd door de vakbond. Een sector-cao kan de conflicten voor een groot deel oplossen. Tevens wijst de groep op het gebrek aan deskundigheid van stichtingsbesturen en professionele directies.

Coördinator Chris Pa[...] zei na afloop heel tevreden te zijn. "Er zijn weer duizend bloemen gaan bloeien." Het Stafburo wil maart volgend jaar weer de stand van zaken tijdens een voortgangsconferentie Nieuw Beleid bespreken met sociale partners, betrokken instanties en belangstellende burgers.

Van Rijn: "Antillen en Aruba: vechten voor autonomie"

Slechts kleine verbeteringen noodzakelijk in het Statuut

WILLEMSTAD — Antilliaanse en Arubaanse parlementariërs moeten een vaste plaats krijgen in het Koninkrijksparlement. Gezien de huidige vliegverbindingen is dit zonder meer te realiseren. Tot die conclusie kwam Arjen van Rijn tijdens zijn lezing op de UNA ter gelegenheid van veertig jaar statuut.

Van Rijn kwam tot de conclusie dat het Statuut voor verbetering vatbaar is. "Het Statuut functioneert beter naarmate het Koninkrijk minder heeft te doen. Nogmaals, het is als in menig huwelijk; gescheiden slaapkamers vergroten de overlevingskansen."

Van Rijn is tegenstander van het afschaffen van het Koninkrijkstoezicht op de Antilliaanse eilanden en Aruba. Wel meent hij dat de controle flexibeler en hanteerbaarder moet worden en ook meer juridische waarborgen moet bevatten voor de autonomie van de Antillen en Aruba. 'Bij voorbeeld door ook hier een rechter in te schakelen die het laatste woord heeft", aldus Van Rijn.

Ook is er volgens Van Rijn een grote behoefte aan meer democratie in de gemeenschapelijke besluitvorming. In dit kader stelt hij voor om Antilliaanse en Arubaanse parlementariërs deel uit te laten maken van het Koninkrijksparlement. Daarnaast dient de positie van Gevolmachtigd minister opgewaardeerd te worden door hem tot een volwaardig lid te maken van de regering die hij vertegenwoordigt. Volgens Van Rijn zou dit de gelijkwaardigheid tussen de Koninkrijkspartners ten goede komen.

Van Rijn wees ook op de toenemende discrepantie die ontstaat tussen de buitenlandse belangen van Nederland en die van de Nederlandse Antillen. Hij pleit voor een grotere zelfstandigheid voor de Antillen op het terrein van buitenlandse betrekkingen daar waar Nederland zijn bevoegdheden in de Europese Unie heeft ingebracht.

Van Rijn stond ook stil bij de komende staatkundige herstructurering van de Antillen. Volgens hem biedt dit een unieke gelegenheid om het huidige stelsel van checks and balances uit te bouwen. "Hoe beter het eigen stelsel van checks and balances functioneert, des te kleiner is het risico dat het Koninkrijk zich met de interne aangelegenheden van de Antillen bemoeit. Een goed functionerend systeem vormt dus een belangrijke bijdrage aan de verdediging van de eigen autonomie", aldus Van Rijn.

Hij verwees hierbij naar de uitspraak van Lucille George-Wout vorig jaar tijdens de referendumcampagne. De huidige Statenvoorzitster bracht toen als argument voor handhaving van het Antilliaanse staatsverband naar voren, dat de eilanden alleen samen het Nederlandse toezicht buiten de deur zouden kunnen houden. Het uiteenvallen van de Antillen zou volgens haar onvermijdelijk de Nederlandse grip op het bestuurlijke doen en laten van de eilanden versterken en dat zou per saldo een verlies aan autonomie betekenen.

Van Rijn is het volstrekt eens met de Statenvoorzitster. "Samen zijn de Antillen sterk. En zij kunnen nog sterker worden als zij de interne controle op het eigen bestuur verstevigen. Dat zal het Nederlandse respect voor de Antillen vergroten en de samenwerkingsrelatie tussen de Antillen en Nederland ten goede komen", aldus Van Rijn.

Hij komt tot de conclusie dat de huidige samenwerkingsrelatie tussen de Antillen en Nederland bevredigend functioneert.

Koninkrijksspelen krijgen 15 december gezicht

Premier Kok komt niet naar de West

= van onze correspondente =

DEN HAAG/WILLEMSTAD — Minister Terpstra van Volksgezondheid, Welzijn en Sport vergezelt KabNA-minister Joris Voorhoeve op diens reis naar de West, waar zij de feestelijkheden rond veertig jaar Statuut bijwonen. Voorts komen ter gelegenheid van Statuutdag twee Nederlandse parlementariërs naar Curaçao.

Voorhoeve liet gisteren aan de *Amigoe* weten dat minister-president Wim Kok niet naar Curaçao kan komen. Van het parlement komen de beide voorzitters van de vaste kamercommissies voor Antilliaanse en Arubaanse Zaken van de Eerste en de Tweede Kamer. Dat zijn mevrouw Grol-Overling (CDA) en Elco Brinkman, eveneens van het CDA.

Op 15 december wonen Voorhoeve en de Arubaanse premier Henny Eman een plechtige Statenvergadering op Curaçao bij. 's Middags vliegen zij samen met de minister-president van de Nederlandse Antillen, Miguel Pourier, naar Aruba, waar 's avonds in de Staten eveneens het veertigjarig Statuut wordt herdacht.

"We doen in alle drie de residenties iets", zei Voorhoeve gisteren. Zo zal in Den Haag premier Kok op Statuutdag de Tweede Kamer toespreken. Voorts zullen de beide Gevolmachtigde ministers, Carel de Haseth van de Antillen en Nito Croes van Aruba, op die dag in de Tweede Kamer het woord voeren.

Erica Terpstra vertelde verder dat haar collega's van Aruba en de Nederlandse Antillen (mevrouw Beke en Marta Dijkhoff; "Leuk hè, allemaal vrouwelijke ministers") op 15 november tijdens een persconferentie op Curaçao de definitieve plannen voor de 'Koninkrijksspelen nieuwe stijl' bekend zullen maken.

Zowel Voorhoeve als Terpstra woonden gisteren in Den Haag samen met talloze andere ministers en Nederlandse parlementariërs de officiële kennismakingsreceptie bij van Gevolmachtigde minister Nito Croes. Marta Dijkhoff, minister van Onderwijs, was ook aanwezig, evenals de drie leden van het Arubaanse kabinet, die momenteel Nederland bezoeken: premier Eman, minister Watty Vos (Justitie) en minister Glembert Croes (Vervoer en Communicatie).

Steun Nederland en Antillen voor financiële uitwerking

Rijksministerraad: groen licht voor stappenplan Sint Maarten

WILLEMSTAD — Het stappenplan voor de bestuurlijke verbetering op Sint Maarten is positief ontvangen in de Rijksministerraad. In het plan is een concrete planning opgesteld voor nieuwe regelgeving, een meerjarenbeleidsplan en een nieuw organisatie- en formatiemodel. Voor de uitvoering wil het bestuurscollege van Sint Maarten 30 miljoen gulden uittrekken, dat door het eilandgebied, het land en Nederland moet worden opgebracht.

Het eilandgebied wil 11,5 miljoen gulden voor haar rekening nemen, en vraagt van het land en Nederland een bijdrage van 18,5 miljoen gulden. Ondermeer zal hieruit extra ambtelijke ondersteuning gefinancierd worden voor de gezaghebber, die extra taken heeft gekregen in het kader van het hoger toezicht. Voor een miljoen gulden zal een kabinet van de gezaghebber ingesteld worden en externe deskundigheid ingehuurd kunnen worden. Voor het toezicht op behoorlijk bestuur zal ook het aantal eilandsraadsleden worden uitgebreid, zodat de eilandsraad haar controlerende taak beter kan uitvoeren.

In het stappenplan wordt ook voorzien in het ontwikkelen van een meerjarenbeleidsplan, waarin voor een periode van vier jaar de plannen van de overheid en de financiering daarvan zijn vastgelegd. Het meerjarenplan wordt vastgesteld na overleg met sociale partners en belangengroeperingen.

De investeringen die gepleegd moeten worden in het meerjarenbeleidsplan zullen afhankelijk zijn van de langlopende middelen die Sint Maarten geboden zullen worden door het Land. Met betrekking tot de financiering van begrotingstekorten en schuldpositie werd in maart van dit jaar een tripartite-overeenkomst gesloten tussen het Land, de Centrale Bank en het eilandgebied Sint Maarten.

Minister Ys (financiën) heeft Sint Maarten toegezegd dat het eiland voor 1 januari 1995 over financieringsmiddelen zal beschikken.

In het stappenplan wordt de financieringsbehoefte geraamd op 117,4 miljoen gulden. Dit omvat zowel openstaande vorderingen aan het APNA en de SVB (58,3 miljoen), afdrachten aan het Land (26,4 miljoen), als voorgenomen investeringen in 1994 en 1995 (32,7 miljoen). Voor de aflossing van de schulden aan APNA, SVB en Land, zal het Land voor bemiddeling ingeschakeld worden. Sint Maarten heeft zelf ook inkomstenverhogende maatregelen tot stand gebracht, zoals een heffing op timesharing, een nieuwe legesverordening, een containerbelasting, bruggelden, parkeerbelastingen en verhoging van de opcenten op de aanslagen in de inkomsten- en winstbelasting.

De kwaliteit van het ambtelijk apparaat krijgt ook de nodige aandacht in het stappenplan. Op basis van recente rapporten zal het bestuurscollege een definitief besluit nemen over een nieuw organisatiemodel van de overheidsdiensten. Voor de versterking van de overheidsdiensten en het opstellen van een sociaal plan voor afvloeiing van ambtenaren is een bedrag geraamd van 11 miljoen gulden, waarvan het eilandgebied 5,5 miljoen voor haar rekening neemt, evenals het Land en Nederland.

De bestuurlijke verbetering op Sint Maarten zal sterk afhankelijk blijken van het beschikbaar komen van noodzakelijke middelen (financieel en technisch) van het Land en Nederland. Het eilandgebied zal niet alleen in staat blijken het Stappenplan naar behoren uit te voeren.

In de Rijksministerraad is het stappenplan positief ontvangen. Het komt in grote lijnen overeen met de eisen die gesteld zijn in de nieuwe maatregel van rijksbestuur op 30 september 1994. Een verdere specificering van de financiële aspecten van het Stappenplan moet echter nog plaatsvinden, zo is in de ministerraad geconstateerd. Ook over de financiële positie van het eilandgebied is meer duidelijkheid vereist.

WILLEMSTAD — Het gerecht in eerste aanleg zal op 30 november uitspraak doen over het verzoek van het Land om een voorlopig getuigenverhoor te houden inzake het Parker Bonaire project. Als de uitspraak positief uitvalt voor het Land, zal een datum worden bepaald waarop het getuigenverhoor zal aanvangen. Dit maakt de afdeling Voorlichting van de Ministerraad bekend.

■ *WILLEMSTAD — Aangevoerd door twee muzikanten openden gedeputeerden Islely Pikerie en Hendrik Abraham en de directeur van Sundance Health and Fitness Center, Rudolf de Wit, gistermiddag de bypass van de joggingbaan rond de Zakitolagoon. De bypass is een gift van vijf bedrijven die werken aan de bouw van het Royal Palm Resort.*

Miljoeneninvestering in het Royal Palm Resort

WILLEMSTAD — Binnen zes maanden zal gestart worden met de aanleg van een lagoon, dat deel uitmaakt van het Royal Palm Resort. De kosten van het luxueuze resort te Piscadera bedragen ruim 140 miljoen dollar. Dat verklaarde directeur Johan Streefkerk gisteren tijdens de opening van de joggingbaan rondom het Zakito-lagoon.

De eerste fase van het resort is reeds afgerond. Alle 36 luxueuze huizen zijn verkocht en bewoond en de tweede fase is in aanbouw. In totaal komen er 93 huizen met tropische tuinen op het hogere gedeelte van het terrein.

Beneden in de lagoon komen een zeilhaven, een klein schiereiland, een hotel met 150 kamers evenals het strand. Directeur Streefkerk benadrukte dat met opzet voor deze benadering is gekozen. "Dit voorkomt dat het zand wegspoelt en het koraalrif vernietigd wordt. Overigens zal met de uiteindelijke bouw pas over een jaar aangevangen worden. De schoonmaak van de lagoon zal veel tijd vergen, omdat het gebied ernstig vervuild is."

Langs het lagoon, ten westen van het schiereiland, komen negentig huizen van twee verdiepingen elk met een eigen steiger waar de eigenaren hun boot kunnen aanleggen.

Op het schiereiland komen appartementen voor mensen die wel in de haven willen wonen maar geen eigen boot bezitten. De appartementen worden pal voor de havenmond gebouwd zodat de eigenaren kunnen genieten van de binnenkomende boten. Ten oosten van het schiereiland komen honderd bungalows elk met een eigen tuin waar de eigenaren hun boot kunnen aanleggen.

Daar tegenover komen tachtig condominiums voor toeristen. Over de havenmond komt een brug zodat de condominiums in verbinding staan met het hotel. Indien het hotel volgeboekt is kunnen de gasten ondergebracht worden in de condominiums. Het gebied tussen de huidige havenmond en Sundance Fitness Center blijft conserveringsgebied. Tussen de Rector Zwijssenstraat en Sundance Health and Fitness Center wordt een dam aangelegd waar een nieuw mangrovebos wordt aangeplant.

Gisteren werd de bypass van de populaire joggingbaan rond het Zakito-lagoon in gebruik genomen. Dit gebeurde door de gedeputeerden Islely Pikerie, Hendrik Abraham en Rudolf de Wit, directeur van Sundance. De bypass maakt het mogelijk om de gevaarlijke kruising tussen de Piscaderaweg en de Rector Zwijssenstraat te vermijden. Voorheen moesten de joggers over de weg lopen. Door de bypass kunnen ze nu via een pad achter de vangrail ongestoord hun weg vervolgen.

Het pad is een donatie van een vijftal bedrijven dat betrokken is bij de bouw van het Royal Palm Resort; AOB Architectenbureau, Betonbouw, Curaçaose Wegenbouw Maatschappij, Hazeleger en partners en United Wheels Transport.

Gedeputeerde Pikerie was gisteren zeer verrast met de gift. 'Iedereen wacht op de overheid. Dit is nu een geval waarbij particulieren het initiatief hebben genomen. Projectontwikkelaars hebben vaak een slechte naam; ze zijn alleen uit op geld. Dit project bewijst het tegendeel", aldus Pikerie, die verder de hoop uitsprak dat meerdere projectontwikkelaars het goede voorbeeld zullen volgen. "Iets aan de gemeenschap geven zonder er iets voor terug te vragen."

Schietpartij in hartje Otrabanda

WILEMSTAD — Op klaarlichte dag vond gisteren een schietpartij plaats in Otrabanda. Er vielen geen gewonden. De daders zijn bekend, maar de politie heeft nog geen aanhoudingen verricht.

Geruime tijd geleden was een man getuige van een beroving in de Rifwaterstraat. Hij gaf hiervan een gedetailleerd verslag aan de politie.

De twee mannen die betrokken waren bij de beroving kwamen enige tijd geleden hun gram halen. Met messen vielen zij hem aan, maar hij wist te ontkomen. Gisteren escaleerde het probleem. De getuige liep samen met zijn broer in de Rifwaterstraat toen hij het duo ontmoette. Met luide stem wees hij de twee mannen aan en vertelde zijn broer dat de mannen het op hem gemunt hadden. De twee mannen liepen vervolgens weg.

Het provocerende gedrag van de getuige liep echter bijna op een drama uit. Even later kwamen de twee mannen terug, dit keer gewapend. Eén van hen loste twee schoten op de man die voor zijn huis zat te eten. Beide schoten misten waarna het tot een woordenwisseling kwam tussen de daders. De een beschuldigde de ander ervan dat hij niet kon schieten en pakte het pistool af en loste zeven schoten. Geen van allen troffen doel. Het slachtoffer was inmiddels achter een muur gaan schuilen en wist heelhuids te ontsnappen.

Voorjaar 1995

Antillentoelage onderwerp van behandeling

DEN HAAG/WILLEMSTAD — De Antillentoelage voor mariniers van het stationsschip op Curaçao blijft in elk geval tot 1 april 1995 onaangetast. Daarna worden zij automatisch meegenomen in de besprekingen rond een nieuw arbeidsvoorwaardencontract.

De toelage werd in oktober plotseling afgeschaft, maar na heftig protest van de vakbond VBM/LKV werd de maatregel opgeschort. De bemanning van het op 20 november uitgevaren schip de *Karel Doorman* is daardoor zeker van de toelage.

Staatssecretaris Meijling van Defensie heeft in een brief aan de bond echter laten weten dat opschorting niet betekent dat hij vindt dat de Antillentoelage tot de arbeidsvoorwaardenruimte behoort, zo blijkt uit het vakbondsorgaan *Trivizier*. Daarover zal pas in het voorjaar verder worden gesproken, als de onderhandelingen over de nieuwe arbeidsvoorwaarden van start gaan.

Het is volgens de vakbond VBM/LKV dus nog onzeker of de bemanning van het volgende stationsschip de toelage wel krijgt.

Overval te Schelpwijk

WILLEMSTAD — Het kantoor van Bouw en Civiel Curaçao (Bocicu) NV te Schelpwijk werd gisteren overvallen. De buit bedroeg 9500 gulden, de gedeeltelijke lonen van de arbeiders.

Omstreeks kwart over drie betrad een man met een kous over zijn hoofd het kantoor aan de Kaya Kokolishi. Hij plaatste een pistool tegen de slaap van één van de personeelsleden en maande haar het geld af te geven. De vrouw voldeed aan de opdracht. Ongeveer vijfhonderd meter van het kantoor vond de recherche later de kous en het hemd van de overvaller.

De overvaller was goed op de hoogte van de gang van zaken. Slechts tien minuten voor de overval waren de lonen afgeleverd op het kantoor. De overval is een grote slag voor het bouwbedrijf en de weekloners, die gisteren hun geld moesten ontvangen.

Curaçao trekt herstructureringskandidaten 'beledigd' terug

Pourier's poging raadscommissie én A-groepen tevreden te stellen strandt

= door Hennie Harinck =

WILLEMSTAD — De raadscommissie Staatkundige Structuur trekt de voordracht van R. Reuyl-Raven en Ch. Alberto terug als kandidaten voor de Landelijke Commissie Herstructuring. Gedeputeerde Lucien Arrendell zegt ronduit beledigd te zijn over de handelswijze van premier Pourier. Deze 'schoof de gemaakte afspraken met het eilandgebied opzij' en verving Alberto 'klakkeloos' door Agustin Diaz. "Deze handelswijze valt niet te rijmen met de openheid van bestuur", meent Arrendell.

In een drie pagina's tellende brief, die gisterenmiddag werd verstuurd naar de minister-president zegt de commissie 'met stijgende verbazing en grote teleurstelling te hebben kennisgenomen van het feit dat u geheel in afwijking met de gemaakte afspraak van het concept van een kleine technische Landscommissie bent afgeweken en zonder verder overleg met het eilandgebied Curaçao de heer Diaz heeft voorgedragen in de plaats van mevrouw Alberto'. De raadscommissie zegt met klem protest aan te tekenen tegen de gang van zaken rond de benoeming van de Curaçaose kandidaten. Overigens blijft men wel bereid al het nodige te doen om optie A gestalte te geven conform de motie van december 1993 die de eilandsraad met algemene stemmen aannam.

Dat de Curaçaose kandidatuur gepaard gaat met de nodige problemen heeft alles te maken met de signatuur van de eilandelijke overheid. Kon op de andere eilanden gerekend worden op de steun van coalitiepartners van de PAR, zoniet op Curaçao waar PNP en DP het bestuur vormen. Pourier diende op Curaçao rekening te houden met tegenwind. Dat heeft hij kennelijk in eerste instantie wel gedaan door afspraken te maken met de raadscommissie; om vervolgens het heft in eigen handen te nemen. Dat mag hij overigens wel, omdat het Land de benoemingsbevoegdheid draagt voor de landelijke commissie. Zoals bekend heeft Pourier op het allerlaatste nippertje toch de A-groepen volop vertegenwoordigd in de commissie. SSK, Kamara Sindikal en Democrat Outentiko hadden in twee brieven de premier op hun beurt herinnerd aan gemaakte afspraken, die na de uitslag van het referendum werden gemaakt. Agustin Diaz zegt in een reactie dat er 'een politiek spelletje' aan de gang is. Hij denkt dat er sprake is van een niet eenduidige opstelling van de premier. "Zaak is nu dat Pourier de leeggevallen plaats opvult en dat we aan de slag gaan."

COALITIE

Opmerkelijk is verder dat het protest tegen de handelswijze van Pourier gedeeld wordt door de MAN, die op Landsniveau deel uit maakt van de coalitie en op eilandsniveau in de oppositie zit. De MAN was een van de warme voorstanders van de Curaçaose kandidaten.

Arrendell wijst in de brief op twee ijkpunten in het overleg, waaraan de beslissing getoetst is. Zo heeft staatssecretaris Nora Sneek in een brief van 4 november het eilandgebied laten weten dat de Curaçaose kandidatuur in overleg met het eiland zou worden benoemd uitgaande van de consensusgedachte.

Afspraken werden gemaakt op de vergadering van 16 november tijdens een 'openhartige' bespreking met premier Pourier. Daarin werd gezegd dat de commissie een kleine technische commissie zou zijn, bestaande uit zes leden met inbegrip van de voorzitter. Ook werd de nadruk gelegd op het niet-politieke karakter van de commissie. De kandidaat werd 'deskundigheid' als profiel toegedicht, waarbij de persoon niet een fervente A-voorstander hoefde te zijn. Arrendell: "We zijn toen aan de slag gegaan en hebben genoemde dames voorgedragen die naar onze mening uitstekend aan het profiel voldoen."

Het kwam voor de commissie als 'een verrassing' dat de premier schriftelijk (23 november) te kennen gaf dat hij Agustin Diaz en Marco de Castro in gedachten had als kandidaten. Arrendell: "Als we dit eerder hadden geweten dan waren we niet op zoek gegaan naar kandidaten. Nu is kennelijk sprake van een verborgen agenda. Kennelijk kunnen onze kandidaten de toets der kritiek niet doorstaan omdat zij niet geassocieerd zijn met de A-groepen. "Zij kregen bovendien te maken met onnodige onaangename publiciteit terwijl zij zich belangeloos wilden inzetten voor een zaak van nationaal belang." Overigens werd ook de samenstelling van het secretariaat van de landelijke commissie op het laatste moment gewijzigd. In de plaats van Norwin Carolus werden Arjen van Rijn en Lucita Moenir Alam benoemd.

De premier was vanmorgen aan het vergaderen en derhalve niet bereikbaar voor commentaar.

ARUBA AGENDA

KANTOORUREN AMIGOE:
Open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; za. gesloten.

TELEFOONS:
24333. Voor **spoedgevallen** na kantoortijd: **21639, 22316** en **24508**. **Pageboy 127-0379.**

FAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE
11100 (centrale) en **11141** (informatie).

ALARMCENTRALE
115.

****

ZOEKERTJES verschijnen op di. en vr. en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op za. Alleen zoekertjes, die op ma. en do. vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus di. en vr.) verschijnen.

****

WACHTREGELING DOKTOREN
za. en zo. van 09.30-10.30/17.00-18.00 uur:
Oranjestad: dokter D.S. Bermudez via Oduber Hospitaal (tel.: 74300) of via Alarmcentrale (115).
San Nicolas: dokter B. Britt-Croes via Centro Medico Dr. Rudi Engelbrecht (San Nicolas; tel.: 48833) of via Alarmcentrale (115).

****

BOTICA
(nachtdienst)
del Pueblo, Caya Betico Croes 48 (Oranjestad). Tel.: 21253.

****

STICHTING WIT GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU
Voor informatie in alle districten kan men van ma. t/m vr. tussen 11.00-12.00/15.30-16.30 uur bellen. Openingstijdenzuigelingenbureaus (volgens afspraak): Oranjestad (tel.: 23168): do. van 08.00-12.00 uur; Savaneta (tel.: 47020): do. van 08.00-12.00 uur; Noord (tel.: 73425): di. van 08.00-12.00 uur; San Nicolas (tel.: 45906): di. van 08.00-12.00 uur; Santa Cruz (tel.: 58288): di. van 08.00-11.00 uur en wo. van 08.0-12.00 uur; Dakota (tel.: 29008): wo. van 08.00-12.00 uur; Braziel (tel.: 48301): di. van 08.00-12.00 uur; Paradera (tel.: 25543): ma. van 08.00-12.00 uur.

****

ZWANGER? STICHTING CIZKA geeft informatie en brengt u in contact met leden die zwangerschapsbegeleiding, verloskundige hulp en kraamzorg bieden. **Bel 37687.**

****

HOME NURSING BUREAU ARUBA
Tel.: 34321.

****

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van ma. t/m vr. van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3.

****

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel. 38989 (24 uur per dag).

****

AIDS-HOTLINE
Tel. **23040/27352** (tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur).

****

FADA/PRIDE
(Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Open van ma. tot en met vr. van 08.00-16.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

****

FUNDACION RESPETA MI
(stichting tegen seksueel misbruik van minderjarigen)
Spinozastraat 9 (Oranjestad). Tel.: 24433.

****

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
Tel. 22318.

****

DIERENARTSEN
P. Barendsen en T.J.M. Wools, **tel.: 21720.** Voor **spoedgevallen** buiten kantooruren **tel.: 115.**

****

BRIDGECLUB ARUBA ARIBA
(Tivoliclub, Wilhelminastraat 16)
di.avond om 19.30 uur speelavond. Voor opgave/informatie **tel.: 24953.**

****

PARKE TIRAKOCHI
(Kinderpark te Savaneta, achter kleuterschool Promé Paso)
geopend van ma. t/m zo. van 16.00-18.30 uur voor kinderen van 1-13 jaar.

****

NIEUW-APOSTOLISCHE KERK
(Goletstraat 5-A, Oranjestad)
Aanvangstijden van de diensten: **wo. en za.** om 19.00 uur.

****

FUNDACION DIABETICO ARUBANO
(J. Irausquinplein z/n, Oranjestad)
Voor informatie: **tel. 21215.**

****

ZONDAG
DIVERSEN
LEO CLUB ARUBA: 10.00-15.00 uur koffiemorgen/verkoopdag - Aurora kleuterschool (naast Tanki Leendert-kapel).

SPORT
ZEILEN **(Sunfish Club Aruba):** 10.00 uur races om het Arubaanse kampioenschap - Savaneta.

PASO FINO-WEDSTRIJDEN **(Interpaso** '94): vervolg int. wedstrijden - Rancho El Paso.

****

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 0f 25111).

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin, t/o protestantse kerk, Piedra Plat.

****

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
MADIKIKAPEL: zat.: 19.00 uur
NOORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 08.00, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon : 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

****

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.
SAN NICOLAS: 09.30 uur ds. G.J. Dekker; 10.00 uur zondagsschool.
PIEDRA PLAT: 10.30 uur zondagsschool; 17.30 uur ds. G.J. Dekker.

****

Sociale Zaken voert controle op:

Diverse gevallen misbruik bijstanduitkering ontdekt

ORANJESTAD — De controle op misbruik van de bijstanduitkering wordt geïntensiveerd. Er blijken vrij veel personen te zijn die ten onrechte bijstand ontvangen, terwijl zij eigenlijk een gewone baan en dus inkomen hebben. Directie Sociale Zaken wil zoveel mogelijk dat de uitkering, van 285 florin per maand voor een alleenstaande die verder helemaal niets heeft, bij hen terechtkomt die het op Aruba het hardst nodig hebben.

Op Aruba zijn er circa 3000 families die bijstand ontvangen. Na intensieve controle is onlangs gebleken dat een deel van hen misbruik maakt van de uitkering die bedoeld is voor de allerarmsten. Hoe groot die groep is, kan en wil directeur Jacinto Wever van directie Sociale Zaken in dit stadium nog niet zeggen. Zelfs een globale indicatie kan de directeur (nog) niet geven.

In een perscommuniqué schrijft Sociale Zaken dat 'bijstand een recht is voor een ieder die geen of onvoldoende inkomen heeft'. Iemand komt in aanmerking voor een bijstandsuitkering als hij een lager inkomen heeft dan het mimimummaandsalaris van 876,70 florin. Een alleenstaande die helemaal geen eigen inkomen heeft, ontvangt dan 285 florin per maand. Hij kan daar nog eens zo'n 100 florin bij krijgen als hij een doktersbriefje in verband met een speciaal dieet kan tonen.

Een familie bestaande uit twee personen ontvangt voor de eerste persoon 285 florin en voor de tweede 120. Ook hier geldt dat indien zij een doktersverklaring kunnen overhandigen er ieder circa 100 florin bij kunnen krijgen. Bepaald geen vetpot, en daar zal ook geen verandering in komen zolang er misbruik wordt gemaakt. Daarom wil Sociale Zaken voortaan strenger gaan optreden.

Directeur Wever schrijft voorts dat de ten onrechte ontvangen gelden natuurlijk weer terug betaald moeten worden. "In sommige gevallen gaat het om grote bedragen", aldus Wever in zijn schrijven. Gevraagd om een nadere toelichting, moet hij het antwoord schuldig blijven. Wel zegt hij dat bedragen van 5 á 10 duizend voor deze categorie personen al aanzienlijk zijn.

Bij Sociale Zaken werken momenteel vier inspecteurs, of controleurs, zoals ze bij de directie worden genoemd. Zij werken zowel op straat als op kantoor waar ze de bestanden zoveel mogelijk nagaan op fraudegevallen. Maar niet alle gevallen van misbruik kunnen opgespoord worden. Sociale Zaken roept personen die èn inkomen hebben èn bijstand trekken op om zich vrijwillig te melden. Het is onduidelijk wat er gaan gebeuren met de mensen die zich vrijwillig aanmelden, maar de wet maakt het mogelijk om overtreders een boete op te leggen of zelfs gevangenisstraf te geven.

DE *Amigoe* komt volgende week uitgebreider terug op misbruik van bijstanduitkeringen en wat dat de samenleving kost.

Onderzoek in chollerhuis

ORANJESTAD — De autoriteiten kregen een tip en besloten te gaan 'kijken' in het *choller-house* in de Wilhelminastraat. Volgens de tipgevers zouden er veel drugs aanwezig zijn.

Drugs werden er echter niet gevonden, hoewel de politie wel de indruk kreeg dat er veel aanwezig moet zijn geweest. De politie vond namelijk wel een groot bedrag aan geld.

Ennia houdt afscheids- en welkomstreceptie

ORANJESTAD— In het Sonesta Aruba vond een drukbezochte receptie van de verzekeringsmaatschappij Ennia Caribe plaats. De receptie werd gehouden om afscheid te nemen van oud-manager van kantoor Aruba, Roy Ernandes, die nu directeur Schade Curaçao wordt. De gasten konden meteen kennis maken met zijn opvolger Hans Vonk. Op deze foto, genomen tijdens de receptie, vanaf links: Z. Leito (directeur Leven Curaçao), het echtpaar Vonk, het echtpaar Willemse (algemeen directeur Antillen) en het echtpaar Ernandes.

Minister Croes leidt conferentie

DEN HAAG/ORANJESTAD — Gevolmachtigde minister Mito Croes trad onlangs als dagvoorzitter op van een conferentie die georganiseerd werd door het Instituut Clingendael. De laatste ontwikkelingen in het Caribisch gebied, in het bijzonder de Antillen, Haïti en Cuba, vormden het onderwerp van deze conferentie.

De sprekers waren professor Emmer van de Rijksuniversiteit Leiden, Höfte van het Koninklijk Instituut voor Taal, Land- en Volkenkunde, professor Oostindie van de Rijksuniversiteit van Utrecht en Vogel van de Studiegroep Taal en Cultuur van Latijns-Amerika.

Er werd een schets gegeven over de invoering van de politieke geschiedenis, de buitenlandse politiek van de Verenigde Staten; de Cubaanse crisis en een scenario gegeven over de toekomst. De rol van Nederland in het Caribisch gebied, zowel politiek als economisch, kwam tevens aan de orde.

Minister Croes gaf het Arubaanse standpunt over de ontwikkelingen in het Caribisch gebied en de juridische en constitutionele positie van Aruba in het kader van het Statuut. De bijeenkomst werd afgesloten met vragen aan het forum over het Caribisch gebied.

Verkiezing van de Atleet van het Jaar

ORANJESTAD — De 'Aruba Sports Award' commissie kiest ook dit jaar een Atleet van het Jaar. De eerste verkiezing vond in 1993 plaats. Toen werd Franklin Danics (baseball) atleet van het jaar. Dit jaar wordt de verkiezing op vrijdag 16 december om 20.00 uur in Cas di Cultura gehouden. De verschillende sportbonden schreven hiervoor hun beste atleet in en uit al deze atleten wordt de Atleet van het Jaar gekozen.

In totaal kregen vijfentwintig sportbonden een uitnodiging hun beste atleet voor te dragen. Hiervan maakten twintig bonden gebruik en vier bonden lieten niets van zich horen.

De volgende atleten werden voorgedragen: Ericko Pieternella (atletiek), Gwendoline Kock (basketbll), Edna Maduro (bowling), Oswald Yarzagaray (bodybuilding), Lucièn Dirksz (wielrennen), René Arends (schermen), Theo Ruiz (zaalvoetbal), Carlos Colina (judo), Oslin Zievinger (karate), Josine Bolenius (kickboxing), Jonathan Lake (Lifidavoetbal), Roberto Albertus (little league baseball), Dave Franken (senior league baseball), Priscilla Tjon Kon Sang (zwemmen), Johannes Flanegin (softball), Sue Ann Leong (tafeltennis), Sigmar Francois (taekwondo), Gert van Vliet (triathlon), Rita Vrolijk (volleyball) en Hugo Themen (gewichtheffen).

De commissie zal vier speciale prijzen uitreiken aan: de beste sporttrainer, sportleider, sport-official en sportverslaggever gedurende 1994. Lotto pa Deporte is hoofdsponsor van deze activiteit. Om de verkiezing bij te wonen moet men entree betalen en 'formeel' gekleed komen. Toegangskaarten zijn ingaande volgende week verkrijgbaar bij Franky Kuiperi, de vice-voorzitter van de commissie.

Vonnis zestig dagen zaak Paradise Beach

ORANJESTAD — De exdirecteur van Paradise Beach Villas, Irwin Franca, werd gisteren door de rechter veroordeeld tot een gevangenisstraf van zestig dagen, waarvan 42 dagen voorwaardelijk, met aftrek van voorarrest en met een proeftijd van twee jaar. De officier van Justitie eiste twee weken geleden drie jaar gevangenisstraf.

De 18 dagen onvoorwaardelijk volgens de uitspraak van de rechter heeft Franca al uitgezeten, zodat hij geen gevangenisstraf meer hoeft uit te zitten. De rechter achtte bewezen de telastelegging sub. 4: opzettelijk gebruik maken van een vals geschrift. Hem werd ten laste gelegd bepaalde materialen voor persoonlijke doeleinden geïmporteerd te hebben op naam van Paradise Beach Villas om zodoende te profiteren van de vrijstelling van belasting.

Rechter Minaar achtte niet bewezen sub 1, 2 en 3, namelijk medeplegling van oplichting bij verkoop van timeshare, uitlokken van oplichting en lidmaatschap van een verboden vereniging. Franca, die, door advocaat Braam junior werd bijgestaan, werd voor de laatst genoemde drie punten vrijgesproken.

Twaalf maanden voor vals spel

ORANJESTAD — Twaalf maanden gevangenisstraf eiste officier Lie-A-Kwie tegen de casino-dealer R.Q. die tijdens een Caribbean Studpoker via trucs iemand bepaalde kaarten toespeelde zodat deze een *Royal Flush* behaalde en daarmee 32 duizend dollar won. Volgende week vrijdag wijst de rechter vonnis in deze zaak.

De officier verklaarde dat via de video-installatie van het casino duidelijk werd waargenomen dat verdachte de kaarten telde en vijf kaaarten onder het stapeltje schoof. De andere spelers aan de tafel kregen de kaarten van boven uitgedeeld en betrokken speler de onderste kaarten.

De officier beschreef hoe ook met de joker gemanipuleerd werd en haalde getuigenverklaringen aan. Hij eiste twaalf maanden gevangenisstraf, waarvan drie maanden voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaar. Raadsman van de verdachte verzocht de rechter geen rekening te houden met de video-opnamen als bewijslast, aangezien deze volgens hem 'besmet' zijn.

Dertiende verkeersdode

SAN NICOLAS — Ter hoogte van Chinatown Restaurant aan de dr Schaepmanstraat in San Nicolas werd gisteravond de scooterbestuurder Leo Marco Chayadi (35) door een pickup aangereden. In zorgwekkende toestand werd het slachtoffer naar het Medisch Centrum in San Nicolas vervoerd, waar dokter Cheung slechts de dood kon constateren. Het slachtoffer droeg zijn helm. Chayadi is de dertiende verkeersdode van dit jaar. De politie stelt een onderzoek in naar de juiste toedracht van dit ongeluk.

'Redelijkheid' betwist:

Huisartsen willen inkomen van minstens 120 duizend

ORANJESTAD — De Huisartsen Vereniging Aruba (Hava) gaat niet akkoord met het door de regering voorgestelde maximale norm-inkomen van 100duizend florin per jaar. Hava wil een norminkomen van minimaal 120.510florin.

Een Hava-woordvoerder verklaarde gisteren dat tijdens de vergadering van deze week zijn collega Lili Beke-Martinez (minister van Volksgezondheid) niet aanwezig was. De enige aanwezige minister was Tico Croes. Hava ontkent minister Croes medegedeeld te hebben dat partijen 'elkaar wel zouden ontmoeten in de rechtszaal'.

Van minister Croes hoorde de Hava, aldus de woordvoerder, dat de onderbouwing door de regering van het norm-inkomen van 100 duizend florin bestaat uit een salaris overeenkomstig schaal 16 voor ambtenaren (6.695 florin per maand) plus pensioenpremie en 20 duizend florin. Het Hava-bestuur kreeg in een vergadering op donderdag 17 november 1994 het mandaat om te blijven onderhandelen onder voorwaarde dat het norm-inkomen minimaal 120.510 florin zou zijn.

Dit is overeenkomstig het salaris van een ambtenaar in schaal 16 plus twintig procent ondernemersrisico (sub-totaal 100.425 florin) plus 20.085 florin (totaal 120.510 florin). Minister Croes deelde mee, dat het norm-inkomen volgens de regering maximaal 100 duizend moet zijn.

De advocaat van de Hava verklaarde dat aangezien de regering en Hava op verschillende golflengten staan wat betreft de redelijkheid van het norm-inkomen, de rechter maar zal moeten beslissen wat in dit geval 'redelijk' is. Minister Croes concludeerde ook dat verdere onderhandeling hierover geen zin heeft. De Hava heeft echter tot nu toe geen rechtszaak aangespannen

Derde lezing verhoudingen Koninkrijk

ORANJESTAD — De derde, en tevens laatste lezing in een serie van drie die als thema hebben: 'Veertig jaar Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden', zal op 30 november aanstaande door Lucille George-Wout gegeven worden. Zij zal onder meer ingaan op de wijze waarop de politiek als volksvertegenwoordiging inhoud geeft aan de samenwerkingsrelatie tussen de Nederlandse Antillen en Aruba.

George-Wout is voorzitter van de Staten van de Nederlandse Antillen en zij heeft zich in het recente verleden intensief beziggehouden met de toekomstige relaties tussen de eilanden van de Nederlandse Antillen, Aruba en Nederland.

Na afloop van de lezing is er gelegenheid voor discussie en het stellen van vragen. De lezing van George-Wout werd voorafgegaan door één die eind oktober werd gehouden waarin het Nederlandse standpunt werd verwoord door twee Nederlandse parlementariërs. Op 9 november jongstleden werd de tweede lezing van deze serie gehouden, waarin Oscar Henriquez het Arubaanse gezichtspunt naar voren bracht.

Het Studium Generale van de Universiteit van Aruba organiseerde de lezingenserie. Het stelt zich ten doel om interessante of spraakmakende ontwikkelingen op maatschappelijk, cultureel of wetenschappelijk gebied toegankelijk te maken voor een breed publiek. De lezing van aanstaande woensdag begint om 20.00 uur en is in de aula van de Universiteit van Aruba. De toegang is gratis.

Twee medailles en derde in aantocht

ORANJESTAD — Op de vijfde Quinto Spelen van Zuid-Amerika, die dit jaar in Venezuela gehouden worden, heeft Aruba al twee medailles in de wacht gesleept. Het vrouwen-bowlingteam en de Arubaanse taekwondo-ster Alberto Klaber komen beiden met een bronzen medaille naar huis.

Ook is er een derde medaille in aantocht voor softball. Welke 'kleur' deze medaille krijgt hangt af van de laatste wedstrijden waar om de eerste plaats zal worden gevochten. Aruba, Argentinië en Venezuela zullen hun beste beentje voor moeten zetten om de gouden medaille in de wacht te slepen. Morgen komen de Arubaanse kampioenen terug. Wie weet nemen zij naast twee bronzen ook een zilveren of gouden medaille mee.

OPENBARE VERKOOP

Op dinsdag 13 december 1994 des voormiddags om 11.00 uur zal in de vergaderzaal van de Kamer van Koophandel van Aruba, aan de Zoutmanstraat # 21, te Oranjestad, Aruba, ten overstaan van notaris mr. F.E.E. Tjon Ajong, of haar plaatsvervanger krachtens artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek van Aruba in het openbaar, bij opbod, aan de meest biedende worden verkocht:

- **het recht van erfpacht tot 13 augustus 2044 op een perceel domeingrond, groot 403 m2, gelegen te Hooiberg op Aruba, kadastraal bekend als Eerste Afdeling Sectie R nummer 2054, met de zich daarop in aanbouw bevindende betonstenen opstal van een woonhuis, plaatselijk nog ongenummerd.**
- **een perceel eigendomsgrond, groot 2310 m2, gelegen te Shiribana op Aruba, kadastraal bekend als Eerste Afdeling Sectie L nummer 1228.**
- **het recht van erfpacht tot 20 november 2017 op een perceel domeingrond, groot 600 m2, gelegen te Paradera op Aruba, kadastraal bekend als Eerste Afdeling Sectie L nummer 364, met de zich daarop bevindende betonstenen opstal van een woonhuis, plaatselijk bekend als "Paradera nummer 3".**

De veilingsvoorwaarden liggen ter inzage ten kantoor van voormelde notaris vanaf 8 dagen voor de veiling en houden ondermeer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of ander vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

mr. F.E.E. Tjon Ajong, notaris
Spinozastraat 3, Oranjestad, Aruba
Tel. 22947/22611/37973 Fax. 21303

Meer passie en strijd in Oranje

Hiddink kiest voor de aanval als nieuwe bondscoach Oranje

ZEIST — In een dagdroom zag Guus Hiddink zich wel eens zitten op de bank van het Nederlands elftal. Nu hij eenmaal is benoemd, sprak hij de wens uit dat Oranje in de toekomst voetbalt met meer passie, strijd, beleving. De oud-voetballer presenteerde zich gisteren in Zeist als opvolger van Advocaat, die naar PSV vertrekt.

Hiddink, nummer één op de KNVB-verlanglijst, wilde niet zo heel veel zeggen over het nieuwe Oranje, zijn Oranje. Dat vond hij niet kies. Want de 48-jarige coach begint uiteindelijk pas op 1 januari en Advocaat heeft op 14 december nog een interland tegen Luxemburg te gaan. Het zou niet slim zijn te gaan roepen dat hij het onbegrijpelijk vindt dat voetballer X van club A nooit is opgeroepen. Wel gaf hij aan de speelstijl waarmee Nederland bekendheid verwierf, te willen bewaren; de Hollandse school van de aanval.

Over de door hem gewenste strijd was hij duidelijk. Hiddink werkte in Spanje (bij Valencia) en Turkije (Fenerbahce) en zag spelers opgaan in het spel. Bij Oranje ontbrak dat wel eens. En ook dat eindeloos rondtikken van de bal, daaraan kon hij zich wel eens ergeren. Horendol werd hij ervan.

Dick Advocaat dweepte altijd met Wouters. De balafpakker, de man die voorging in de strijd. Maar Wouters is gestopt bij Oranje. Waar haalt Hiddink de beheerste driftkikker vandaan? Dat type is toch uitgestorven? "De laatste tijd zie ik enige verbetering bij de clubs. Laat ze die instelling maar meebrengen naar Oranje. Bovendien kun je spelers ook prikkelen zover te komen. Je kunt het uitlokken."

Met die ontwikkeling bij de clubs bedoelde hij onder meer het optreden van Feyenoord in Bremen en dat van Ajax deze week in Triëst tegen Milan. Volgens Hiddink zijn Wouters, en eerder Lerby bij zijn vroegere club PSV, ook gaandeweg in die rol gegroeid.

WERKLOOS

Hiddink was een paar maanden werkloos. Nou ja, hij had geen club. Hij nam tijd voor een boek of een concert, gaf commentaar bij de NOS en Filmnet. Hij hield het voetbal bij. Want, gaf hij toe, na al die buitenlandse jaren was hij het zicht wel enigszins kwijt geraakt. Hiddink voerde besprekingen met Grampus Eight in Japan en Tottenham Hotspur in Engeland. Dat was voor zijn eerste contacten met de KNVB. Hij vond de omstandigheden bij de betreffende verenigingen niet ideaal.

Zijn motivering voor de baan had een sportief tintje. "Zeker in het buitenland merk je hoeveel *impact* het Nederlands elftal heeft. De ploeg is in een aantrekkelijke fase. Er is afscheid genomen van een periode waarin mondiaal enorm veel indruk is gemaakt. Met Wouters, Koeman, Gullit, Van Basten, Rijkaard en Van Breukelen. Er staat een nieuwe generatie, die toch al de nodige ervaring heeft. Dit is een aantrekkelijke start, hoewel die eigenlijk al begonnen is."

Want Oranje speelde op de lange weg naar het EK in Engeland al drie duels. Het won van Luxemburg en speelde gelijk tegen Noorwegen (uit) en Tsjechië (thuis). Vooral die laatste prestatie was teleurstellend. Hiddink voelt zich niet alleen verplicht de eindstrijd te halen, doch ook een goed figuur te slaan tijdens de eindronde. "Je mag jezelf best onder druk zetten." Wat de toekomst betreft: "Er staat een mooie generatie aan te komen en leeftijd heeft ook niet altijd te maken met ervaring."

Hiddink tekende bewust een contract tot en met de eindronde van dat EK. Terwijl de KNVB vorig jaar bewust koos voor de langere termijn en Advocaat een overeenkomst liet tekenen tot 1998. Hiddink zag dat niet zo zitten. Als bij welke partij dan ook ontevredenheid bestaat, is de oplossing gemakkelijker te vinden en een entree in de wereld van de opties ziet hij niet zitten.

Nadia Comaneci terug in Boekarest

■*BOEKAREST — Nadia Comaneci en Bart Connor bedanken het publiek na hun optreden in Boekarest. Precies vijf jaar geleden vluchtte Comaneci naar het Westen. Ter gelegenheid daarvan gaf zij samen met haar Amerikaanse vriend een turnshow.*

Gullit keert niet terug in Oranje

GENUA — Ruud Gullit beschouwt het Nederlandse elftal als voltooid verleden tijd. Ook nu de KNVB Guus Hiddink als bondscoach heeft aangesteld, met wie hij in het verleden prettig samenwerkte bij PSV.

Gullit maakte een paar keer zijn rentree in Oranje, maar verliet dit jaar het trainingskamp voor het wereldkampioenschap. Hij was het onder meer niet eens met de tactiek. Hoe die ook verandert onder Hiddink, Gullit zal niet meer terugkeren.

"Nee, bedankt. Ik heb inderdaad een goede relatie met hem, maar ik zal me niet meer beschikbaar stellen. Ik ben wel blij voor Hiddink. Hij is vooral een kundige trainer, met wie het Nederlands elftal blij mag zijn."

"KNVB heeft misrekening gemaakt"

PSV nieuwe uitdaging voor Dick Advocaat

EINDHOVEN — Daar zat de 'kleine generaal' dan, op een stoel die het bestuur van PSV ruim vier jaar geleden al voor hem had gereserveerd. Een contract ketste destijds af op de afkoopsom van één miljoen gulden, die SVV-voorzitter John van Dijk voor hem verlangde. Maar de (wederzijdse) interesse bleef.

Vele ervaringen rijker en weinig illusies armer maakte Dick Advocaat, een fervente volgeling van generaal Rinus Michels, gistermiddag alsnog zijn entree in het Philips-stadion. Niet in de laatste plaats dank zij een listige combinatie met collega Guus Hiddink, die zo 'aardig' was om de functie van bondscoach over te nemen.

Advocaat erkende dat de beschikbaarheid van Hiddink een zeer positieve factor was in de opmerkelijkste stoelendans binnen het Nederlandse profvoetbal sinds jaren. "Als Guus niet vrij was geweest, had de hele situatie een stuk moeilijker gelegen. Maar mijn overgang naar PSV was niet compleet afhankelijk van zijn vertrek naar de KNVB."

Alle partijen in Zeist en Eindhoven ontkenden hardnekkig dat de KNVB een afkoopsom voor Advocaat had bedongen. Maar sterke geruchten wilden doen geloven, dat de scheidende bondscoach het verschil tussen zijn salaris in Zeist en de nieuwe gage van Hiddink bij de KNVB zelf diende bij de passen. Het zou gaan om een bedrag van twee ton, dat beide trainers in het kader van de goede samenwerking zouden delen. Advocaat ging daar niet op in.

Advocaat benadrukte dat het bestuur van PSV het miljoenenspel zuiver had gespeeld. "Ze zijn eerst naar de KNVB gestapt met het verzoek om met mij te mogen praten en kwamen daarna pas bij mij terecht. Omdat ik interesse toonde, zijn de besprekingen daadwerkelijk begonnen. Ik denk, dat de KNVB hierin een misrekening heeft gemaakt. KNVB-voorzitter Staatsen heeft tegen mij toegegeven dat hij veronderstelde dat het zo'n vaart met mij niet zou lopen. Hij dacht dat ik liever bij de KNVB zou blijven, maar daarin heeft hij zich toch vergist."

Wat zoekt Advocaat bij PSV dat hij bij de KNVB niet meer kon vinden? "Een nieuwe uitdaging. Iedere dag met een spelersgroep werken, is het mooiste dat er is voor een trainer. Ik kijk ook weer uit naar de wekelijkse spanning, zeker op mijn leeftijd. Als Staatsen zegt dat ik destijds in mijn loopbaan een station heb overgeslagen, heeft hij gelijk. Maar toen ik bij de KNVB tekende, waren alle topclubs in Nederland voorzien. Ik moest dus wel, ook omdat ik als zelfstandig bondscoach wel eens een groot toernooi wilde meemaken."

Advocaat liet weten, dat hij de opstelling voor zijn afscheidsinterland tegen Luxemburg, op 14 december in de Kuip, zelf nog wil maken. "Maar ik zal eerst nog wel even overleggen met Hiddink. Dat lijkt me normaal. We hebben de laatste tijd veel contact met elkaar gehad. Het was de wens van Guus om pas op 1 januari te beginnen. Hij wilde de zaak even aankijken. Dat ik nog de eindverantwoording draag bij de wedstrijd tegen Luxemburg, zie ik als een teken van groot vertrouwen bij de KNVB."

Volgens Advocaat is Oranje bij Hiddink in goede handen. "Ik ken de kwaliteiten van Guus, hij gaat mooie jaren met het Nederlands elftal tegemoet. Er staat een jong en uitstekend team, dat nog zeker vier jaar meekan. Bovendien is de staf zeer professioneel. Ook daarom is het voor mij een moeilijke beslissing geweest."

Over zijn plannen met PSV wilde Advocaat niet al te veel zeggen. "Ik ga eerst kijken naar het aanwezige materiaal en stem daarop mijn taktiek af. Verantwoord aanvallen, dat is en blijft mijn uitgangspunt. Over eventuele versterkingen praten we later. Ook de toekomstige rol van Kees Rijvers moet ik nog bekijken. Willy van der Kuijlen wordt mijn naaste assistent."

Spelers, trainers en bestuursleden vielen gisteren in Eindhoven bijna over elkaar heen om Advocaat te prijzen. "Hij straalt rust uit, is eerlijk en betrouwbaar. De juiste man op de juiste plaats." Dergelijke teksten waren overal te horen. Tussenpaus Kees Rijvers liet zich in de jubelstemming evenmin onbetuigd. Maar na een reeks van interviews op trainingscentrum de Herdgang werd het hem allemaal iets te gortig. "Wat? Alweer Advocaat?", bromde de grote kleine man. "Ik mag wel uitkijken dat ik niet dronken word."

Rijvers veegt de vloer aan met Braziliaan Ronaldo

EINDHOVEN — Kees Rijvers, tot de komst van Dick Advocaat op 15 december verantwoordelijk voor het eerste elftal van PSV, heeft gisteren de vloer aangeveegd met Ronaldo. Rijvers, die al eerder hevige kritiek had op de 18-jarige Braziliaan, constateert bij het 'wonderkind' vooral een gebrek aan conditie.

Rijvers sprak aan de vooravond van PSV - Feyenoord, morgen. "Het is met Ronaldo pappen en nathouden tot de winterstop. In de rustperiode zal hij toch eens ernstig aan zijn conditie moeten werken, want zijn basisconditie is op dit moment beneden alle peil. Ik kan daar op dit moment weinig aan doen, want we spelen in te korte tijd te veel wedstrijden. Ik ben al blij als hij daaraan fit kan beginnen." Rijvers heeft overwogen hem te passeren, maar twijfelt of dat nut heeft. "Om de scherpte terug te krijgen is enige tijd nodig en die heb ik niet."

De 68-jarige Rijvers, tijdelijk verantwoordelijk na het ontslag van De Mos, vindt vooral alle juichverhalen direct na de komst van Ronaldo overdreven. Overigens is de jeugdspeler tweede op de topschutterslijst van de eredivisie met negen doelpunten.

"Het moet maar eens ophouden die mythe overeind te houden. Ik ben in Brazilië geweest en heb gezien hoe het daar toegaat. Individueel zijn het *nobody's*. De overgang naar Europa, waar veel meer welvaart heerst, een overdaad aan geld en luxe, heeft voor die Brazilianen heel gevaarlijke kanten. Voor je het weet gaan ze er onderdoor en daar moeten we met Ronaldo voor oppassen. Je merkt nu al dat hij die luxe heel plezierig vindt, maar die moet niet ten koste gaan van het voetballen."

De afgelopen week is Rijvers op de training veel bezig geweest met de Braziliaan, reserve tijdens de wereldtitelstrijd in de Verenigde Staten. "Ronaldo moet meer om de bal vragen, meer initiatief nemen, maar zijn uitermate zwakke conditie staat dat in de weg. Het is maar goed dat ik niet nog een half jaar langer trainer van PSV ben. Het zou voor Ronaldo een uiterst onplezierige periode worden, kan ik verzekeren." Rijvers adviseert Ronaldo in de winterstop aan zijn conditie te werken. "Anders krijgt Advocaat straks dezelfde problemen met hem."

Drie wedstrijden op één dag voor Gremio

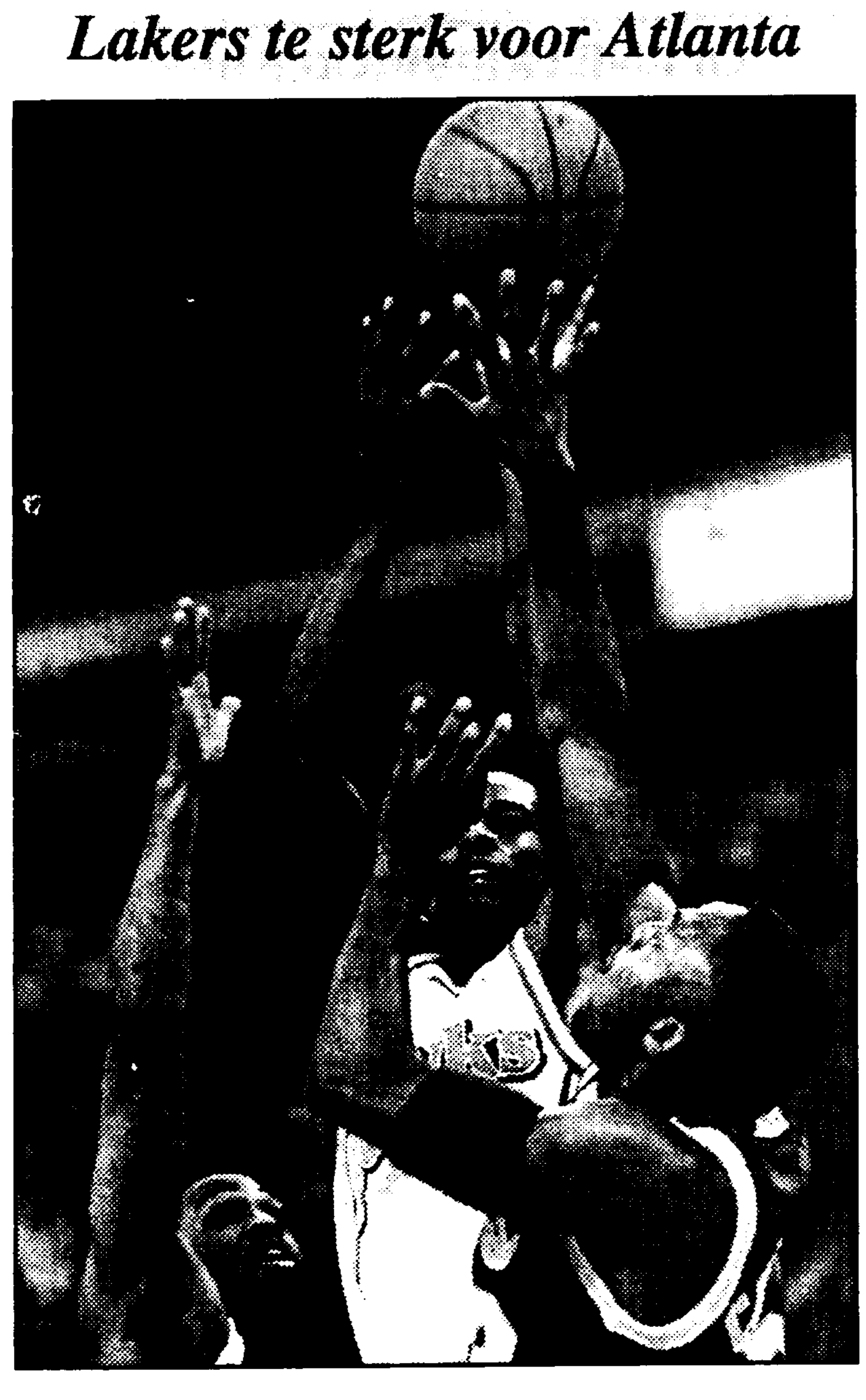
RIO DE JANEIRO — FC Twente maakte zich onlangs boos over twee wedstrijden in drie dagen, tegen Feyenoord en NAC. Maar het programma van de Nederlandse competitie is een oase van rust vergeleken bij dat in Brazilië. Gremio, één van de belangrijkste clubs in het land, speelt drie wedstrijden op één dag.

De wereldkampioen van 1983 verbetert daarmee het record van Sao Paolo, dat onlangs twee keer binnen 24 uur een partij voetbalde. "Dit is totaal absurd", zei voorzitter Koff van Gremio, een club uit Porto Alegre. "Er zijn geen fans, spelers en bestuursleden die zoveel wedstrijden kunnen verdragen." Koff verwacht dat alle vijftig spelers van de club in actie zullen komen op 11 december. De leiding zal ongeveer twee gulden vragen aan fans, die uithoudingsvermogen hebben voor alle drie duels.

Alle wedstrijden gelden voor de regionale titelstrijd, het kampioenschap van de staat Rio Grande do Sul. Gremio speelt tegen Aimore om 14.00 uur, twee uur later is de ontmoeting met Santa Cruz, om de voetbaldag om 18.00 uur te besluiten met het duel tegen Pelotas. Gremio zou de regionale competitie wel willen laten schieten, maar kan dan worden uitgesloten van andere, belangrijke competities.

■*ATLANTA — Cedric Ceballos (rechts) van de Los Angeles Lakers blokkeert het schot van Stacey Augmon. De Lakers wonnen gisteren met 92-87 van de Atlanta Hawks.*

Lakers te sterk voor Atlanta

Rik Smits in topvorm

INDIANAPOLIS — Rik Smits verkeert in topvorm. De Nederlander, die als profbasketballer bij Indiana Pacers vele miljoenen verdient, scoorde gisteren 30 punten in de thuiswedstrijd tegen de Milwaukee Bucks. Voor Smits betekende dit een seizoenrecord.

De Pacers behaalden hun vierde achtereenvolgende overwinning, Milwaukee werd met 111-106 verslagen. In de Central Division van de NBA leidt Indiana, met zeven overwinningen en drie nederlagen.

De tweede Nederlander in de NBA, Geert Hammink, heeft met Orlando Magic de koppositie in de Atlantic Division. De ploeg uit Florida won acht van de tien competitiewedstrijden. Bij de Boston Celtics werd met 124-118 gewonnen. Vedette Shaquille O'Neal maakte 36 punten.

Na nederlaag tegen Gantwarg

Tsjizjov is definitief de wereldtitel dammen kwijt

DEN HAAG — Oud-wereldkampioen Anatoli Gantwarg zorgde in de zeventiende ronde van het wereldkampioenschap dammen voor de klapper van de dag. Hij versloeg titelverdediger Tsjizjov en kwam daardoor op gelijke hoogte met Wiersma, die opnieuw niet verder kwam dan remise.

Ook Ba voegde zich op de gedeelde derde plaats door te winnen. Valneris behield zijn voorsprong van drie punten op Baljakin, omdat beiden niet verder kwamen dan remise. De Curaçaose kampioen Raoul Alias verloor van Koeperman.

De ronde was nauwelijks twee uur aan de gang of er ging een schok van ontzetting door de weer goed bezette publieksruimte. Het na het vorige WK met veel belangstelling tegemoet geziene duel tussen Gantwarg en Tsjizjov werd combinatief beslist. Beide grootmeesters leven sinds Toulon, waar Gantwarg Tsjizjov beschuldigde van combine in zijn duel met Koeperman, in onmin met elkaar.

In het oude raadhuis namen beiden echter weer de gebruikelijke 'beleefdheid' tegenover elkaar en het publiek in acht. Al was snel duidelijk dat de agressie dit keer op het bord werd uitgevochten. Er kwam een scherpe opening op het bord en het had er alle schijn van dat beiden tot het uiterste zouden gaan om het volle rendement uit het duel te halen. Tot de titelverdediger op de 31ste zet een zo grove misrekening maakte, dat Gantwarg met een zesklapper de partij in zijn voordeel kon beslissen.

De Rus wachtte de uitvoering van de combinatie niet meer af, gaf de Witrus een hand en verdween spoorslags uit het oude raadhuis. Niet alleen raakte Tsjizjov door die nederlaag zijn titel definitief kwijt, het was ook zijn eerste (normale) verliespartij sinds hij in 1988 zijn entree maakte in een wereldtiteltoernooi. Weliswaar verloor hij in Groningen in 1990 ook een partij van N'Diaye, maar daar lag een niet goed werkende klok aan ten grondslag.

Niet alleen de toeschouwers, ook de andere spelers moesten even van deze stunt bekomen. Vooral bij Wiersma kwam toen de druk te liggen om tegen N'Diaye op winst te gaan spelen wilde hij de slotfase van het toernooi nog met redelijke kansen op één van de drie hoofdprijzen ingaan. De oud-wereldkampioen kreeg wel wat beter spel, maar niet voldoende om de Senegalees aan een derde nederlaag te helpen.

Diens landgenoot Ba was in zijn nopjes. Door de zege op de 15-jarige Durdyev kwam hij naast Wiersma op de gedeelde derde plaats en is hij plotseling toch kandidaat voor een hoge klassering.

Koploper Valneris nam niet al te veel risico tegen Clerc, die een laatste poging deed zijn positie in het klassement te verbeteren. "Maar ik kreeg al snel door dat hij niet van zins was echt scherp te spelen", stelde de Nederlander.

Stand: 1. Valneris 25, 2. Baljakin 22, 3. Ba, Gantwarg en Wiersma 21, 6. N'diaye en Schwarzman 20, 8. Koeperman en Tsjizjov 19, 10. Aman, Clerc en Wesselink 18, 13. Jansen 17, 14. Merins 15, 15. Cissé en Milsjin 13, 17. Galasjov 12, 18. Durdyev 11, 19. Burleson 10, 20. Alias 7.

Volleybaltoernooi ALM in sporthal UNA

WILLEMSTAD — Vanavond wordt in de sporthal van de UNA een volleybaltoernooi gespeeld. Zes teams van de ALM en één van Aerocargo zullen deelnemen. De teams die meedoen zijn van de afdelingen catering, technische dienst, cabine/aviation/flight operations, passage afhandeling, administratie en platform-medewerkers. De aanvang is om 19.00 uur. Er is een bar met eten en drinken.

Badmintontoernooi in Sentro Deportivo

WILLEMSTAD — Badmintonclub 'Cadushi' organiseert binnenkort het Kerstboutentoernooi in het Sentro Deportivo. Voor alle leden van verenigingen die bij de Badminton Bond Curaçao zijn aangesloten, staat deelname open. De speeldagen zijn vrijdag 16 tot en met zondag 18 december. Vrijdag wordt er gespeeld van 19.30 - 23.00 uur, zaterdag van 17.00 - 23.00 uur en zondag van 9.00 - 13.00.

Inschrijving moet geschieden vóór dinsdag 29 november bij een van de bestuursleden van Cadushi of via de eigen vereniging. Het inschrijfgeld bedraagt 5 gulden.

India zwaarste tegenstander Oranje sinds tijden

Tweede zege Nederlands hockeyteam in Sydney

SYDNEY — Het Nederlands heren-hockeyteam heeft ook de tweede wedstrijd op het WK in Sydney in winst omgezet. Oranje versloeg India gisteren met 4-2 (1-1). Door de overwinning nam Nederland ongeslagen de leiding in groep B.

De zege kwam niet zonder slag of stoot tot stand. India was een tegenstander van kaliber. "Van zwaar kaliber", oordeelde aanvoerder Delissen. "Van het soort dat wij in maanden niet tegenkwamen."

Hij deelde zijn ploegmakkers een compliment uit dat ze het karwei tot een goed einde brachten. "De ploeg hield zich met verve overeind. We stonden regelmatig onder grote druk, maar bewaarden altijd het overzicht. Er ontstond nooit paniek."

Nederland startte nerveus tegen de Indiërs. "Het was lang geleden dat wij tegen Aziaten hadden gespeeld", gaf coach Oltmans als reden op. "De spelers waren er niet van overtuigd dat wij tegen India dezelfde speelwijze konden hanteren als tegen Europese ploegen. Daarom gingen ze in de eerste helft dingen anders doen. De automatismen verdwenen."

Vooral op het middenveld en de aanval lag het tempo te laag, waardoor Nederland zelden gevaarlijk werd. Toch nam Oranje de leiding. In de 28ste minuut verlengde Taco van den Honert duikend een vrije slag van Delissen. In eerste instantie raakte hij doelman Subbiah, in de rebound tikte hij de bal op het plankier, 1-0.

"Dat bracht rust in de ploeg", oordeelde Oltmans. Maar niet voor lang. Zes minuten later was het gelijk. Invaller Fereira benutte de derde strafcorner van de Indiërs, 1-1.

Na de pauze schakelde Oranje over op het eigen systeem. De ploeg bewoog agressief over het veld en zette India in de eigen verdediging vast. Dat resulteerde in een stormloop op het doel van Subbiah. Uitblinker Klein Gebbink maakte in de 42ste minuut 2-1 uit een vrije slag van Bovelander. Het was zijn vierde doelpunt in 69 interlands. Twaalf minuten later verdubbelde De Nooijer de voorsprong door een vrije slag van Bovelander in te tikken, 3-1.

De coach was verrast door de verdedigende tactiek van de Indiërs. "Die was er op gericht zo weinig mogelijk strafcorners weg te geven. Ze begingen de overtredingen bij voorzorg buiten de 23 meter."

Met 3-1 leek de wedstrijd gelopen, maar Nederland kwam bedrogen uit. De zevenvoudig Olympisch kampioen schakelde een tandje hoger en zette de ploeg van Oltmans onder zware druk. Voor het doel van Jansen ontstond de ene na de andere scrimmage. In één ervan hakte Jazet de stick van spits Pillay uit handen. Arbiter Sana uit Japan gaf een strafbal, waaruit Ahmed zeven minuten voor tijd India terugbracht in de wedstrijd, 3-2.

In de hectische slotfase bracht Van den Honert zijn ploeg in veiligheid. Twee minuten voor het einde pushte hij de tweede strafcorner van Nederland raak, 4-2. Het was zijn zevende doelpunt in dit toernooi.

Duitsland versloeg België met 6-0, maar coach Lissek was allesbehalve tevreden. Zuid-Korea, de Aziatische kampioen, liet een punt liggen tegen Zuid-Afrika, 0-0. De ploeg liep daardoor drie punten achterstand op op Nederland. Zondag speelt Nederland zijn derde wedstrijd, tegen Duitsland.

Stand:

01. Nederland	2-4
02. Duitsland	2-3
03. India	2-2
04. Zuid-Afrika	2-2
05. Zuid-Korea	2-1
06. België	2-0

SPORT AGENDA

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(Bonamweg 49, Brievengat)
(Tel. 376620/376626)
zwembad:
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; di.-en do.-morgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vri. van 20.00-22.30 uur; za. van 14.00-17.00 uur en zo. van 12.00-17.00 uur.

SENTRO DI BARIO JANWÉ
dammen:
do. van 15.00-18.00 uur **les en training** voor de jeugd vanaf 8-18 jaar.
Schaakvereniging Janwé:
za. van 09.00-12.00 uur **les en training** voor de jeugd vanaf 7-23 jaar.

SKOL DI DAM STRATEGÍA
(Tel. 612573)
lessen:
do. van 19.30-23.00 uur - **Sentro di Bario Janwé.**
zaterdag van 09.00-12.00 uur - **IPK-gebouw** (naast Martinus mavo, Plasa Brion).

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
ma. om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

CURAÇAO BULLETS SKATERS
(Schaatsclub Curaçao).
elke zo. training *in line skates* en *skeelers*. Voor meer informatie **tel.: 377289** (vragen naar Kees).

ZATERDAG

BOKSEN
(CABA)
19.30 uur amateur-wedstrijden - **bokslokaal Balaoestraat** (Marie Pampoen).

VOETBAL
(Undeba Veteranos)
Kopa Rotativo Heinekens
16.00-01.00 vervolg wedstrijden - **Barberveld.**

VOLLEYBALL
(Komjshon Ban Uni di ALM)
19.00 uur aanvang toernooi - **sportzaal UNA** (Jan Noorduynweg).

ZONDAG

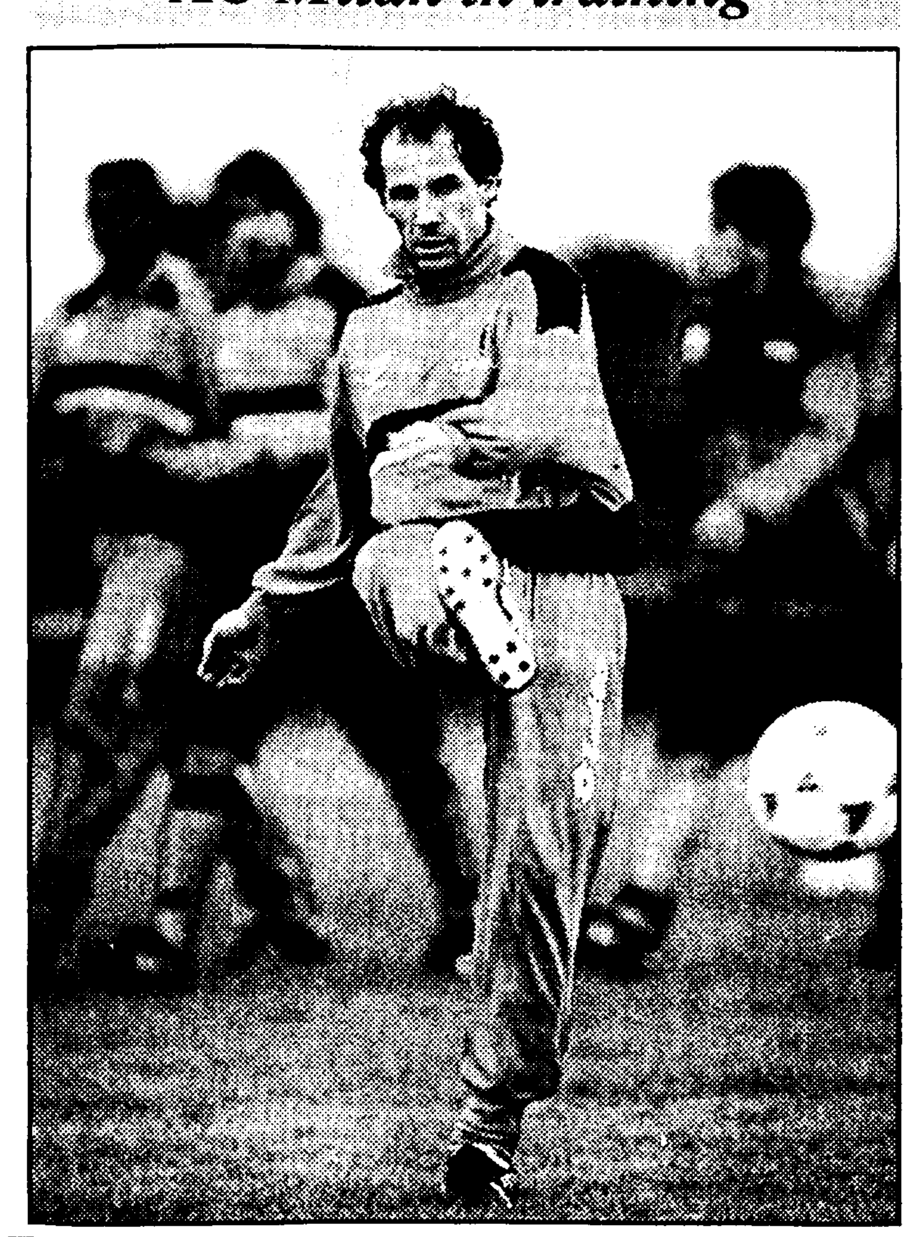
SOFTBAL
Slow Pitch
Liga Trai Seru
10.00 uur Forti vs Nos Ambiente;
12.00 uur Curioso Uní vs Caterpillar - **Cirilo Chirino Ballpark** (Groot Kwartier).

VOETBAL
UNDEBA VETERANOS
13.00 uur Sentro Barber vs Westpunt;
14.00 uur Undeba vs Schot Special;
15.00 uur Jong Colombia vs Estrella Aruba;
16.00 uur semi-finale;
17.00 uur finale - **Barber-veld.**
ORFIK
10.00 uur **(Wimpiri)** Jong Colombia vs SH Mahuma;
11.00 uur **(Vruminga)** Jong Colombia vs Victory Boys;
12.00 uur **(Muskita)** Jong Colombia vs Vesta;
13.30 uur **(Blenchi) SUBT vs Vesta;**
15.00 uur **prijsuitreiking - terrein Victory Boys.**

SOFTBAL
(Curaçaose Softball Bond)
HEREN
14.00 uur St. Joris vs Rising Trotters;
16.00 uur Rising Trotters vs St. Joris **Softballpark Brievengat.**
10.00 uur Isla vs Twins;
12.00 uur Twins vs Isla;
14.00 uur Harlem Power vs St. Joris;
16.00 uur St. Joris vs Harlem - **Softballpark te Post VI.**

****

AC Milan in training

■ *TOKYO — Franco Baresi passt een bal tijdens de training van AC Milan in Tokyo. De Europese kampioen speelt op 1 december tegen de Zuid-amerikaanse kampioen Velez uit Argentinië om de wereldbeker voor clubs.*

Klassieker Ajax-Feyenoord in boekvorm verschenen

Amsterdam — De wielersport kent klassiekers. Het voetbal heeft de klassieker. De wedstrijden tussen Ajax en Feyenoord zijn legendarisch, dramatisch en altijd speciaal.

Evert Vermeer en Ruud van Vrijaldenhoven schreven over de strijd tussen de rivalen het boek 'de Klassieker'. Coen Moulijn, voormalig linksbuiten van Feyenoord, nam dinsdag in Amsterdam het eerste exemplaar in ontvangst. Een paar uur later ontving Piet Keizer, de vroegere linksbuiten van Ajax, in Rotterdam eveneens een exemplaar.

Beide oud-internationals kijken met weemoed terug op de eeuwige stammenstrijd, die dit seizoen pas voor 12 februari 1995 op het programma staat. Bladerend door het boek, waarin elke wedstrijd tussen Ajax en Feyenoord is beschreven en voorzien van de opstellingen, valt Moulijn's oog op zijn eerste klassieker. Een, achteraf, legendarische match, die werd gespeeld op 11 november 1956. Voor 54.025 toeschouwers in de Rotterdamse Kuip speelde de thuisploeg een briljante partij, met aanvaller Daan den Bleijker in de uitblinkersrol. Hij scoorde vier maal en zorgde er mede voor dat Ajax verloor met 7-3, na een ruststand van 5-0.

Het Feyenoord van Moulijn won in de jaren zestig vaker met grote cijfers van de Amsterdammers. Zo staat het duel van 29 november 1964 Moulijn nog helder voor de geest. De Rotterdammers wonnen met 9-4, Moulijn scoorde niet. "Ik heb nooit veel doelpunten gemaakt, ik leverde de voorzetten."

Dat deed Piet Keizer bij Ajax ook. De sierlijke linkerspits scoorde, evenals Moulijn, in de door hem gespeelde klassiekers in totaal vijf keer. Keizer trad 25 maal op in de klassieker, Moulijn is recordhouder met 36 keer. Die er moet hij overigens delen met mister Ajax, Sjaak Swart.

De duels tussen de Rotterdammers en Amsterdammers zijn speciaal. "Verliezen van Ajax is extra pijnlijk", erkent Moulijn. "Tegen Feyenoord was ik veel gemotiveerder", aldus Keizer, die geen speciale herinneringen bewaart aan een bepaald duel. "Die wedstrijden die we hebben gewonnen van Feyenoord, zijn allemaal speciaal."

Takanahona beste sumo-worstelaar

■ *TOKYO — Sumo-worstelaar Takanahona is bezig met zijn warming-up, terwijl tegenstander Takanonami toekijkt. Takanahona wordt nu gezien als de beste sumo-worstelaar ter wereld. Hij won zijn laatste dertig gevechten en is de nieuwe sumo Grand Champion.*

Topper weekeinde:

PSV - Feyenoord

DEN HAAG — Als morgen de nummers vier en vijf in de eredivisie tegenover elkaar staan, is dat geen subtopper maar een topper. Dat komt door het sterke optreden van koploper Roda en de nummer drie van de ranglijst, FC Twente. Zij verdrongen Feyenoord en PSV naar de vierde en vijfde plaats.

De grote vraag morgen in Eindhoven is of Feyenoord zich hersteld heeft van de 5-1 nederlaag tegen FC Twente, vorige week zondag. Bij PSV keert Wouters terug na een schorsing.

Ook naar het herstel van Ajax wordt met belangstelling uitgekeken. De Amsterdammers oogstten woensdag nog internationale lof door het Champions League-avontuur van AC Milan op de tocht te zetten. De ploeg van Van Gaal won in Triëst, de uitwijkhaven voor het gestrafte AC, met 2-0 en verzekerde zich op die manier van de kwartfinales van het miljoenentoernooi. Ajax ontvangt morgen MVV.

Roda komt vandaag al in actie. De ranglijstaanvoerder ontvangt FC Utrecht. Daarmee staan de enige twee ploegen die Ajax een punt afsnoepten, tegenover elkaar. En het is een confrontatie tussen de twee ploegen die de Noorse international Erik Mykland begeerden.

Mykland debuteert vandaag in de ploeg van Leo van Veen, die iets sneller dan verwacht weer over spelbepaler Edwin Gorter kan beschikken. Gorter boekte bij het aanvechten van zijn straf van zeven wedstrijden, na het richting oog prikken bij de jonge PSV'er Van der Doelen, een bescheiden succesje. De tuchtcommissie van de KNVB haalde er één wedstrijd schorsing vanaf.

FC Twente, dat twee dagen na de 5-1 tegen Feyenoord met 2-1 van NAC won, gaat morgen op bezoek bij RKC. De nummer laatst van de eredivisie neemt op 31 december afscheid van Hans Verèl. De manager, die gedurende het vorige seizoen als trainer het veld moest ruimen voor Bert Jacobs, wil weer als coach aan de slag.

Dordrecht - Groningen is vandaag een duel tussen twee degradatiekandidaten. Daarbij worden NAC - NEC en Eagles - Heerenveen ook vandaag afgewerkt. Voor morgen staan verder Sparta - Willem II en Vitesse - Volendam nog op het programma.

Advocaat legt geschil met Van Hanegem bij

EINDHOVEN — Dick Advocaat, nu nog bondscoach van de KNVB, heeft zijn controverse met Willem van Hanegem uit de wereld geholpen. Tijdens een recent bezoekje aan de Kuip kon hij de grootste onvrede bij de trainer van Feyenoord wegnemen. "Als volwassen mensen hebben we de problemen uitgepraat".

Van Hanegem haalde vorige week fel uit naar Advocaat. Volgens de Kromme nam Advocaat de internationals van Feyenoord niet serieus. Ook klaagde hij over het feit dat de bondscoach zich vrijwel nooit in Rotterdam liet zien.

"Van Hanegem heeft tegen mij gezegd dat zijn kritiek niet persoonlijk was bedoeld", lichtte Advocaat toe. "Die uitleg van hem heb ik geaccepteerd. Op mijn beurt heb ik toegegeven, dat ik de laatste tijd te weinig bij Feyenoord ben geweest. Maar dat kwam, omdat ik vond dat Van Hanegem in het openbaar te kritisch was over het Nederlands elftal. Alles is nu echter vergeven en vergeten. Onze goede relatie, die we vroeger al in Amerika hadden, is hersteld."

Engelse spelersvakbond wil Premier League afschaffen

LONDEN — De Engelse spelersvakbond wil de Premier League weer afschaffen. Volgens voorzitter Gordon Taylor heeft de oprichting van de ereklasse geen nut gehad. "Het was een verandering maar geen succes."

De Premier League moest tot beter voetbal en betere spelers leiden. "Dat is niet gebeurd", vervolgt Taylor, "Engeland heeft zich in de twee jaar van het bestaan van de Premier League niet kunnen kwalificeren voor het WK."

Taylor brengt binnenkort een lijvig rapport uit met een pleidooi voor herstel van de oude League, 92 clubs in vier divisies. In de huidige situatie gaat 65 procent van de inkomsten uit het profvoetbal naar de clubs in de Premier League. "Wij zijn van mening dat de huidige situatie zal leiden tot minder clubs, minder banen en minder publiek. Engeland moet één van de toonaangevende landen in de voetbalwereld zijn."

De Engelse spelersvakbond bestudeert nog steeds structuren in succesvolle voetballanden. Taylor noemde onder meer Nederland. "Een land met minder middelen en een kleinere populatie is in staat voortdurend goede spelers naar voren te brengen en internationaal goed te presteren."

Een gedachte van de spelersvakbond is de clubs in de toekomst te verplichten minimaal één of twee spelers uit de eigen opleiding in het A-elftal op te stellen.

Nieuwe regels in de maak in Formule 1

GENEVE — De Internationale Autosport Federatie (FIA) overweegt nieuwe regels in te voeren, waardoor de strijd om de wereldtitel in de Formule 1 niet meer beslist kan worden door een crash.

Een botsing tussen Michael Schumacher en Damon Hill tijdens de Grand Prix van Australië bracht de wereldtitel twee weken geleden op fortuinlijke wijze bij Schumacher, die in Adelaide een voorsprong van één punt op de Brit verdedigde. Beide bolides konden na het door de Duitser veroorzaakte ongeval niet verder.

De FIA overweegt het gebruik van reservewagens in de toekomst toe te laten. Rijders zouden dan na een crash de race kunnen vervolgen in hun tweede wagen. "Het is een mogelijkheid, die we volgende maand gaan bekijken", meldde FIA-baas Max Mosley vrijdag.

Breukink blijft nog één jaar bij Once

MADRID — Het is even wennen voor Erik Breukink als hij binnenkort zijn nieuwe salarisstrook ziet. De Nederlander is akkoord gegaan met een aangepast contract bij de Spaanse wielerformatie Once, waar hij de afgelopen twee jaar twee miljoen gulden per seizoen ontving.

Die tijd is voorbij, hoewel hij niet behoeft te klagen. "Het salaris is aanzienlijk terug gebracht, het is nu beduidend minder dan de helft", klonk het gisteren openhartig.

Breukink wilde in Spanje blijven, Once (waar volgend jaar ook de Nederlander Patrick Jonker onder contract staat) had twijfels. De prestaties van de Nederlander, onlangs zonder overwinning en tegen zijn zin door de 'Club van 48' toch tot renner van het jaar gekozen, waren de afgelopen jaren nauwelijks opzienbarend te noemen. Beter gezegd dramatisch.

Beide partijen werden het deze week toch eens over een nieuwe verbintenis. Voor een jaar en tegen aanzienlijk minder salaris. Breukink had er geen moeite mee, hoewel hij een optie voor volgend jaar (met een gelijkblijvend salaris) op zak had. "Die kun je proberen hard te maken, maar dan kom je terecht in een juridisch gevecht. Dat wilde ik niet."

Breukink zette alles nog eens op een rijtje. Het eerste jaar redelijk goed, maar niet goed genoeg. Het tweede jaar tegenvallend, eigenlijk slecht. "Je weet dan wat reëel is. Bij mij overheersen revanchegevoelens. Je wilt laten zien dat ze je niet voor niets hebben aangenomen. De keuze is dan snel gemaakt."

Breukink lag, ondanks het late tijdstip in het jaar, toch nog goed in de markt bij andere ploegen. Sprak ook met diverse ploegleiders maar kwam er achter dat de mogelijkheden beperkt waren. "De meeste ploegen zitten rond deze tijd toch vol. Dan is het bijna onmogelijk nog te switchen. Daarnaast weet ik bij Once wat ik heb."

In zijn programma heeft Breukink de Ronde van Italië laten opnemen. In de Giro, waar hij in 1987 onder begeleiding van Peter Post naam maakte, start hij als kopman. "Het was een wens van mezelf. De afgelopen jaren deed ik de Ronde van Spanje. Die is naar het najaar gegaan. De Giro is een mooi alternatief."

Eltingh en Haarhuis uitgeschakeld in WK

JAKARTA — Het goede gevoel bleek niet toereikend, het tennis moest beter. Jacco Eltingh en Paul Haarhuis werden vandaag in de halve finale van het WK dubbelspel uitgeschakeld. De Nederlanders verloren in drie sets van de Australiërs Todd Woodbridge en Mark Woodforde, alias de Woodies.

Eltingh en Haarhuis wonnen de eerste set, die resulteerde in een tiebreak. Daarin vormden de Nederlanders de betere combinatie, 7-4. Met tweemaal 4-6 werd hen vervolgens de illusie ontnomen op een herhaling van de prestatie van vorig jaar, toen zij in Johannesburg de wereldtitel veroverden. Woodbridge en Woodforde namen in Jakarta revanche voor die verloren finale.

In de groepswedstrijden hadden Eltingh en Haarhuis al aangetoond niet in hun beste doen te verkeren. De eerste partij, tegen Casal/Sanchez, werd gewonnen. De tweede, tegen Connell/Galbraith, leverde al problemen en gemopper op. De spanning schoot Eltingh in de rug. In de derde partij, tegen Apell/Björkman, verergerde de onderlinge irritatie. Door de nederlaag eindigden Eltingh/Haarhuis als tweede in hun groep. De confrontatie met de Woodies was nu al in de halve finale, het bleek het eindstation.

Opschorting straf Tottenham Hotspur

LONDEN — Een beroepscommissie van de Engelse voetbalbond heeft de uitsluiting van Tottenham Hotspur voor de FA Cup als onrechtmatig bestempeld. De club van ex-PSV-speler Gica Popescu doet na de uitspraak mee in de loting van de derde ronde van de FA Cup.

Tottenham werd aan het eind van vorig seizoen gestraft voor financieel wanbeheer. Een nieuwe commissie gaat de hele strafprocedure rond Tottenham opnieuw onderzoeken.

De eerste uitgesproken straf was 1,8 miljoen gulden boete, twaalf punten in mindering voor het nieuwe seizoen en uitsluiting voor de FA Cup. Na beroep werd dat zes punten in mindering, een verdubbeling van de boete en handhaving van de ban voor de FA Cup. De beroepscommissie oordeelde echter dat de tuchtcommissie ver buiten de eigen macht was getreden.

De club ging het seizoen in met de wetenschap dat straks zes punten zouden worden afgetrokken en mocht niet deelnemen aan het toernooi om de FA Cup. Een nieuw te benoemen commissie gaat nu uitzoeken of en zo ja welke straf Tottenham moet krijgen.

Nigeriaanse Nobelprijswinnaar in Europa

■ *STRAATSBURG - De Nigeriaanse schrijver Wole Soyinka, die onlangs zijn land ontvluchtte, hield in Straatsburg een persconferentie bij de Europese Raad. Hij won in 1986 de Nobelprijs voor Literatuur. Soyinka ontmoette vrijdag de secretaris-generaal van de Europese Raad Daniël Tarschys om over de situatie op mensenrechtengebied in Nigeria te praten.*

(AFP-satellietfoto)

Britse onderzeeër doorbreekt Green-Peace-blokkade

FASLANE - Een Britse kernonderzeeër is vrijdag door een Greenpeace-blokkade gebroken. De milieu-activisten hadden bij de Schotse marinebasis Faslane een blokkade opgeworpen om te verhinderen dat de Britse Trident kernkoppen aan boord zou nemen.

Twee sleepboten van de Britse marine trokken het Greenpeace-schip Solo opzij om een doorgang te forceren voor de kernonderzeeër. Op de marinebasis zal de nieuwe onderzeeër, de HMS Vanguard, zijn eerste kernkoppen laden. Voor het einde van het jaar begint het schip aan zijn eerste missie.

Grote hasj-vangst Britse douane: vier aanhoudingen

LONDEN - De Britse douane heeft vrijdag vier mensen gearresteerd wegens de smokkel van tien ton hasj. De partij had een straatwaarde van omgerekend bijna honderd miljoen gulden.

Zij was verborgen in een schip dat eerder Rotterdam had aangedaan. De vangst in de haven van Felixstowe is een van de grootste ooit in Groot-Brittannië gedaan. Het vrachtschip Den Feeder kwam uit de Tanzaniaanse hoofdstad Dar es Salaam en was via Rotterdam naar de Britse havenstad gevaren. De douane ontdekte de hasj tijdens een routinecontrole vorige week zaterdag.

NOTITIES UIT PARAMARIBO

Het schijnt dat Suriname een nieuwe periode van sociale onrust tege-
oet gaat, ingeluid door
elddadige straatacties
scholieren. Verhoging
de broodprijs met meer
300 procent was daar de
middellijke aanleiding
r, en de scholieren die
den dat zij en hun ouders
frustreerd raken door de
chte economische
atie, stelden eisen van
aalbare eerste levensbe-
ften, goed openbaar ver-
r en het terugbrengen
de criminaliteit, drugs-
bruik en zedelijk verval op
olen. Plunderend en ver-
lend trokken in de afge-
en week grote groepen
olieren en anderen door
binnenstad van Parama-
o. Verscheidene winkel-
ken werden geplunderd,
sportzaak werd volledig
nield. Een broodwagen
leeggehaald en omver
nteld. Autoruiten en eta-
ramen werden ingegooid.
e politie, de militaire
tie en de 'politie-onder-
ningsgroep' traden hard-
dig op en verrichtten tien-
n arrestaties. Verschil-
de jeugdigen raakten
ond, voornamelijk door
vliegende stenen en glas-
rven. Eén persoon werd
r de voet gelopen toen
menigte uit elkaar werd
agen door de politie, die
in de lucht schoot met
abijnen, en één scholier
eerde in levensgevaar
gens een snijwond aan de
s. De Surinaamse rege-
g besloot in reactie op het
weld de VOJ (Mavo-
eau) scholen in Parama-
o te sluiten tot maandag
staande.
In de Nationale Assem-
e werd de broodkwestie
besproken, en minister
lloe van Handel en Indus-
, die de prijs vaststelde,
e toe in de Ministerraad
ullen bespreken om de
dprijs van Sf.10,- voor
dje van 50 gram
engen naa

hetgeen wel een grotere uitgave aan subsidie door de overheid zou betekenen. Coalitie-genoot Kruisland zei in reactie op een opmerking, dat dit in tegenstelling is tot wat het Warwick Research Institute voor ogen heeft met het Surinaamse aanpassingsprogramma: "To hell met WRI!"

* * *

Gelijktijdig zijn ook de douane en politie in actie voor betere werkomstandigheden, lonen en secundaire voorzieningen. De douanebond heeft het werk volledig stilgelegd, waardoor er in de haven geen goederen konden worden ingeklaard en ook internationale vluchten in gevaar kwamen. President Venetiaan gaf op regeringsverantwoordelijkheid toestemming aan vliegtuigen om te vertrekken, onder andere aan de vlucht van 'Sky Liners' die in samenwerking met 'American Trans Air', een nieuwe, rechtstreekse verbinding tussen Suriname en New York opende. De politieacties houden in dat er slechts in dringende gevallen uitgerukt zal worden.

* * *

Het blijft verder woelig op het vakbondstoneel. Binnen twee vitale vakbonden, namelijk de ambtenarenbond CLO en de onderwijzersbond SOB zijn er bewegingen gaande om het huidige, regeringsgezinde bestuur af te zetten. Tijdens de laatst gehouden vergadering van de onderwijzersbond kwam het zelfs tot een vechtpartij tussen aanhangers van de twee groepen. Hendrik Sylvester, voorzitter van beide bonden, werd tijdens respectieve vergaderingen afgezet, hoewel hij nu de rechtmatigheid van de vergaderingen bij de rechter aan het aanvechten is. Sylvester is parlementslid namens de Surinaamse Partij van de Arbeid van de regeringscoalitie. Hij heeft de opposanten [illegible] beschuldigd met politiek oogmerk, vanuit de revolutionaire partij N.D.P. van Bouterse bezig te zijn, namelijk het overnemen van de vakbonden om met dit instrument sociale onrust te veroorzaken.

* * *

Inmiddels is de Associatie van Surinaamse Fabrikanten (ASFA) uit het tripartiete overleg gestapt. Het Tripartiete Overleg waarin de vakbeweging, het bedrijfsleven en de regering zitting hebben, heeft als doel sociaal-maatschappelijke vraagstukken te bespreken en met voorstellen te komen die door alle partijen geaccepteerd worden, waarna ze kunnen worden uitgevoerd door de regering. De ASFA is van mening dat regering en vakbeweging slechts politiek populaire vraagstukken op de agenda brengen in plaats van macro-sociaal-economische, nationale problemen en dat de regering zich geenszins openstelt voor visies van lokaal kader en functionele groepen bij besluitvorming.

Onder andere hierdoor, zou de ontwikkelingshulp vanuit Nederland, niet weer op gang kunnen komen. Minister Assen van Planning en Ontwikkelingssamenwerking zei in reactie op dit laatste dat de ASFA aan politieke stemmingmakerij doet, aangezien er wel degelijk concrete resultaten zijn bereikt bij het afgelopen bezoek van de Nederlandse minister Jan Pronk aan Suriname, onder andere een urgentieprogramma voor de infrastructuur ter waarde van Nf. 20,5 miljoen, een afvalverwijderingsproject ten bedrage van Nf. 2,4 miljoen en diverse andere projecten voor medische, sociale en infrastructurele voorzieningen, in totaal ter waarde van Nf. 37 miljoen.

* * *

De regeringsdelegatie die begin deze maand India bezocht onder leiding van vice-president Jules Adjodhia, heeft goede resultaten bereikt. Er is belangstelling getoond van het Indiase bedrijfsleven, en er zijn giften gedaan van landbouwmachines, grote aantallen tuingereedschappen en 10.000 fietsen. Voorstellen zijn gedaan voor een luchtvaart- en scheepvaartovereenkomst, er komt een missie naar Suriname om de mogelijkheid van een Surinaams bankfiliaal te bekijken en de wederzijdse visumplicht zal vermoedelijk worden afgeschaft. Minister Mungra van Buitenlandse Zaken zei dat Suriname zich in de toekomst meer en meer zal richten op Azië, en niet langer moet rekenen op Nederlandse ondersteuning. De delegatie vertrok begin november met veel kritiek uit Suriname, wegens de grootte ervan en de reiskosten die daarmee gepaard gingen. Eén delegatielid, A. Jagbandhan, overleed in India aan een hartaanval.

* * *

De Centrale Markt van Suriname heeft een grote schoonmaakbeurt gehad, als eerste onderdeel van een renovatieprogramma van deze markt. Met verdelgingsmiddelen werden de vele ratten en kakkerlakken, door het Bureau Openbare Gezondheidszorg geschat op respectievelijk wel 15.000 ratten en 2 miljoen kakkerlakken, te lijf gegaan. Het gebouw kreeg een verfbeurt en richtingwijzers; afwateringen en lekkende daken werden gerepareerd.

* * *

De Surinaamse oliemaatschappij 'Staatsolie' is een campagne begonnen om het binnenlands gebruik van haar produkten te vergroten. Volgens het staatsbedrijf zijn er dit jaar nieuwe en rijke oliebronnen aangeboord, die veel hoop op spoedige uitbreiding bieden. Het bedrijf probeert nu ruwe olie aan de man te brengen in Suriname, hetgeen erg kostenbesparend zou zijn. Volgens de technisch directeur van het bedrijf kan zelfs de E.B.S. (Energie Bedrijven Suriname) met vrij eenvoudige aanpassingen, de generatoren die electriciteit opwekken voor Paramaribo, zuiniger laten draaien op ruwe olie in plaats van op diesel.

* * *

Nieuwe structuur overleg overheid en werknemers

WILLEMSTAD — De staatssecretaris van Algemene Zaken zal voortaan deelnemen aan het overleg tussen de overheid en werknemersvertegenwoordigingen. Deelname van de staatssecretaris is vereist vanwege de noodzaak tot het aangaan van bindende afspraken en de noodzakelijke duidelijkheid inzake het beleid. Dat is één van de voorstellen in de nota 'Naar een nieuw overlegstelsel voor het overheidspersoneel'.

In tegenstelling tot de particuliere sector vinden er in de publieke sector geen (cao)onderhandelingen plaats. In de publieke sector kunnen arbeidsvoorwaarden door de regering eenzijdig worden opgelegd. De regering zal dan ook in de praktijk veelal volstaan met het enkel 'horen' van de werknemers, waarna een eenzijdig besluit genomen wordt.

Voorheen werden de adviezen van de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken (CCGO-A) vaak terzijde geschoven. Ook werd vaak, ondanks de bestaande wettelijke verplichtingen, domweg geen overleg gevoerd met de CCGO-A.

Zowel de regering als het overheidspersoneel, zijn de mening toegedaan dat er hierin verandering moet komen en dit heeft geleid tot de nota 'Naar een nieuw overlegstelsel'.

De nota gaat ervan uit dat het overleg tussen twee in principe gelijkwaardige partijen wordt gevoerd, waarbij het streven van beide partijen gericht is op overeenstemming. De uitkomst mag bij geen der partijen vaststaan, terwijl verwacht wordt dat over en weer met elkaars gerechtvaardigde belangen rekening wordt gehouden. Voor een aantal concreet aangegeven onderwerpen wordt overeenstemming tussen partijen zonder meer geëist.

Ook de gelijke informatievoorziening voor de deelnemers aan het overleg wordt in de nota gewaarborgd. Voor het geval beide partijen niet tot overeenstemming komen voorziet de nota in een geschillenregeling. Hiervoor moet een vaste commissie in het leven worden geroepen: de zogenoemde Advies en Arbitrage Commissie. Bij arbitrage zijn beide partijen gebonden aan de uitspraken van de commissie.

Het overleg wordt gevoerd door vertegenwoordigers van het overheidspersoneel (dus niet alleen ambtenaren) en de staatssecretaris van Algemene Zaken onder leiding van een onafhankelijke en neutrale voorzitter. Er zal geen sprake meer zijn van een CCGO-A.

Tenslotte wordt in de nota de toelating tot het overleg van organisaties die overheidspersoneel vertegenwoordigen geregeld. Hierbij zijn de richtlijnen van de internationale arbeidsorganisatie (ILO) gevolgd. De leden van de organisatie moeten gespreid zijn over twee of meer diensten of meer dan 50 leden bezitten. De organisatie moet een meerderheidsvertegenwoordiging in de diensten hebben en een minimum aantal leden van 200. Het aantal vertegenwoordigers aan het overleg wordt bepaald aan de hand van het ledental.

PNP wil meer toezicht op ambulancedienst

WILLEMSTAD — Fractieleidster Maria Liberia-Peters (PNP) heeft het Bestuurscollege gevraagd maandelijks de technische rapporten over de ambulances van de GGD aan de raad toe te zenden.

In een motie, die werd aangenomen naar aanleiding van de openbare eilandsraadsvergadering over de reorganisatie van de ambulancedienst, werd het Bestuurscollege al verplicht de eilandsraad elke twee maanden te informeren over de vorderingen. Nu wil de PNP echter elke maand geïnformeerd worden over de technische staat van de ambulances en de reparatiekosten. Ook wil de PNP een maandoverzicht ontvangen van de periodes waarin de ambulances wegens technische mankementen buiten bedrijf zijn geweest.

Over het begrotingsjaar 1994 wil de partij een totaaloverzicht van de technische mankementen en reparatiekosten ontvangen.

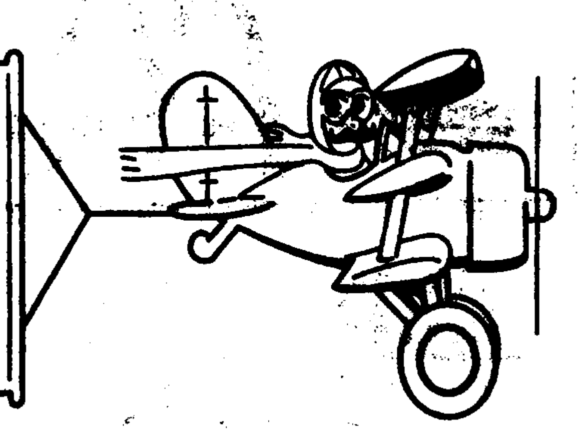
Nieuw leerplan voor kinderen met achterstand

WILLEMSTAD — Het Nederlandse educatieve programma Op-Stap voor kinderen tot zes jaar met een achterstandssituatie, is gedurende vijf weken uitgevoerd in de wijk Muizenberg op Curaçao. Naar aanleiding van de ervaringen wordt de methode aangepast en vertaald in het Papiaments, waarna de introductie volgt in september 1995.

Op Curaçao bestaat reeds een stimuleringsprogramma voor kinderen uit achterstandssituaties, waar het Op-Stap programma een goede aanvulling op biedt. Op-Stap bestaat in Nederland sinds 1987. Het doel van het programma is om kinderen uit achterstandssituaties een gelijkwaardige start te geven in het onderwijs. Het is afgeleid van het HIPPY-programma, Home Instruction Program Preschool Youngsters, dat in 1969 in Israël van start ging.

De introductie op Curaçao wordt uitgevoerd door Taskforce Antilliaanse Jongeren, in samenwerking met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Averroës Stichting.

In het kader van de introductie van Op-Stap op Curaçao heeft vandaag een symposium plaatsgevonden in de aula van de Universiteit van de Nederlandse Antillen.

OFFICIËLE OPENING SALIÑA GALLERIES II

Onze hartelijke gelukwensen

UNITED COLORS OF BENETTON.

Masha Pabien

Gefeliciteerd

TASHA Jewelers

Proficiat met uw nieuwe winkelcentrum

VIVIAN'S NURSERY

Wij feliciteren onze nieuwe buren en heten ze van harte welkom in de gezellige Saliña Galleries

Cash-COMM- THE BEST PRICE IN TOWN

Congratulations!

We wish you

a lot of success!

ALL ROUND PROMOTIONS NV

Congratulations with the opening of your new shopping gallery

NEW INDIA ASSURANCE

Congratulations with the grand opening of Saliña Galleries

McDonald's

Onze hartelijke gelukwensen met uw officiële opening

CWM

N.V. CURAÇAOSE WEGENBOUW MIJ

Van Harte Pabien
Veel Succes en
Goede Zaken toegewenst

La Palestina
Freezone en De Ruyterkade

Changes
Madurostraat 21 en Saliña Galleries

Congratulations with the opening of your new shopping gallery

La Confianza I Selekta Freezone

La Confianza II Selekta N.V.

Van Harte Pabien met uw schitterende winkelcentrum

omni ELECTRONICS

Van Harte Gefeliciteerd met dit schitterende nieuwe winkelcentrum. Wij zijn er trots op dat wij als hoofdaannemer dit gebouw hebben mogen realiseren.

CURCON N.V.
Industrieterrein Seroe Loraweg 30 B
P.O. Box 3794
Tel.: 673451 / 676680
Fax.: 676646

Proficiat met dit nieuwe winkelcentrum

ELSEC

Pabien Saliña met uw prachtige Shopping Center

BSC SCHILDERWERKEN Bouw Service Caribbean N.V.
Dapheweg 29-A - P.O. Box 3978 - Tel.: 672042 - 672553 - Fax: 676900

BONAIRE AGENDA

POLITIE: 8000/
BRANDWEER: 8222/
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900/
fax 7446/
alarmnr. 14
BEJAARDENTEHUIS: 8350

* * * * * * * * *

AIDSLIJN
Bel 7055 op ma. en di. van 19.00-20.00 uur.

* * * * * * * * *

OPENBARE BIBLIOTHEEK
openingstijden voor het publiek:
Kralendijk:
ma. van 14.00-18.00 uur; di. t/m do. van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; vri. van 08.00-12.00/14.00-17.30 uur.
Rincon:
wo. van 14.00-18.00 uur en vri. van 14.00-17.30 uur.

* * * * * * * * *

POSTKANTOOR
(openingstijden)
Zegelverkoop
Kralendijk (tel.: 8508): ma. t/m do. van 07.30/12.00.13.30-17.00 uur; vri. van 07.30-12.00/13.30-16.00.
Rincon (tel.: 6214): ma. t/m vri. van 07.30-12.00/13.00-16.00 uur.
Geldloket
(Postwissels, Postspaarbank, Sigucheque en Giro Betaalkaart)
Kralendijk en Rincon: ma. t/m vri. van 07.30-12.00/13.00-16.00 uur.

* * * * * * * * *

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. van Bommel (tel. 8896).
Rotary: wo. 12.00 uur - Restaurant Beefeater.

* * * * * * * * *

BRIDGECLUB UPS & DOWNS
Voor inlichtingen kan men terecht bij wedstrijdleider F. de Wit (tel. 5398).

* * * * * * * * *

SLACHTHUIS LVV
(tel. 4393)
open van ma. t/m vri. van 06.00-14.30 uur. In verband met planning van te voren aantal slachtdieren bij keurmeester melden.

* * * * * * * * *

DIERENARTS
(Kaya Lagoen 24-A, Antriol)
spreekuren ma., wo. en vri. van 13.30-14.30 uur; spreekuur te Rincon elke do. van 17.00-17.30 uur bij Hulpbestuurskantoor.
Voor **spoedgevallen** gelieve tel. 4255 te bellen.

STICHTING DIERENASIEL BONAIRE
Bonaire Animal Shelter Foundation
(Lagunweg 26. Tel. 4989)
openingstijden ma. t/m za. van 08.00-12.00/15.00-17.00 uur.

* * * * * * * * *

NIEUW-APOSTOLISCHE KERK
(Caya Melmel 36(
Aanvangstijd van de dienst: zo. om 11.30 uur.

* * * * * * * * *

KLACHTEN/BEZORGING:
Shon Ma Carolina, Blvd. J. Abraham 15, tel. 8204; na 18.00 uur: 8342).

* * * * * * * * *

ZONDAG
DIVERSEN
TOURISM BONAIRE CORPORATION
07.00 uur start 5- en 10-km *kaminata turistiko* bij Kaprata naar het Sunset Beach Hotel.

* * * * * * * * *

Jopi Abraham

Opstelling PDB was en is nog flexibel

KRALENDIJK — Voor zover het niet indruist tegen de belangen van de bevolking, zal de Partido Democratico Boneriano alle flexibiliteit betrachten die wenselijk is bij de herverdeling van de taken van de gedeputeerden. Dat zei partijleider Jopi Abraham na de coalitievergadering van de samenwerkende partijen.

Daarbij waren aanwezig de gedeputeerde Willem, Domacassé en Beukenboom, het onafhankelijke raadslid Franklin Piekeur, fractieleider Ernesto Melaan en PDB-leider Jopi Abraham. De flexibiliteit van de PDB is belangrijk als in december de taken van de gedeputeerde geëvalueerd gaan worden. Zeker nu Beukenboom (PDB) en Domacassé (Onafh.) duidelijk te kennen hebben gegeven, te opteren voor Voorlichting, Cultuur en Economische Zaken. Taken waar tot nog toen gedeputeerde Willem (Paboso) de verantwoordelijkheid voor draagt.

"Wij zullen deze zaak met de nodige ernst afhandelen en zeker in het belang van de bevolking. De PDB is flexibel, want als de partij dat niet was, dan was er nu geen samenwerkende coalitie en geen bestuur. Wij hebben de belangen van Bonaire en een stabiel bestuur voorop gesteld." Dat zegt Jopi Abraham als woordvoerder van de PDB. Hij verheelt overigens geenszins, dat ook gekeken zal worden naar het belang van de partij. "Als anderen denken dat de PDB zich opofferingen zal getroosten om deel uit te blijven maken van dit Bestuurscollege, dan vergist men zich schromelijk."

Abraham zegt, dat een wisseling van verantwoordelijkheden binnen een Bestuurscollege een gewone gang van zaken is. Hij vindt dat daarover geen 'issue' gemaakt behoeft te worden, zoals afgelopen week door de partijleider en partijsecretaris van de Paboso is gebeurd. Bovendien bevestigt Abraham nogmaals tegenover de *Amigoe*, dat een evaluatie in de taken van de gedeputeerden wel degelijk een afspraak is geweest. "Vooral omdat de taakverdeling bij het begin van dit crisisbestuur niet is gegaan zoals we van te voren hadden afgesproken. Ook daarin heeft de PDB flexibiliteit betoond. Vooral omdat er toch een evaluatie zou plaatsvinden".

PABOSO wil OSS activeren

KRALENDIJK — Nu het referendum achter de rug is, zal de herstructurering van de Nederlandse Antillen aangepakt worden. De landelijke commissie die daarvoor is benoemd, zal spoedig beginnen met de eerste bijeenkomsten. Naar de mening van de Paboso zal echter de bevolking steeds betrokken moeten zijn bij het proces. Dat kan alleen maar structureel als de overheid opnieuw het Overlegorgaan Staatkundige Structuur (OSS) activeert vindt de Paboso.

In dit orgaan behoren naar de mening van de Paboso vertegenwoordigers benoemd uit de kring van vakbonden, bedrijfsleven, jeugdwerk, pers en politici. De Paboso heeft geen wijziging gebracht in de opvatting van de partij ten aanzien van de herstructurering; dat zal moeten zijn op basis van gelijke rechten, gelijke plichten en gelijke mogelijkheden voor elke Antilliaanse burger. Oscar Martijn weidt er in zijn radiopraatje niet over uit, wat hij verstaat onder de Antilliaanse burger.

Oscar Martijn zegt, dat het doel van een herstructurering van de Antillen een goed bestuur moet zijn, waar het welzijn van elke burger (dus in dit geval waarschijnlijk ook de niet-Antilliaan; HL) gegarandeerd is. Daarvoor zal de communicatie tussen de Antilliaanse eilanden drastisch moeten veranderen, zegt de Paboso die daarover in een later stadium het licht zal laten schijnen.

Gelijke monniken

KRALENDIJK — De ABVO Bonaire zal voor de werksters op het eiland dezelfde rechten vragen als die gegeven zijn aan de werksters die onder de centrale regering of het eilandgebied Curaçao vallen. Die zaak is al geruime tijd geleden op Curaçao geregeld en de ABVO heeft op Bonaire een vergadering aangevraagd over dezelfde regeling voor de werksters.

Die vergadering heeft drie weken geleden plaatsgevonden, maar reactie daarop is niet gekomen. Nu het eilandgebied Curaçao gaat betalen, wil de ABVO dat ook voor Bonaire. De ABVO herinnert er aan, dat de eilanden onder dezelfde regeling van de Antillen vallen. De bond wil dus dat aan het eind van de maand behalve op Curaçao en de andere eilanden ook op Bonaire het Bestuurscollege zich aan dezelfde regeling houdt.

Bestuurscrisis nooit bestaan

KRALENDIJK — Volgens de woordvoerder van de Partido Boneriano Sosial (Paboso) Oscar Martijn heeft er nooit een echte bestuurscrisis bestaan. Dat idee werd de laatste dagen gewekt doordat er verschil van mening was in de coalitie van de samenwerkende partijen over de herverdeling van de taken van de gedeputeerden. Er was inderdaad wel enige irritatie te bespeuren, terwijl de Paboso ook een bepaalde stelling innam, maar om nou te spreken van een echte bestuurscrisis, is wat overdreven, vindt Oscar Martijn tijdens het radiopraatje van de Paboso.

De Paboso-woordvoerder zegt, dat na de coalitievergadering met de betreffende partijen overeengekomen is dat het Bestuurscollege zich baseert op de afspraken die zijn gemaakt in augustus 1994 en dat de gedeputeerden met de taken belast blijven die bij het begin van de coalitievorming zijn verdeeld.

Studiedag vestigingsbeleid

KRALENDIJK — Het Bestuurscollege besteedt veel aandacht aan een gestructureerd economisch beleid. Dat betekent dus dat de overheid ook inderdaad de wettelijke condities aanpast om tot een optimale economische ontwikkeling te komen.

In een radioprogramma van de Partido Boneriano Sosial (Paboso) zei waarnemend secretaris Oscar Martijn, dat het uitgangspunt van zijn partij een permanente economische ontwikkeling is, waar een zo groot mogelijk deel van de bevolking baat bij heeft. In dat kader heeft de overheid afgelopen week een studiedag georganiseerd, waar speciale aandacht werd besteed aan het vestigingsbeleid. Een van de punten die het meest in het oog springt is dat een beleid gericht moet zijn op het stimuleren van de eigen bevolking om deel te nemen aan het economisch proces.

Naar de mening van Oscar Martijn is een logisch gevolg, dat overheid en bedrijfsleven cursussen organiseren die het niveau van de gemiddelde handelaar verhogen.

Braziliaanse leger blijft actief in Rio

■*RIO DE JANEIRO - Het Braziliaanse leger zet zijn pogingen voort om de drugswereld weg te werken uit de armoebuurten van Rio. De soldaten beginnen een normaal verschijnsel te worden in het straatbeeld. Het leger werd ingezet omdat bleek dat een deel van de politie en zijn leiding niet te vertrouwen was en in feite onder één hoedje speelde met de drugsmaffia. Deze foto werd genomen in de ellendewijk Do Alemao.*
(AFP-satellietfoto)

BTC en SGB leiden in Bonaire Tafel Tennis Bond competitie

KRALENDIJK — Bonaire Trading en de SGB-leerlingen zijn niet van plan hun goede positie in de waagschaal te stellen. In poule 1 liegen de uitslagen er niet om. Noch de SIAH, Consales of Marco maakten enige kans tegen BTC. Alle partijen werden gewonnen met 3-1.

In poule 2 speelden de SGB-leerlingen tegen het team van de Bopec, dat met 3-1 moest afdruipen. Het resultaat voor de Politie was nog fnuikender, want de H. Hermandad werd met 3-0 naar huis gestuurd door de SGB-leerlingen.

Family Fashion Modeshow

■ *Gisteren werd op Rio Canario naast schoenhandel Brokx een bijzonder geslaagde modeshow gehouden van Family Fashion Boutique, Dames, Heren & Kinderkleding. De orginele show werd tot verrassing van de aanwezigen opgeluisterd met de komst van twee Zwarte Pieten. Op de foto van links naar rechts de modellen Francis O'Connor met een van de Pieten, Papito en Francine O'Connor en Romijn jr.*

Pepsi in Kerstsfeer

Caribbean Bottling Co., leverancier van Pepsi-Cola, 7 Up, Pop, White Rock en Mirinda, draagt bij aan de eilandelijke Kerstsfeer door haar twee liter flessen Pepsi en Diet Pepsi van een orginele Kerstdecoratie te voorzien. Zo vallen er bij voorbeeld op de fantasievolle etiketten pinquins, sneeuwpoppen, sneeuwvlokken en een surfende Kerstman te bewonderen. De flessen Pepsi zijn verkrijgbaar op de vaste verkooppunten.

DE STAND VAN ZAKEN

Saliña Galleries uitgebreid met klassezaken

Gisteren werd onder grote publieke belangstelling - Statenvoorzitter Lucille Wout, gezaghebber Stanley Betrian en oud-gezaghebber Kadé Wilsoe waren onder meer aanwezig - officieel de tweede fase geopend van Saliña Galleries. Eigenaar en projectontwikkelaar John Daryanani hield de aanwezigen voor dat Salina II 'eigenlijk precies op schema, twee jaar en één week na de oplevering van de eerste fase tot stand is gebracht'.

■ *Statenvoorzitter Lucille Wout opent Saliña Galleries II, onder het toeziend oog van eigenaar John Daryanani en Rieneke Sloetjes van All Round Promotions.*

Saliña Galleries gaat uit van het concept dat je in feite voor bepaalde boodschappen je ziel niet in tweeën of drieën behoeft te splitsen. In het winkelcentrum kan de cliënt derhalve terecht voor 'elck wat wils'.

In de tweede fase van het mooie project zijn de winkels Samson, Exquis, Fancy Kids, Convenience Store, Gold Market, Ken Roberts, Footloose, Europa en de Bankomatiko van de ABN ondergebracht. John Daryanani onthulde tevens dat volgend jaar in de eerste fase van de Galleries naast de Green Mill een nieuw restaurant van fastfood-keten *McDonald's* de deuren zal openen.

'Indiaan' op Otrabanda

Velen zullen zich nog de gezellige, bijzonder klantvriendelijke sfeer herinneren bij de 'Indiaan van Santa Rosa', zoals het bedrijf 'Importaciones Yaqui' van Rudy Quilotte en zijn vrouw Asha in de jaren zeventig werd genoemd.

In de 'Indiaan' verkocht het ondernemende echtpaar handenarbeid en kunst uit Zuid-Amerika. Met de winkel liep het echter, beginjaren '80, niet meer zo goed als gevolg van de economische recessie. Quilotte besloot dan ook te stoppen.

Nu is Yaqui er weer. De Indiaan van Santa Rosa is de *Indiaan van Otrabanda* geworden. Gisteren openden de Quilotte's hun nieuwe winkel in Koral Agostini, onder Rum Runners en recht tegenover de aanleg- en vertrekplaats vaan de pontjes.

Rudy Quilotte zegt desgevraagd dat zijn winkel beslist geen souvenirwinkel is. "Wij bieden de klant pure handenarbeid uit Zuid-Amerika met de nadruk op primitieve kunst. Ik weet dat daar op het eiland beslist veel vraag naar bestaat."

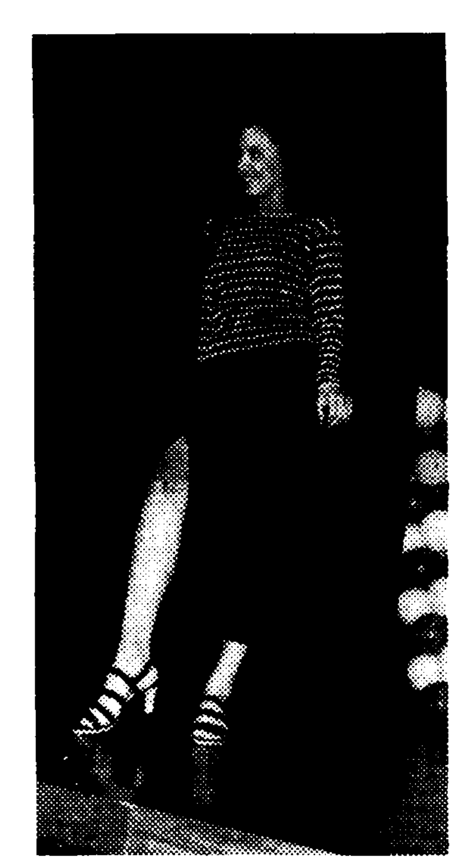

■ *Een trotse Rudy Quilotte in zijn goed gesorteerde winkel*

Tweede lustrum Caroline's Mini Boutique

Caroline's Mini Boutique vierde afgelopen zondag met een grandioze modeshow in het auditorium van het ITC haar tweede lustrum. Door professionele mannequins werd de laatste mode voor Kerst en Nieuwjaar getoond.

Eigenaresse Caroline kan zich nauwelijks voorstellen dat de afgelopen tien jaar zo snel voorbij zijn gegaan. "De Mini Boutique begon eigenlijk als een leuk bijbaantje, want ik was directiesecretaresse in de offshore business", zegt Caroline. "Pas een paar jaar later ben ik *full time* met de zaak gaan draaien, hoewel dat, vooral in het begin niet altijd even gemakkelijk was."

Indel krijgt ISO 9002 certificaat

Lloyd's heeft het communicatiebedrijf Indel voorgedragen voor het ISO (International Organization for Standardization) 9002 certificaaat. Daarmee onderscheidt Indel zich internationaal door hoogwaardige kwaliteit in systeem-ontwerp, dienstverlening, installatie en het in voorraad houden vaan radio en data-communicatieprodukten. De uitreiking van het prestigieuze certificaat zal in januari 1995 op Curaçao plaatsvinden.

ISO-registratie vindt pas plaats nadat een bevoegde derde partij een bedrijf rigoreus heeft doorgelicht. Bij Indel is deze controle uitgevoerd door Lloyd's Register Quality Assurance.

Met het kwaliteitscertificaat op zak weet de directie van Setel zich erkend in de

****

INGEZONDEN

Creatieve straffen

MET VERBLIJDENDE regelmaat verwijzen ingezondenstukken-schrijvers en Pueblona-Palabra-opbellers naar de verbluffende resultaten die men in Singapore heeft weten te bereiken met de aldaar in zwang zijnde aanpak van misdadigers. Niet alleen heeft men daar recidive onder de knie, ook de misdaad in het algemeen loopt zienderogen terug, omdat zelfs misdadigers een ingebouwde voorkeur voor survival hebben.

Blijkbaar spiegelen wij ons ongaarne aan een ander, maar zitten graag op onze zelfgecreëerde blaren, overwegen onbetaalbare bestrijdingsmethoden, vergeten de slachtoffers, in plaats van de zaak met een simpel pragmatisme aan te pakken.

Door het verlengen van straffen denkt men de misdadigers te straffen, maar de ware slachtoffers van deze policy zijn de belastingbetalers, die de daaraan verbonden extra-kosten moeten opbrengen. Ik denk dat zowat een dozijn huisvaders zich elk jaar weer de blaren moet werken om de belasting te kunnen betalen die nodig is om één gevangene een jaar lang in pension te houden.

Waar wij naar toe moeten is effectievere straffen tegen lagere kosten. Wij kunnen ons domweg niet de vijfsterrenbehandeling van misdadigers permitteren, die in rijkere landen dan het onze usance aan het worden is, want een van de domste dingen die een klein 'land' kan doen is boven zijn stand leven.

Waarom nemen wij niet eens een proefje? Nu lopen chollers die zich aan andermans eigendommen vergrijpen, de andere morgen weer op straat. Als ze in de avonduren een 'caning' ontvangen, kunnen ze de andere morgen niet op straat lopen, want ze kunnen (nog) niet lopen. Dat kan zelfs geen gedoctoreerde criminoloog betwisten. Als enkele (misdadige) procenten van de bevolking de kwaliteit van het leven van het overgrote deel van onze mede-eilanders omlaag haalt, kan niemand ons toch verwijten dat wij hen met gelijke munt terugbetalen? Het belang van de meerderheid gaat in een democratische staat toch duidelijk vóór?

Op 10 december a.s. komt er een symposium over de doodstraf. Het zou goed zijn als daar ook het gamma van creatieve straffen ter sprake komt waarmee men in Zuidoost-Azië zulke uitnemende resultaten bereikt.

PIET W. SYBRANDY
Curaçao

Ons standpunt

HOEWEL WIJ aan de objectiviteit van de inzender van de 'Open brief aan Reef Care' (23 november jl) niet twijfelen, willen wij u lezers, met betrekking tot de Reef Care acties tot het behoud van Oostpunt, het verhaal vanuit ons oogpunt niet onthouden. Dit echter zonder het door elkaar halen van persoonlijke- en organisatie-belangen. Meningen die namens Reef Care naar buiten gebracht worden, zijn binnen het bestuur overlegd en niet de opinie van één of enkele personen.

De acties van Reef Care tot behoud van de unieke riffen van Oostpunt zijn gericht tegen de betrokken organisaties en/of instanties die besloten hebben een deel van dit gebied voor toerisme te bestemmen. Dit vooropgesteld mogen de acties dan ook niet worden opgevat als zijnde gericht tegen één persoon of vertegenwoordigers van de eigenaar.

Wij vonden het prettig dat de eigenaar van Oostpunt met ons in dialoog wilde treden. Dit overigens uitsluitend en alleen op initiatief van Reef Care. Terzijde willen we graag opmerken dat dergelijke ontmoetingen meestal pas plaats kunnen vinden nadat in de media het project kritisch in ogenschouw is genomen. Voor die tijd hebben de ontwikkelaars het 'te druk'.

De recente informatieve ontmoeting met de eigenaar van Oostpunt (29 oktober jl.) had voor Reef Care tot doel, om enige duidelijkheid te verkrijgen over wat nu eigenlijk precies de plannen zijn voor de ontwikkeling van Oostpunt. En daarnaast wilden we aangeven wat het standpunt van Reef Care is met betrekking tot de voorgenomen ontwikkeling. Tijdens het onderhoud heeft de eigenaar zijn goede intenties tot behoud van de natuurwaarden geuit. Jammer genoeg zijn ons geen concrete of voorlopige plannen op papier getoond, dus kan nog steeds moeilijk ingeschat worden wat de gevolgen voor de natuur zouden kunnen zijn.

Onze bezorgdheid voor de gevolgen die deze kustontwikkeling op het rif zou kunnen hebben is zeker niet weggenomen tijdens deze ontmoeting. Wij hebben daarom ook duidelijk naar voren gebracht dat ons standpunt is, dat heel Oostpunt als natuurgebied behouden dient te worden. Pas als er besloten wordt om toch ontwikkeling op dit gebied toe te staan, dan vinden wij dat dit uit het oogpunt van milieubehoud op zorgvuldige wijze moet gebeuren. Op dit moment is echter aan de orde of een deel van Oostpunt toeristisch gebied als bestemming moet krijgen en niet de vraag hoe dat dan uitgewerkt moet worden.

De toegezegde informatie (de tekst van onze toelichting tijdens de hoorzitting in het kader van de EOP bezwarenprocedure) is, na overleg binnen het Reef Care-bestuur, via de lokale post verstuurd. Reef Care ziet geen reden om het contact met de eigenaar van Oostpunt niet voort te zetten, mits het bij voorkeur direct en fair blijft.

Het bestuur van
Reef Care Curaçao

Verwerkelijke censuur IV

ALHOEWEL ik het programma *All you need is love* niet heb gezien, heeft de naar mijn mening onterechte aanval op de heer Van der Biest in de *Amigoe* van 24 november j.l. mij ertoe gebracht te reageren.

Scribenten van de desbetreffende ingezonden stukken bekijken de kwestie zuiver door een Nederlandse bril, waar het voorschotelen van onderwerpen als homofilie, seks en euthanasie de gewoonste zaak van de wereld is geworden.

Zij vergeten evenwel dat naakt op de Nederlandse beeldbuis ook taboe was totdat, naar ik meen, in het begin van de jaren '70 de VPRO door de verschijning van Phil Bloom, het volk een andere kijk op de wereld kreeg.

Ik ben ervan overtuigd dat de leiding van het station door de censuur toe te passen alleen maar goede bedoelingen had, namelijk het behoeden van de kijkers voor choquerende beelden: waarschijnlijk twee kussende mannen, zoals in een van de artikelen wordt gesuggereerd. (Waren het twee Russen of Arabieren geweest die elkaar uitbundig begroetten, dan was er geen haan die ernaar zou hebben gekraaid).

Ik wil alleen maar zeggen dat er meer tijd overheen moet gaan voordat dergelijke onderwerpen, die in de ogen van de Nederlander 'normaal' zijn, door de doorsnee Arubaan of Antilliaan worden geaccepteerd.

Mijn vraag is of het aan hen moet worden opgedrongen. Het heeft toch ook lang geduurd voordat het vooroordeel over kleurlingen in de V.S. en in Zuid-Afrika het veld heeft moeten ruimen? In Nederland, waar men zo 'vooruitstrevend' is, is het nog maar enkele jaren geleden dat een onschuldige Antilliaanse jongen (Kerwin Duinmeijer) zinloos van het leven is beroofd omdat tolerantie en begrip voor de medemens daar kennelijk nog ver te zoeken zijn.

W.E.LUGTEN
Aruba

Europese industrie vreest concurrentie VS en Azië

BRUSSEL — Europa moet nu iets doen aan zijn concurrentiepositie. Gebeurt dat niet, dan brokkelt de werkgelegenheid af en zal economische groei alleen nog zijn weggelegd voor de Verenigde Staten en Azië. Juist nu de economie aantrekt, moet Europa van de gelegenheid gebruik maken om de positie van zijn industrieën op te vijzelen. De concurrentiepositie van het continent moet bovenaan de beleidsagenda van de Europese regeringen staan.

Dat zeggen 42 topindustriëlen uit vijftien Europese landen, verenigd in de Europese Ronde Tafel (ERT), in een document over de Europese concurrentiepositie. Hun aanbevelingen baseren zij op een vorig jaar verschenen ERT-rapport *'Beating the crisis'*. Vooral de snelheid waarmee Europa zich aanpast, moet worden verhoogd. Europa moet zich meer toeleggen op het aantrekken van kapitaal, technologie en menselijke kwaliteiten.

De ondernemers stellen onder meer voor de kosten van energie, transport en telecommunicatie te verlagen en de kapitaalkosten te drukken. Verder vragen zij om meer aandacht voor investeringen in innovatie en onderwijs en pleiten zij voor het schrappen van alle onnodige regelgeving. Ook moeten er nieuwe banen bijkomen, vooral in kleinere bedrijven.

Regeringen en bedrijven moeten intensiever overleg plegen. Binnen de Europese commissie moet het concurrentiebeleid een vooraanstaande positie krijgen, waarmee ook de voorzitter van de commissie zich moet bezighouden. Bovendien is er op Europees niveau grote behoefte aan een concurrentie-adviescommissie, waarin vertegenwoordigers van industrie, wetenschap en technologie zitting hebben. Die moeten direct toegang hebben tot de politieke leiders.

VIB neemt Amerikaans vastgoed Noro niet over

ZEIST — De overname van de Amerikaanse onroerend-goedbelangen van Noro door het vastgoedbeleggingsfonds VIB gaat niet door. De conclusie van oriënterende besprekingen over de acquisitie is dat een overname op dit moment niet leidt tot het door partijen gewenste resultaat, aldus Noro.

VIB en Noro, een beleggingsclub voor puissant rijke particulieren, willen niet toelichten waarop de transactie is afgeketst. Noro beraadt zich volgens een uiterst summier persbericht over 'mogelijke andere vormen van samenwerking'.

Het Amerikaanse vastgoed van Noro is verdeeld over twee fondsen en heeft een gezamenlijke waarde van ongeveer één miljard gulden. VIB, waarvan vooral institutionele beleggers aandeelhouder zijn, bezit voor 750 miljoen gulden aan onroerend goed in de VS.

Brazilaanse president wil Transamazone-weg afmaken

BRASILIA — De nieuwe Braziliaanse president Fernando Henrique Cardoso heeft grootse plannen om de Transamazoneweg, een project dat dateert uit de jaren '70, af te maken. Hij heeft daarvoor ruim twee miljard real (meer dan Nf 3,5 miljard), uitgesmeerd over vier jaar, uitgetrokken.

De aanleg van de Transamazonica begon in september 1970, ten tijde van de militaire dictatuur. De 5619 kilometer lange weg zou dwars door het Amazonegebied lopen, tussen de noordoostelijke deelstaat Maranhao tot aan de grens met Peru.

Aanvankelijk schoot het werk op. Onder generaal Medici (1969-1974) werd 2273 kilometer weg aangelegd. Maar onder zijn opvolger, generaal Geisel (1974-1979), kwam het werk praktisch tot stilstand. Het laatste stuk van 270 kilometer werd in 1978 opengesteld. Over een afstand van nog eens 800 kilometer werd bos gekapt en geëgaliseerd, maar dat stuk is nu weer door regenwoud overwoekerd.

Cardoso, die op 1 januari in functie treedt, wil de sociale verschillen tussen de staten in het noorden, noordoosten en mid-westen aan de ene kant, en de meer ontwikkelde staten in het zuiden en zuidoosten anderzijds verkleinen.

De twee miljard real is daarom ook bedoeld voor de reparatie van de 2400 kilometer lange weg tussen Cuiaba en Santarem, de voltooiing van de weg tussen Maraba en Dom Eliseu en de uitbreiding van het stroomnet van de centrale in Tucurui, die onder andere de aluminiumbedrijven in Maranhao bedient.

Winststijging Free Record Shop

CAPELLE AAN DEN IJSSEL — Free Record Shop, de grootste verkoper van muziekdragers in Nederland, heeft in het op 30 september afgesloten boekjaar 1993/94 een winst behaald van Nf 8,4 miljoen. Dat is 29 procent meer dan in 1992/93, toen er een nettoresultaat van Nf 6,5 miljoen uit de bus kwam. Per aandeel steeg het resultaat van Nf 1,87 tot Nf 2,47.

De winststijging vormt voor de directie aanleiding het dividend te verhogen van twee naar drie kwartjes per aandeel. Het dividend kan ook worden opgenomen in aandelen. Voor het boekjaar 1994/95 verwacht de directie een stijging van zowel de winst als het resultaat per aandeel.

Free Record Shop zag in 1993/94 ook de omzet stijgen, van Nf 222 naar Nf 250 miljoen. Er werden elf nieuwe winkels geopend, waarvan negen onder eigen naam in België en Nederland en twee onder de vlag van Van Lees Speciaalzaken.

FINANCIEEL NIEUWS

Geen uitschieters op Damrak

AMSTERDAM — De aandelenmarkt in Amsterdam liet gisteren niet veel spetterends zien. "Weinig richting", luidde een markttypering van een handelaar."Nieuwe posities werden niet meer ingenomen met het weekeinde voor de boeg", aldus een handelaar.

In de verdeelde markt dienden zich geen echte uitschieters aan. Of het moest het voedingsaandeel CSM zijn, dat onder invloed van een afvlakkende winstontwikkeling Nf 1,60 zakte tot Nf 65,80. Verder kreeg DSM er zeventig cent bij op Nf 134,20.

De AEX, de belangrijkste beursindex, eindigde 0,36 punt lager op 406,45. Per saldo is de Amsterdamse effectenbeurs deze week ongeveer 3,5 punten kwijtgeraakt. Daarmee heeft de handel zich aardig hersteld van de uitglijder van dinsdag, toen de index tegelijk met die in het buitenland met zeven punten zakte. Het dieptepunt van gisteren lag op 405,71.

In de financiële hoek profiteerde ING nog even van de belangstelling van beleggers voor de behoorlijke cijfers van donderdag. De bankverzekeraar kreeg er tachtig cent bij op Nf 80,80, na een koerswinst van ruim één gulden de dag ervoor. ABN AMRO leverde daarentegen drie dubbeltjes in op Nf 60, verzekeraar Aegon ging Nf 1,20 lichter het weekeinde in.

Sprekende gebeurtenissen op de buitenlandse markten ontbraken eveneens. Frankfurt liet vier punten vallen en Londen raakte ruim drie punten kwijt. De dollar deed niet veel en sloot op de Amsterdamse markt een fractie lager dan donderdag.

In deze weinig spectaculaire handel hadden de internationals de markt evenmin weinig te bieden. Koninklijke Olie daalde acht dubbeltjes tot Nf 185,80, terwijl een andere beurscoryfee, Unilever, twee dubbeltjes moest afstaan op Nf 193,70. Akzo Nobel deed eveneens twintig cent minder op Nf 195,80. Die twee dubbeltjes kwamen er bij Philips bij, dat sloot op Nf 52,50. KPN verdiende twee kwartjes om te sluiten op Nf 54,20. Dochter Polygram slankte Nf 0,90 af tot Nf 72,20.

Weinig verandering in de dollarkoers

AMSTERDAM — In de koers van de Amerikaanse dollar is gisteren weinig verandering gekomen. Bij het slot van de handel op de wisselmarkt in Amsterdam werd Nf 1,7460 genoteerd in vergelijking met een slotkoers van Nf 1,7465 op donderdag.

De dollarhandel had weinig om het lijf, mede doordat het in de Verenigde Staten een slappe dag was wegens de viering van Thanksgiving Day op donderdag. De lire trok meer aandacht. De munteenheid kwam op een nieuw historisch dieptepunt door de politieke problemen in Italië, waar de positie van premier Berlusconi uiterst wankel is geworden. De koers daalde van Nf 1,0850 per duizend naar Nf 1,0800.

Het pond sterling, dat donderdag ook te lijden had onder politieke perikelen, wist zich te herstellen. De notering ging met een halve cent omhoog van Nf 2,7255 naar Nf 2,7305. Donderdag verloor het pond ongeveer een cent doordat de Britse premier Major dreigde verkiezingen uit te schrijven als het parlement volgende week tegen een verhoging van de bijdrage aan de Europese Unie stemt.

Zürich Leven verlaagt de hypotheekrente

DEN HAAG — Zürich Leven heeft gisteren de hypotheekrente met 0,3 procent verlaagd. Voor tienjarige leningen geldt voortaan een tarief van 8,1 procent. Voor vijfjarige leningen wordt 7,8 procent in rekening gebracht. Zürich Leven heeft tot deze stap besloten 'in verband met de daling van de tarieven op de obligatiemarkt'.

Na een lange periode van stijging is de rente de laatste dagen wat aan het dalen, wat wordt weerspiegeld door enige stijging van de obligatiekoersen. "Hoewel wij betwijfelen of het al om een fundamenteel herstel gaat, zien wij toch ruimte voor een aanpassing van de tarieven. Wij houden de wind graag scherp in de zeilen", aldus drs Boissevain, directeur Beleggingen en Financiële Zaken.

Voor het opkrikken van de hypotheekportefeuille hoeft Zürich Leven haar tarieven niet te verlagen. Boissevain: "Het ziet er naar uit dat we dit jaar ten opzichte van 1993 een verdrievoudiging van onze portefeuilleaanwas zullen bereiken, dus het gaat geweldig." Eind vorig jaar beheerde Zürich Leven een hypotheekportefeuille van Nf 240 miljoen. Eind dit jaar zal deze tot ongeveer Nf 270 miljoen zijn gegroeid, aldus Boissevain.

Wall Street herstelt zich verrassend van koersval

NEW YORK — De effectenbeurs van New York heeft zich gisteren enigszins verrassend hersteld van de koersval, die de Dow Jones dinsdag ruim 90 punten omlaag duwde. De beursindex sloot 33,64 punten hoger op 3708,27 punten. Handelaren schreven de winst toe aan de belangstelling voor termijncontracten en activiteiten van koopjesjagers.

De beurs, die donderdag wegens Thanksgiving Day dicht was, ging voor een halve dag open. De handel stelde niet veel voor met een omzet van 114,3 miljoen aandelen. Het flinke koersherstel was daarom toch wel verrassend. Sinds 16 november is de Dow Jones ongeveer 170 punten gedaald als gevolg van vrees voor verdere renteverhogingen. Er waren gisteren drie keer zoveel stijgers als dalers.

De dollar was in New York zo vast als een huis. Bij het slot van de handel zat de koers op Nf 1,7475 vergeleken met een slotkoers van Nf 1,7440. In Amsterdam eindigde de dollar op f 1,7460.

Japans concern in ernstige financiële problemen

Topman Sony treedt af om gezondheidsredenen

TOKYO — Akio Morita, bestuursvoorzitter van het Japanse elektronicaconcern Sony, treedt af. Sony liet vrijdag weten dat Morita om gezondheidsredenen vertrekt. De 73-jarige topman heeft in november vorig jaar een hersenbloeding gehad. Na een operatie heeft hij zijn werk maar voor een deel kunnen oppakken.

Morita is mede-oprichter van Sony en de bedenker van onder meer de *walkman*. In het buitenland is hij waarschijnlijk de bekendste Japanse manager. Hij stapt op eigen verzoek op. Zijn functie blijft voorlopig vacant.

In 1946 richtte Morita samen met Masaru Ibuka het bedrijf Tokyo Tsushin Kogyo op, in 1959 omgedoopt in Sony. Met steun van zijn vader, die rijstwijn maakte, deed Morita zijn eerste investering van 500 dollar. De rijstkokers die hij maakte, verkochten echter in het geheel niet. Hij wist te overleven door radio's te repareren.

In 1949 maakte Morita's bedrijf de eerste Japanse bandrecorder. Het verhaal wil dat mede-oprichter Ibuka voor het eerst zo'n apparaat zag bij het Amerikaanse bezettingsleger dat na de Tweede Wereldoorlog in Japan zat.

De eerste transistorradio maakte Morita in 1955 dank zij een goedkope licentie van de Amerikaanse Western Electric. In 1968 kwam Sony met zijn eerste kleuren-tv en in 1975 met de Betamax-videorecorder. Die moest het net als de V-2000 van Philips afleggen tegen de VHS-standaard. In 1979 lanceerde Sony de walkman.

Morita was ook de man die in 1989 het Amerikaanse platenconcern CBS Records en in 1989 de filmmaatschappij Columbia uit Hollywood overnam. Juist deze filmmaatschappij, gekocht voor 3,4 miljard dollar, heeft Sony in de problemen gebracht.

Eerder deze maand kwam naar buiten dat slechte resultaten bij Columbia het Sony-concern hebben gedwongen tot een enorme afschrijving. Over de eerste helft van het boekjaar 1994/95 is daardoor een verlies ontstaan van omgerekend Nf 5,4 miljard, wat in de financiële wereld de nodige commotie veroorzaakte.

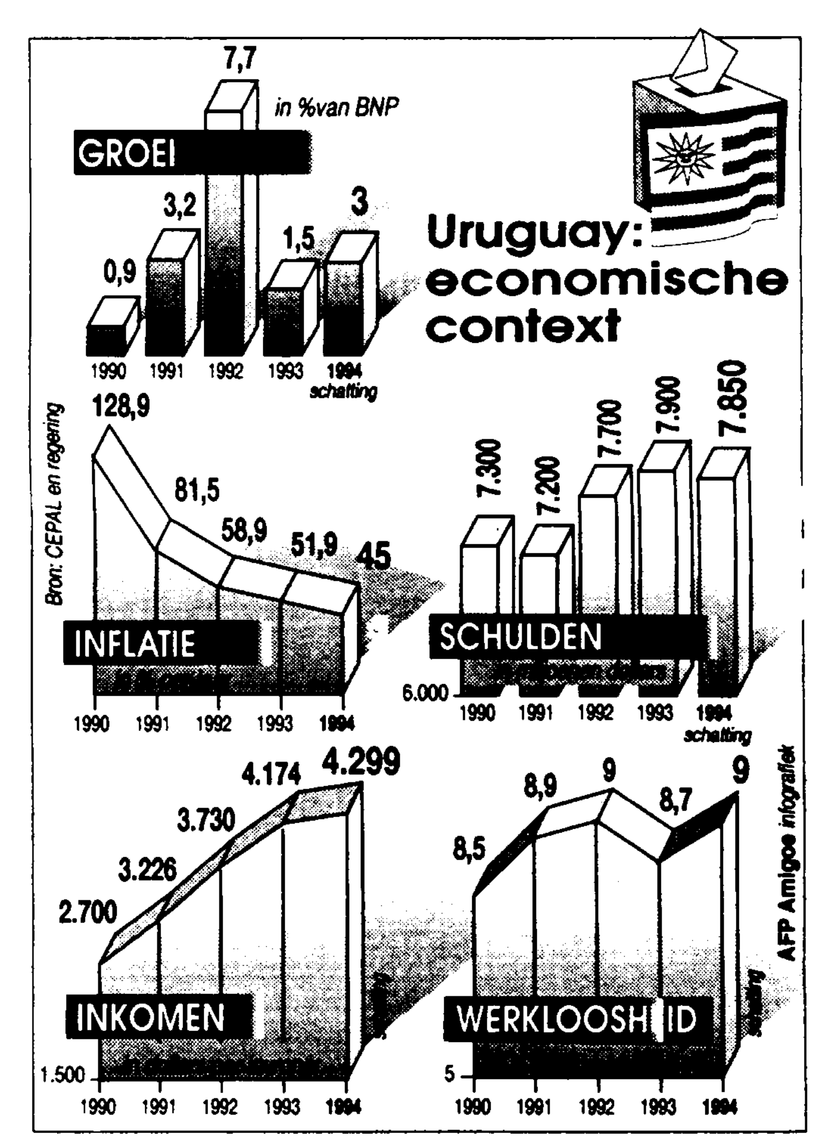
Morita had de laatste paar jaar het imago van de wijze, ervaren zakenman. Zijn uitspraken over tekortkomingen in het management in de Verenigde Staten en Europa leidden nogal eens tot wrevel. Zo viel zijn visie op de economische situatie in de VS, waar volgens hem de produktie is achtergesteld bij de papieren winsten die op de financiële markten te behalen vielen, in Washington niet goed.

Hij bracht de VS tot grote woede met het boek 'Een Japan dat nee kan zeggen', dat hij samen met de uiterst rechts georiënteerde politicus Shintaro Ishihara schreef. Een deel van het boek beschrijft dat Japan zich veel harder moet opstellen tegen de VS als dat onredelijke eisen stelt op handelsgebied.

In eigen land hield de goed van de tongriem gesneden Morita ook niet altijd in. In 1992 bracht hij de gemoederen in beweging toen hij zijn vizier richtte op het Japanse bedrijfsleven en ervoor waarschuwde dat het buitenland zich weleens tegen Japan en zijn grote handelsoverschot kan keren.

STOCKMARKET NEWS

NEW YORK	PREV	25 Nov	FRANKFURT	PREV	25 Nov	AMSTERDAM	PREV	25 Nov
DOW JONES	3674	3708	DAX INDEX	2056	2051	EOE	406 80	406 45
AM EXP	29.25	29.25	BASF	309.70	307 30	ABN-AMRO	60 80	60.50
ATT	50 00	49 75	COMMERZBK	320.50	321 80	AEGON	110.90	109.70
ALZA CORP	19 50	19 00	DAIMLER B	750.50	745 00	AHOLD	52.40	52.00
ARCHER	28 63	28.50	DEUTS BK	737 80	737 70	AKZO	196.00	195.80
BORDEN	13.75	13.63	MAN	414.80	416.00	AMEV	72.70	72.60
CITICORP	41.75	42.00	PREUSSAG	438.00	434 00	DSM	133.50	134 20
COASTAL CO	24.88	24.88	SIEMENS	613.00	611.80	ELSEVIER	17.50	17.40
COCA COLA	51 75	51.88	VW	456.00	450.50	FOKKER	14 90	14.70
CORNING IN	30 00	30.13				GIST BROC.	44 70	44.90
DISNEY	43 00	43.00				HAGEMEYER	139 00	138.50
DUPONT	52.13	52.50				HEINEKEN	252 50	252.00
EAST KODAK	46.38	46.13				HOOGOVENS	76.60	76.20
EXXON	60.50	60.75	LONDON			ING	80.00	80.80
FORD	27 25	27 50				KLM	44 60	44.60
GEN ELECT	46 25	46 25	FT-100 IND	3036	3030	KNP-BT	48.90	49 00
GEN MOTORS	37.75	38.13				KON.PTT NED	53.70	54 20
HEINZ	36.50	36.38	ARGYLL	2.66	2 69	NEDLLOYD	52 80	52.20
HOMESTAKE	17.00	17.25	BARCLAYS B	5.80	5.86	NUTRICIA	88 40	91.00
IBM	70.00	70.75	BASS	5.27	5.22	PHILIPS	52.30	52.50
KELLOGG	59.13	58 38	BRITISH ST	3.69	3.72	POLYGRAM	73.10	72 20
MC DONALDS	28.50	28.38	BRITISH TEL	2.84	2.84	ROBECO	110.60	110.40
MEAD	44.13	44.13	CADBURY	4.34	4.34	ROLINCO	112 50	112.20
MERCK	35.88	36.63	CABLE & W.	3.70	3 75	RORENTO	83.30	83 20
MINNES.MNG	50 88	50.75	GRAND MET	3.94	3.93	RODAMCO	50 90	50.60
MOBIL CORP	83.25	83 25	MARKS & SP	4.06	4.04	ROYAL DUTCH	186 60	185 80
PFIZER	72.50	73.50	REDLAND	4.64	4 66	UNILEVER	193.90	193 70
P MORRIS	60.38	60.25	TATE & LYL	4.30	4 29	VMF STORK	42 30	42.80
QUAKER	61.75	62.00				VNU	177 00	177 00
SEARS	46.63	47.88						
UP JOHN	30.38	30.38	TOKYO			TORONTO		
US SURGIC	21 25	21.00	NIKKEI DOW	18701	18686	TSE 300	4085	4094
VALERO	19.38	19 63						
			BRIDGESTON	1520	1510	ALCAN	32 25	32 63
			CANON	1720	1710	BELL	46.38	46.00
GOLD	384 70	384.70	DAI ICHI K	1680	1650	BANK OF NS	27 75	27 88
SILVER	5.14	5 14	DAIWA SEC	1240	1240	CAN PAC	21.00	20 88
CRUDE OIL	18 15	18.15	HITACHI	956	940	IMASCO	39 00	39.00
US$/YEN	98.37	98.76	HONDA MOT	1700	1620	LAIDLAW	10.13	10.00
US$/DMARK	1.55	1.55	JAPAN AIRL	712	710710	MOORE	24.63	24.63
GBP/US$	1.56	1 56	NOMURA SEC	1910	1890	NORANDA	22 88	23 13
US$/NLG	1 74	1 74	NIPPON STE	377	375	PLACER DOME	28 13	28.75
ECU/US$	122.20	122 10	MAZDA	570	560	POWER CORP	18 88	18 75
CAN/US$	1 37	1 37	SONY	5110	5030	ROYAL BANK	29 13	29 50

De kiezers in Uruguay zullen bij het bepalen van hun stem zondag zeker de huidige economische toestand mee laten spreken. Op 27 november moeten zij een nieuwe president kiezen maar ook de twee kamers van het parlement vernieuwen. Hierbij de economische standaardgegevens om de gedachte te kunnen bepalen.

MENSEN

Diplomaat uit de gratie

Een **hoge Zaïrese diplomaat**, die klaarblijkelijk door het regime in Kinshasa is vergeten, is gedwongen op het station in Warschau te slapen. Het Poolse ministerie van Buitenlandse Zaken heeft de berichten bevestigd.

Sinds ongeveer twee jaar zijn de autoriteiten in Zaïre *Emmany Mata Likambe*, hun zaakgelastigde in Polen, vergeten. Hij heeft al die tijd geen geld ontvangen voor zijn levensonderhoud, noch om de ambassade open te houden. Likambe is gedwongen op het station te slapen, en heeft de Poolse autoriteiten om hulp gevraagd.

Navraag in Kinshasa leverde geen antwoord op, zo deelde een Poolse regeringswoordvoerder mee. Hij kon niet bevestigen dat de diplomaat gedwongen is op het station te slapen, maar zei wel dat Likambe enkele dagen geleden daar is *aangevallen* en *beroofd*.

Diplomaten in Warschau zeiden dat de diplomaat gedwongen was het Zaïrese ambassadegebouw op te geven, alsmede zijn flat, omdat hij de huur niet kon betalen. Zijn auto had hij verkocht om aan geld te komen. Ook had hij een tijd in hotels gewoond, die hij echter niet kon betalen.

Volgens sommige berichten zou hij in *ongenade* zijn gevallen, maar was hij niet teruggeroepen.

HANOI - De Japanse mode-ontwerper Junko Koshino, toonde deze week zijn collectie voor het komende voorjaar in de Vietnamese hoofdstad Hanoi. Vietnamese en buitenlandse modellen waren ingezet voor deze modeshow, die komende zaterdag ook in Ho Chi Minh City (het voormalige Saigon) te zien zal zijn.

Wereldwonder bedreigd

De **piramides van Gizeh** dreigen hun beschermde status kwijt te raken. De Egyptenaren willen een snelweg aanleggen langs de 35-eeuwen oude bouwwerken. De *Unesco*, het cultuur- en onderwijsfonds van de Verenigde Naties, overweegt de piramides van de VN-lijst van beschermde monumenten te schrappen. Egypte krijgt nu ongeveer 1,2 miljoen gulden per jaar van de Unesco voor het onderhoud van de oudheden.

De drie piramides die het complex van Gizeh vormen, behoren tot de *zeven wereldwonderen* van de klassieke oudheid. De Egyptische autoriteiten namen in 1983 een speciale wet aan ter bescherming van oudheidkundige vondsten. Het hele gebied van de piramides tot aan de verderop gelegen en even beroemde *sfinx* valt onder de bescherming van de wet.

Twee jaar later werd echter begonnen met de aanleg van een ringweg rond Caïro, die dwars door het complex van Gizeh gaat lopen. Het verkeer op de - 91 kilometer - lange weg zal op een afstand van 2,5 kilometer langs de piramides razen.

De Unesco vreest voor het voortbestaan van het wereldwonder. Uitlaatgassen, stof en trillingen zullen het toch al kwetsbare grafmonument sterk aantasten, aldus Unesco-expert Said Zulfikar. Ook nodigt de weg uit tot verdere verstedelijking van het gebied rond de koningsgraven.

Telefoonterrorist

Het **Adviesbureau** voor Bouwconstructies ing G. Alferink uit Zwolle mag een inwoner uit die plaats voor iedere keer dat hij telefonisch contact legt vijf dagen laten *gijzelen*. Aldus het vonnis in een kort geding, dat door Alferink voor de rechtbank in Zwolle tegen de man was aangespannen. Alferink had gevraagd om een gijzeling van twintig dagen per keer.

Het bureau wordt al maanden telefonisch geterroriseerd door de man, die met een *werkneemster* van het adviesbureau een relatie had. In de gesprekken worden dreigementen geuit. De man wil dat de vrouw wordt ontslagen.

Eind september kreeg Alferink al de mogelijkheid voor iedere keer dat de vrouw werd lastig gevallen een dwangsom van 500 gulden op te eisen. Desondanks stopte de Zwollenaar zijn belactiviteiten niet, zodat nu de gijzeling aan het belverbod is gekoppeld. Bandopnamen wezen uit dat de man per dag tientallen malen contact legt met de telefooncentrale van het bedrijf. Het adviesbureau loopt hierdoor schade op.

Vies luchtje

Een Poolse **moordenares** in de havenstad Gdansk heeft acht maanden het lijk van haar slachtoffer onder haar sofa bewaard.

De 56-jarige vrouw bekende aan de politie dat ze haar 59-jarige kennis had gewurgd. Ze gaf echter geen verklaring voor haar daad.

Op de vraag hoe ze het zo lang had kunnen uithouden in de penetrante stank van het *rottende lijk*, antwoordde de moordenares:

"Ach, regelmatig luchtte ik de flat en verder maakte ik me er niet zo druk over".

Ontevreden Grieken

Voorzitter Veryvakis heeft de leden van een Griekse parlementscommissie de **schok van hun leven** bezorgd. Zoals de overgrote meerderheid van de Grieken zijn zij welhaast *kettingrokers* en altijd luidruchtig in gesprek aan de draagbare telefoon. Maar tot kamerbreed protest waagde hij het een dubbele oekaze uit te vaardigen, tegen roken en tegen zaktelefoons tijdens vergaderingen.

Een oud-minister sprak van een *'aanslag op de vrijheid'*. Een ander lid vertrok, de deur achter zich dicht smijtende. Heimelijk roken achter een pilaar was de oplossing van een derde.

De Grieken zijn recordrokers en de draagtelefoon verspreidt zich als een *epidemie*. De gebruikers van zo'n toestel in dit land doen dat overal, onder alle omstandigheden, royaal gesticulerend en vooral luidruchtig.

De voorzitster van de Italiaanse Tweede Kamer verbood begin oktober het gebruik van draagbare telefoons in de vergaderzaal. Ook veel Italianen bellen graag, vaak en langdurig.

Boefjes aangehouden

De politie in het Nederlandse Ermelo heeft **drie jonge kinderen** aangehouden die de laatste tijd stelend door het land zijn getrokken.

De kinderen van 10, 11 en 13 jaar komen uit Nieuwegein bij Utrecht en waren speciaal voor een *inbraakje* met de trein naar Ermelo gereisd.

Volgens een van hen maakten ze ongeveer eenmaal per week zo'n uitstapje. Dat gebeurde door het hele land. Zij hadden het gemunt op eten, kleding en geld. De politie weet nog niet hoe groot de buit precies is.

Een 45-jarige vrouw betrapte de kinderen in Ermelo in haar woning. Zij greep één van hen in de kraag. Een ander kind gaf de vrouw daarop een *klap in het gezicht*, waarop ze de jongen losliet.

Daarna maakten de drie zich uit de voeten. Korte tijd later werden ze op straat aangehouden.

Mensen berichten per fax ?:
Aruba: 22368
Curaçao: 674744

Dronken Etonians

Twee leerlingen van **Eton College**, een van de beroemde particuliere scholen in Groot-Brittannië, hebben voor groot alarm gezorgd bij de beveiliging van kasteel Windsor. Dronken probeerden zij het paleis binnen te dringen waar koningin Elizabeth II het weekeinde doorbracht.

De studenten kregen het idee tijdens een *drinkgelag* in de bar van Eton. De 17-jarige leerlingen probeerden het noordelijke terras van het koninklijke verblijf te bereiken. De alarmbellen gingen af, en alle lichten in het paleis werden ontstoken. De politie, die met video-camera's kon volgen hoe de dronken jongens al struikelend over het terrein liepen, rekende de indringers in.

Koning Hendrik VI richtte Eton in 1440 op. Jaarlijks krijgen er 1250 leerlingen tussen 13 en 18 jaar een opleiding die meestal leidt tot een hoge positie in de Britse samenleving. Ondanks het jaarlijkse schoolgeld van *12.000 pond* (meer dan 32.000 gulden) zijn er jarenlange wachttijden. De Etonians dragen schooluniformen met *zwarte jacquets* en *grijze pantalons met dunne streepjes*.

Prinselijke muziek

De muziek voor regisseur **Paul Verhoeven's** komende Hollywood-film 'Showgirls' heeft heel wat voeten in de aarde. In de eerste plaats zal de Nederlandse regisseur een aantal songs van de vroeger *Prince* geheten popzanger gebruiken. Prince heeft een contract getekend om muziek te schrijven voor de glitter-show 'Goddess', die een belangrijke rol speelt in het filmverhaal.

Naast Prince is bovendien *Dave Stewart* aangezocht als componist voor de filmmuziek. Stewart vormde vroeger samen met Annie Lennox de groep *Eurythmics*, maar beiden zijn een solo-carrière begonnen.

Glennys Diroche van Sunset Imagines Beautysalon zal zondag 11 december gastvrouw zijn van 17 dames die op Bonaire hun eigen kapsalon hebben. Tijdens een seminar krijgen ze onder auspiciën van de 'Academia di Belleza Julissa' uit Curaçao de laatste nieuwtjes te horen op het gebied van gezichtsbehandeling, knippen en het verzorgen van een kapsel.

Glennys Diroche opende afgelopen week haar salon 'Imagines' in het Sunset Beach Hotel.

Op de foto Glennys in haar smaakvol ingerichte nieuwe zaak.

Danser Hawkins dood

De Amerikaanse danser **Erick Hawkins is woensdag** op 85-jarige leeftijd in Manhattan overleden aan prostaatkanker. Hij verwierf bekendheid als pionier in de niet-academische dans en als partner van Martha Graham.

Hawkins, die in Trinidad in de staat Colorado was geboren, werd in 1939 de eerste mannelijke danser in de groep van Graham. In 1951 formeerde hij een eigen groep.

Als aanhanger van de *zen-filosofie* onderwees Hawkins zijn leerlingen in de 'normatieve bewegingstheorie', die een zo natuurlijk mogelijke, kalme bewegingsstijl nastreeft. Hawkins liet zich beïnvloeden door het Aziatische theater en door de rituelen van de Amerikaanse indianen. Hij liet zich inspireren door *Griekse mythen* en de *Amerikaanse folklore*.

Hawkins trouwde in 1948 met Graham. Zes jaar later werd het huwelijk ontbonden. Afgelopen maand kreeg Hawkins van president Clinton de *National Medal of Arts*.

door Marten Toonder

Heer Bommel en de wezelkennis

4399 - Het zal oplettende lezertjes zijn opgevallen, dat de bevolking van het graafschap een vreesachtige indruk maakte. Om de oorzaak van deze vreemde beklemming te vinden hoeven we slechts de gangen van Edelhart van Wezel na te gaan die, gezeten in zijn roomkleurige sportwagen van akker tot akker reed.

Hier zien wij hem bij voorbeeld met gierende remmen halt houden bij de aanplant van de landbouwer P. Weegbree.

"Ik kom je waarschuwen!", riep hij, jachtig uit het voertuig springend. "Huh?", mompelde de pachter. Hij liet de beschouwing van zijn gewas in de steek en trad op het hek toe.

"Heb je wel eens van Rode Rippert gehoord?", vroeg Edelhart op gesmoorde toon.

"Jawel", zei de boer schrikkend. "Maar die is weggejaagd, heb ik gehoord."

"Juist!", gaf de ander toe. Hij is verslagen door een vreemdeling in een ruitjesjas; een woeste geweldenaar, die zó sterk is, dat hij Rippert opgevouwen in zijn jas heeft gestoken!"

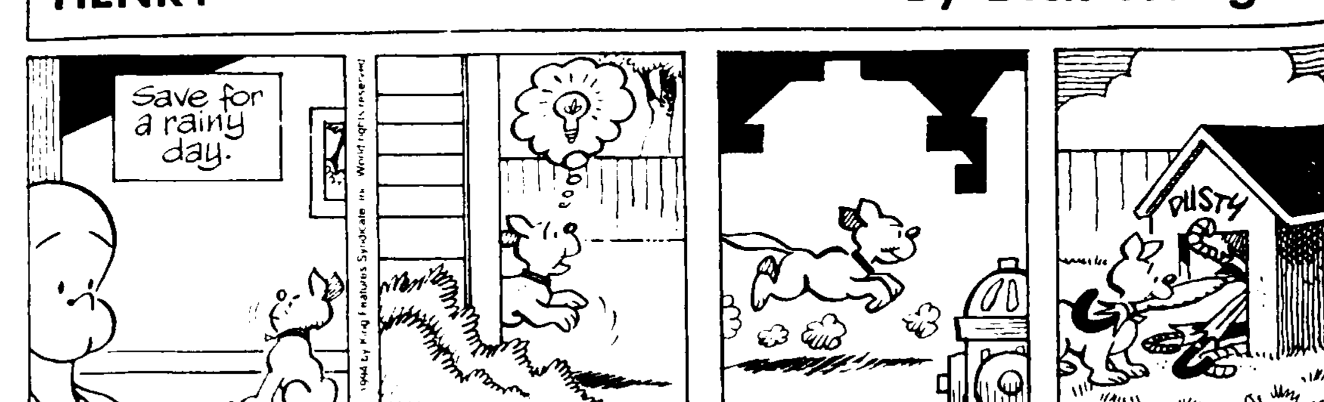
"Daar sta ik van te kijken", zei Weegbree verblekend.

"Deze vreemdeling", voer Van Wezel voort, "lijdt aan een eigenaardige kwaal. Hij denkt, dat alles van hem is en hij wordt razend als iemand hem tegenspreekt."

"Ach, dat is nog erger dan Rode Rippert", klaagde de landman. "Welnee", hernam de bezoeker. "Als je maar ja zegt op al zijn beweringen doet hij geen kwaad. Maar wanneer je tegen hem in gaat, breekt de verschrikkelijke kracht los waarvoor ik je kom waarschuwen. Denk er dus om. En laat je niet misleiden door zijn goedmoedig uiterlijk; hij ziet er uit als een vriendelijke dikzak, zie je? Kom, nu moet ik verder om nog anderen te waarschuwen."

En met deze woorden raasde hij reeds weer voort..............

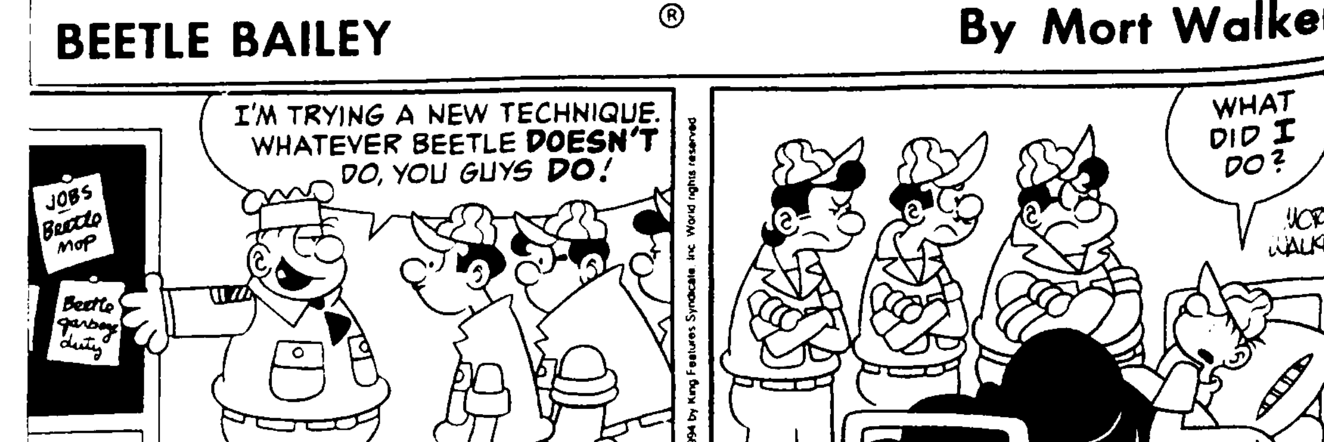
HENRY ® By Dick Hodgins

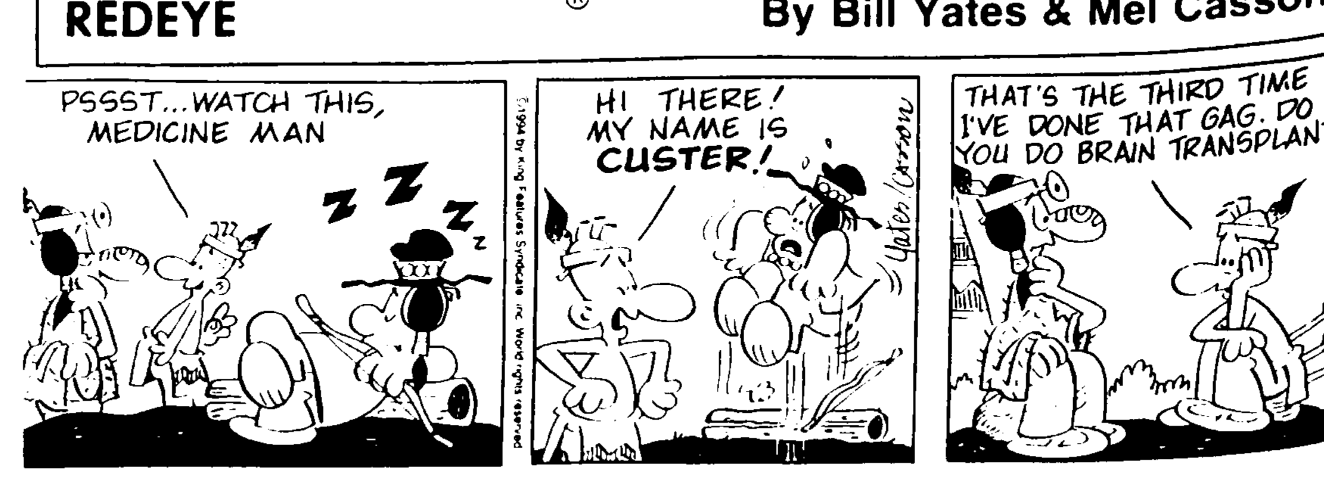
BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

CURAÇAO

AGENDA

ARTSEN

DOKTER E.A. WINKLAAR
(particuliere patiënen)
[illegible] Coraweg 130. Tel.: 371418; spreekuren zaterdag en zondag van 11.00-12.00/17.00-18.00 uur.

VERENIGING VAN TANDARTSEN
Dienstdoende arts 12.00-13.00 uur: R. [illegible]am, Tandheelkundige Kliniek Rio Canario, Tel.: 691435. Voor spoedgevallen [illegible]6099.

GENEESKUNDIGE DIENST

STADS- EN 2DE DISTRICT OOST
[illegible] november 1994 vanaf 08.00 uur [illegible] 28 november 1994 om 07.00 uur:
Dokter Ten Holt-Suiters, Dokterskamer [illegible] Rosa. Tel.: 671101; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: [illegible]0991 b.g.g. 689266/689337.
[illegible] geldt voor patiënten van de volgende [illegible]en: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-[illegible]g, Nassy, Tseng, Ten Holt-Suiters, [illegible]kman, Doran, Guerrero-Bakmeyer, [illegible] en Braam)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
[illegible] november 1994 vanaf 17.00 uur [illegible] 28 november 1994 om 07.00 uur:
[illegible]ter Donker, Dokterskamer Muizenberg. Tel.: 692349; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: [illegible]021 b.g.g. 689266/689337.
[illegible] geldt voor patiënten van de volgende [illegible]en: Swart, Gollo, Roose, Breakman-[illegible]nder, De Rouw-Picus, Davelaar, [illegible]ge, Pablo, Nivillac, Rosales-Corices-[illegible] en De Vos)

DERDE DISTRICT BANDABAO
[illegible] november 1994 vanaf 17.00 uur [illegible] 28 november 1994 om 07.00 uur:
[illegible]ter Lucasius, Gezondheidscentrum [illegible]er. Tel.: 641658/641605; spreekuren: [illegible]0-11.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: b.g.g. 689266/689337.
[illegible] geldt voor patiënten van de volgende [illegible]en: Schelleos, Sommer, Lucasius en [illegible]d).

[illegible]atiënten van hier niet genoemde [illegible]n wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te [illegible]meren wie voor deze de dienst [illegible]neemt. Het verdient te allen tijde [illegible]beveling een huisarts te kiezen die [illegible]avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw [illegible]volgend bezoek!

WIJKVERPLEGING

WIT GELE KRUIS WIJKVERPLEGING PRINSES MARGRIET
[illegible] Maria 17. tel. 682344/[illegible]12/682574. Kantooruren: 07.00-[illegible] uur.
[illegible]chtzuster na 17.00 uur tel. [illegible]61.
[illegible]onisch spreekuur in ieder wijkgebouw dagelijks van 08.00-08.30/[illegible]-15.00 uur
* Huize Halman Otrobanda: tel. [illegible]28288; spreekuur: wo. van 09.00-11.00 uur.
* Sta. Maria 17: tel. 682344; spreekuur: do. van 09.00-11.00
* Wijkgebouw Bonam: tel. 371865; spreekuur: di. van 09.00-11.00 uur. Sokudi: tel. 367824.
* Sentro Mediko Montagne Abao: tel. 673711; spreekuur: wo. van 09.00-11.00 uur.
* Kaya Fensu 9 (Koraal Specht): tel. 618577; spreekuur: do. van 09.00-11.00 uur.
* Wijkgebouw Suffisant: tel. 687707; spreekuur: do. van 09.00-11.00 uur.
* Wijkgebouw Sta. Rosa: tel. 671628; spreekuur: di. van 09.00-11.00 uur.
* Inloopspreekuur voor zuigelingen en kleuterzorg: vr. van 08.00-10.00 uur. Hoek Vondel-/Nilda Pintostraat; tel. 373582.

AMIGOE Colofon

STICHTING NEUTRALE WIJKVERPLEGING
Kantoor Gosieweg 15. Tel. 692231/692232.open van 07.00-17.00 uur.
Kantoor Bandabou: Silberie Kavel 16; open van 08.00-16.00 uur. Tel. 649422.
Wachtzuster vanaf 25 november 17.00 uur t/m 2 december 07.00 uur tel. 682248 of page 310-1179.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABOU
Fontein 35, tel. 648077/648387; open van ma. t/m vr. van 07.00-17.00 uur. Wachtzuster tel. 648827 of 601760.

KRAAMKLINIEK RIO CANARIO
Schottegatweg Noord 43. Tel. 691838/692510. Fax: 691683; voor informatie over prenatale zorg en zorg gedurende en na de bevalling.
Consultatiebureau zuigelingen: elke do. van 13.30-16.00 uur.
Consultatiebureau peuters: elke di. van 12.30-14.45 uur.

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST
ZATERDAG 26
Otrobanda: De Savaan, De Savaan 109-A. Tel.: 697779.
Punda: Mampuriu, Sta. Rosaweg 329 (gebouw Sentro Mediko Sta. Rosa). Tel.: 674475/674750.
ZONDAG 27
Otrobanda: Union, Breedestraat 137. Tel.: 623575.
Punda: Banda Riba, Herst 31. Tel.: 678822/678828.

DIVERSEN

BELANGRIJKE NUMMERS (voor noodgevallen)

Ambulance:	112
Politie:	114
Brandweer:	114
Hospitaal:	624900
Aidslijn:	128
Kodela:	135
Artsendienst Bandabou:	641658
SOS-lijn (psych. hulp):	127
RCC (nood op zee):	637911
Dierenasiel:	654300
Dierenartsdienst:	614000
Thorax Centrum:	685917
Med. Centrum Blaauw: (24 uur bereikbaar)	[illegible]

VERLOF BEGRAFENIS
(afgifte van 10.00-14.00 uur)
zaterdag 26 november:
H. Andrade, Schelpwijk Kaya B-9.
zondag 27 november:
A. Michel, Dr. M.L. King Boulevard 42.

STICHTING VERANTWOORD OUDERSCHAP
(Fundashon Famia Planea)
Assistentie geboorteregeling:
Kliniek Bitterstraat 1-A (tel. 611323): dagelijks open van 08.00-12.00/14.00-17.00 uur; dokter aanwezig op ma. en vr. van 14.00-16.00; di. t/m do. van 08.00-11.00 uur.
Kliniek Kas Chikitu (zuigelingenconsultatiebureau): open op wo. van 13.00-15.00 uur.

KERKDIENSTEN
KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned).
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00 (Spaans), 17.00 en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes); zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jezus): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONASTERIO 'MAMA DI DIOS' (Scherpenheuvel 3): maan. t/m zat.: 08.00 uur; zon.: 10.00 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 06.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zat.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.00 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.00 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO: zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 18.00 uur; zon.: 06.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
SERU FORTUNA: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 uur.
TERA CORA: zon.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE
MORAVIAN CHURCH
(Goerahoempoeng, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

GEREFORMEERDE KERK
Groot Kwartier
08.30 uur dienst.
16.30 uur dienst.
Muizenberg/Stenenkoraal
10.00 uur dienst.
Buena Vista
10.15 uur dienst.
Santa Rosa
10.00 uur dienst.
19.00 uur samenkomst.

VERENIGDE PROTESTANTSE GEMEENTE VAN CURAÇAO
Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
09.30 uur Rev. O.G. Haasnoot.
Fortkerk
(Fort Amsterdam)
09.30 uur ds. N. de Reus.
Emmakerk
(Rio Canario)
09.30 uur ds. K.H. Ubels.

VOLLE EVANGELIE GEMEENTE YUBIA BENDITA
zondag om 10.00 uur dienst (tevens crèche en zondagsschool) - Weg naar Bullenbaai z/n. (tel.: 681922).

NIEUW-APOSTOLISCHE KERK
Aanvangstijd van de dienst: zondag om 16.00 uur - Kaya G Mahuma 439.

BAKHUIS MINISTRIES
zondag om 10.00 uur dienst - Landhuis Mount Pleasant.
****

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)
ZATERDAG: 17.00 Telefiesta met tante Irma; 18.00 Mega Top 50; 18.45 Our Environment; 19.00 Rescue 911; 20.00 Telenotisia; 20.30 Harold Lloyd's; 21.00 Wega di Number Kòrsou; 21.05 Cocktail Turístiko (presentator Captain Sterling); 22.00 All You Need is Love; 22.30 Estreno; 24.30 Sluiting.

ZONDAG: 09.00 Sala di Konsierto; 10.00 Sena di Señor; 10.45 48 Hours; 11.30 Zorro; 12.00 Djadumingu Deportivo: *Guia di Deporte* (Rein Persaud); 12.30 Athletics Today; 13.40 Studio Sport; 16.15 B.O.O.S.; 16.45 Man drechi di Dios; 17.00 Reisgids; 17.55 Wega di Number Kòrsou; 18.00 Di Bishita Ku.....; 18.30 Moda ku Mylene; 19.00 Tele-Suerte; 20.00 Telenotisia; 20.30 Shete Dia; 21.00 Rikesa Universal (presentator Mavis Albertina); 22.00 Touched by Art Angel; 24.00 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden!)

TV-11 (kanaal 11)
ZATERDAG: 16.00 Cartoons; 18.00 On Pitts Road; 18.30 Motorweek; 19.00 Europa Semanal; 19.30 Patcho Chittick den Farandula; 20.00 Lo Mejor de Lo Mejor; 21.00 World Today; 22.00 Sine den bo Kas; 23.30 Prime News.

ZONDAG
16.00 Cartoons; 18.00 Wrestling; 19.30 Caché (presentator Minerva Hieroms); 20.00 Future Watch; 20.30 Ku Bista Riba (presentator Reyna Joe); 21.00 Videoclips; 22.00 Sine den bo Kas; 23.30 Prime News.

TELEARUBA (kanaal 13)
ZATERDAG: 15.50 Movie: ; 17.31 Bionic Woman; 18.19 The Beauty and the Beast; 17.07 Style with Elsa Klensch; 19.30 Three's Company; 20.00 Nos cu Nos; 21.00 CNN News; 21.20 Movie: *The Firm*; 23.45 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

ZONDAG: 12.00 Cartoons; 13.00 Ripiti y Gana; 13.30 Religious Program; 14.43 Movie: ; 16.23 Studio Sport; 17.38 IAAF World Cup Athletics; 18.34 CNN News; 19.00 Special: ; 21.44 Musical; 22.00 Show-Time; 23.00 Week in Review; 23.40 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

CINE (kanaal 88)
ZATERDAG: 17.55 Movie: *Toys*; 20.00 Movie: *Revealing Evidence*; 21.45 Movie: *Harley Davidson and the Marlboro Man*; 23.30 Paris by Night.

ZONDAG: 18.00 Movie: *Up Words*; 20.00 Movie: *Far and Away*; 22.30 Movie: *White Men Can't Jump*.

TBS (kanaal 69)
ZATERDAG: 18.05 WCW Saturday Night; 21.05 Movie: *Incredible Life of Robert Ripley: Believe It or Not*; 23.05 Movie: *Bermuda Triangle*.

ZONDAG: 18.05 WCW Main Event Wrestling; 20.00 Movie: *Double Vision*; 22.00 National Geographic Explorer.

ABC (kanaal 77)
ZATERDAG: 19.00 News; 19.30 ABC News; 20.00 News Magazine; 20.30 NY Views; 21.30 College Football.

ZONDAG: 19.00 News; 19.30 ABC News; 20.00 Home Videos; 20.30 On Our Own; 21.00 Louis & Clark; 22.00 Movie.

CBS (kanaal 75)
ZATERDAG: 19.00 News; 19.30 CBS News; 20.00 Extra; 21.00 Dr. Quinn, Medicine Woman; 22.00 5 Buchanas; 22.30 Hearts Afire; 23.00 Walker, Texas Ranger.

ZONDAG: 19.00 News; 19.30 CBS News; 20.00 60 Minutes; 21.00 Murder, She Wrote; 22.00 Movie: *Rockford Files*.

NBC (kanaal 85)
ZATERDAG: 19.00 News; 19.30 NBC News; 20.00 Crusaders; 21.00 Wilder; 21.30 Empty Nest; 22.00 Sweet Justice; 23.00 Sisters.

ZONDAG: 17.00 NFL Football; 20.00 To Be Announced; 21.00 Seaquest DSV; 21.00 Movie.

AE (kanaal 73)
ZATERDAG: 18.00 Movie: *Streets of Fire*; 20.00 Home Again; 20.30 Home Again; 21.00 Movie: *Mountain Men*; 22.30 Comedy on the Road.

ZONDAG: 19.00 In Search Of; 20.00 Ancient Mysteries; 21.00 American Revolution: Revolt; 23.00 Civil War Journal.

LIFE (kanaal 91)
ZATERDAG: 18.00 Movie: *Little Girl Lost*; 20.00 Movie: *Kid Who Loved Christmas*; 22.00 Name of Love; 22.30 Girls Night Out; 23.30 Ooh La La.

ZONDAG: 19.00 Movie: *Ladyhawke*; 21.00 Movie: *Murder Times Seven*; 23.00 Commish.

TELEARUBA (kanaal 13)
ZATERDAG: 12.00 Cartoons; 13.00 Captain Planet; 13.24 Made by Hand; 13.33 Ghostbusters; 14.00 Scooby Doo; 14.23 Heatcliff & Marmaduke; 14.46 Movie: *Sweet Bird of Youth*; 17.04 The News; 17.27 Bionic Woman; 18.15 Beauty and the Beast; 19.03 Style with Elsa Klensch; 19.30 Three's Company; 20.00 Nos cu Nos; 21.00 Special: Betico Tata di nos Pais; 21.30 CNN News; 21.50 Movie: *Mrs. Doubtfire*; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

ZONDAG: 12.00 Cartoons; 13.00 Ripiti y Gana; 13.30 Religious Program; 14.30 Movie: *Fame*; 16.00 Studio Sport; 17.20 Drag Race; 18.20 Movie: *Biggest Bundle of them all*; 20.10 CNN News; 20.30 Week in Review; 21.15 Health Week; 21.30 Beverly Hill Buntsz; 22.00 Showtime; 23.00 The Extremist; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

Indiase deelstaatstembus belangrijk voor premier Rao

NEW DELHI - In de zuid-Indiase deelstaat Karnataka zijn zaterdag de stemlokalen opengegaan voor de verkiezingen van het regionale parlement.
De stembusronde geldt als belangrijke test voor de Indiase premier Narashima Rao en zijn Congrespartij. Waarnemers houden rekening met een zwaar verlies voor de leider van het land. De stembussen in Karnataka sluiten zondagavond. Een tweede ronde volgt komende donderdag. Uitslagen zijn echter pas over enkele weken te verwachten, want het tellen van de stemmen begint pas na de verkiezingen in de deelstaat Andhra Pradesh. Daar kunnen de kiezers op 1 en 5 december naar de stembus.

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:
Licht tot half bewolkt, tijdelijk zwaar [illegible] enkele plaatselijke buien.
Matige, overdag af en toe vrij [illegible], oostelijke wind. (tussen vijf en 20 knopen)

WEEROVERZICHT:
Onder invloed van een storing in de middelste en hogere luchtlagen in kombinatie met de Intertropische Konvergentiezône, zal ook in de komende 24 uur vrij vochtige en onstabiele lucht over de Benedenwindse Eilanden worden aangevoerd. Van tijd tot tijd zal hierdoor vrij veel bewolking overdrijven waaruit enige neerslag kan vallen.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	**Het weer**	**Max**	**Min**	**Neerslag mm**
Aruba	zwaar bewolkt	32	26	0.0
Bonaire	half bewolkt	31	27	0.2
Curaçao	half bewolkt	31	26	0.0
Sint Eustatius	geheel bewolkt	--	--	6.5
Sint Maarten	zwaar bewolkt	29	26	0.4
Amsterdam	nevel	11	--	-.-
Atlanta	regen	13	07	-.-
New York	licht bewolkt	11	06	0.0
Paramaribo	half bewolkt	--	--	--

Nederlandse hulp voor bevolking van Bosnië

DEN HAAG - Minister Pronk van Ontwikkelingssamenwerking heeft vrijdag 23 miljoen gulden beschikbaar gesteld voor noodhulp aan de bevolking van Bosnië-Herzegowina.
Ontwikkelingssamenwerking draagt een deel van het geldbedrag (ruim 16 miljoen) over aan het Internationale Rode Kruis, de VN-Vluchtelingenorganisatie UNHCR en Artsen zonder Grenzen. Met het resterende bedrag steunt Nederland onder meer de aanleg van een noodwaterleidingnet in Sarajevo en de ombouw van verwarmingsketels in de Bosnische hoofdstad.

Opnieuw bom explosies in Corsica

BASTIA - Ondanks een verzoeningsgebaar van separatisten is het Franse eiland Corsica in de Middellandse Zee zaterdagochtend opgeschrikt door twee aanslagen.
In de havenstad Bastia ontploften twee krachtige bommen, die aanzienlijke schade veroorzaakten aan het gebouw van de regionale onderwijsinstantie en aan een postsorteercentrum. Niemand raakte gewond. Een vleugel van de belangrijkste Corsicaanse onafhankelijkheidsbeweging FLNC toonde afgelopen week de bereidheid om met de regering in Parijs te praten. De extremisten wilden onder bepaalde voorwaarden afzien van het gebruik van geweld. De Franse minister van Binnenlandse Zaken, Charles Pasqua, begroette de stap als uiting van de wil tot verzoening.

Bij aftreden voorkeur voor nieuwe coalitie:
Van 53 procent Italianen mag Berlusconi aanblijven

ROME - Een kleine meerderheid van de Italianen vindt dat premier Silvio Berlusconi niet wegens de tegen hem lopende strafrechtelijke onderzoeken hoeft af te treden. Maar als de regering aftreedt, is er een voorkeur voor een nieuwe premier en een nieuwe coalitie.
Volgens een opiniepeiling die het weekblad L'Espresso zaterdag publiceerde, vindt 53 procent van de Italianen dat Berlusconi ondanks het corruptie-onderzoek mag aanblijven. Maar als de regering valt, heeft 38,2 procent van de Italianen een voorkeur voor een centrum-linkse coalitie. Slechts 30,1 procent wil dat de huidige centrum-rechtse coalitie een nieuwe ministersploeg vormt.

POPULAIR
Zelfs als er opnieuw een centrum-rechtse [illegible], is er bij de [illegible] bijzonder weinig steun voor een hernieuwd premierschap van Berlusconi: 11,9 procent. Het hoogst scoort de onderzoeksrechter Antonio di Pietro, die met het anti-corruptie-onderzoek van de operatie *Mani Pulite* (Schone Handen) een nationale held werd. Van de kopstukken van de huidige coalitie is Gianfranco Fini, de leider van de neo-fascistische Nationale Alliantie, het populairst. Liefst 21,8 procent van de ondervraagden zou hem graag als premier zien.

Berluscono zei vrijdag tijdens een ceremonie in [illegible] dat hij 'de vaste wens' [illegible] door te gaan. [illegible] ocht hij president [illegible] Scalfaro in [illegible].

Hierbij maken wij het overlijden bekend van

JACQUES ANTHONY MONTESANT
"Anthony"

Zijn echtgenote	: **Emilia Montesant-Valkonet**
kinderen	: **Corine Montesant** **Marc Montesant**
broers en zusters	: **Franklin Montesant en familie** **Elton Montesant en familie** **Laurin Montesant** **Syglien (Zus) Montesant en familie** **Sygmund (Broer) Montesant en familie**
schoonzus	: **Marga Valkonet**
overige families	: **Montesant, Valkonet, Engelbrecht, Jacobus, Matheu, Krips, Magdalena, Victoria, Martis en Mau-A-Sam.**

Collega's, staf en directie van Wimco
Sportvrienden van Mau-A-Sam Travel Softballclub.

Anthony is op maandag 28 november 1994 vanaf 12.00 uur tot en met 16.00 uur opgebaard in het rouwcentrum El Tributo te Otrobanda.
De teraardebestelling vindt op diezelfde dag plaats op de Katholieke begraafplaats aan de Roodeweg.

Met diep leedwezen maken wij het overlijden bekend van

de heer Anthony Montesant

Anthony rust in vrede.

WIMCO

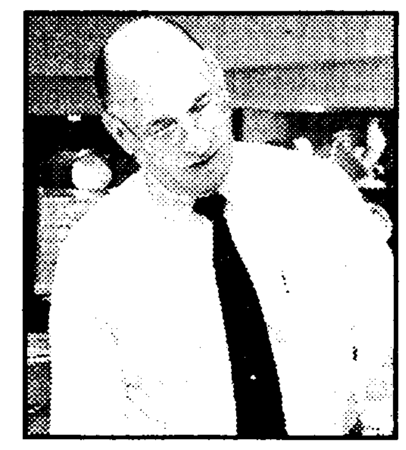
Premier: Eerste stap op weg naar democratie:
Nieuw parlement Ruanda moet eenheid bewerken

KIGALI - Ruanda heeft sinds vrijdag een nieuw parlement. In een stadion van de hoofdstad Kigali legden de zeventig leden van de voorlopige Nationale Vergadering de eed af om te werken aan de eenheid van het door een bloedige burgeroorlog verscheurde midden-Afrikaanse land.
Het parlement staat voor de enorme taak om de twee grootste etnische groepen van het land, de Hutu's en de Tutsi's, te verzoenen. Daarnaast is herstel van de verwoeste economie noodzakelijk en invoering van democratische structuren. Bij de burgeroorlog van april tot juli dit jaar kwamen meer dan een miljoen inwoners om het leven. De meeste slachtoffers waren leden van de Tutsi-minderheid.

VREDE
"Dit is de eerste stap richting democratie, naar de eenheid van ons land", aldus premier Faustin Twagiramungu tegen de afgevaardigden na hun beëdiging. Het parlement is niet gekozen door het volk, maar bestaat uit leden van acht partijen en vertegenwoordigers van door Tutsi-opstandelingen geleide strijdkrachten. Die verdreven in juli de Hutu-machthebbers, die tot dan regering en leger domineerden. Van deelname uitgesloten zijn partijen die betrokken waren bij de massale slachtingen. Het is de bedoeling dat de afgevaardigden vijf jaar blijven zitten, en daarna parlements- en presidentsverkiezingen plaatshebben.

Staatshoofd Pasteur Bizimungu, die bij de installatie aanwezig was, praat dit weekeinde in het Zairese Gbadolite met zijn collega's uit de buurlanden [illegible] en Burundi over het [illegible]dende vluchtelingenprobleem. Als [illegible] de burgeroorlog [illegible] miljoenen Ruandezen het land. Van hen [illegible] twee miljoen [illegible] de vluchtelingen [illegible] meer [illegible]. [illegible] en waarnemers [illegible] dat in Ruanda [illegible] vrede mogelijk is [illegible] zoveel Ruandezen, onder wie talrijke aanhangers van de verdreven regering, in ballingschap leven.

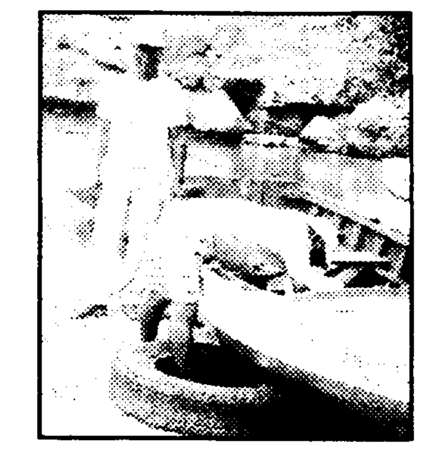
INTERVIEW

45 Jaar juwelier en horlogemaker

REPORTAGES

Vissers geven Santa Cruz nieuw leven

= door Hans Vaders =

VBC-voorzitter Deanna Chemaly:

'Wel controle, maar nooit een FIOD, de Tonton Macoûtes van Nederland'

De VBC, de Vereniging Bedrijfsleven Curaçao werd kort na de geallieerde invasie in Normandië in juni 1944 opgericht. Curaçao was lang verstoken geweest van handelscontact met het door de Duitsers bezette Europa. Met zicht op het einde van de Tweede Wereldoorlog leek het logisch de rijen te sluiten en nieuw élan in de zaken te blazen. Reden te over om van gedachten te wisselen met de huidige voorzitter van de 50-jarige VBC, mr Deanna Chemaly van Decro Trust n.v., over de huidige tussenstand van zaken.

"De rol van de moderne ondernemer? Een moeilijke vraag. Ik denk dat het een heel uitgebreide rol is. De moderne ondernemer moet op de eerste plaats ondernemen. Dat betekent in principe zorgen dat kapitaalarbeid op de juiste manier wordt aangewend teneinde een bepaald produkt te leveren. Dit betekent onder de meest ideale omstandigheden een profijtelijke zaak runnen met behulp van degenen die bij hem werkzaam zijn en het kapitaal dat hij ter beschikking stelt.

En hoe reilt en zeilt het Curaçaose bedrijfsleven nu. Ik heb de indruk dat bepaalde bedrijven nog steeds zeer ouderwets geleid worden en een aantal bedrijven *au contraire* zeer modern bezig is. De VBC is van mening dat er meer markt en minder overheid zou moeten zijn. De VBC stelt dat de overheid er is om het stevige raamwerk te creëren en dat daarbinnen ondernemers vrij moeten kunnen bewegen. Daarmee is dan wel het meest ideale klimaat voor bedrijven geschetst om in te floreren.

Ik heb begrepen dat het inderdaad zo is dat bepaalde lokale ondernemers op een zeer oude leest geschoeid zijn, dat die misschien nog niet eens een middenstandsdiploma bezitten en heel ouderwets denken over het herinvesteren van geld in hun onderneming, niet plannen en eigenlijk niet vooruit kijken, niet overleggen met het personeel. In tegenstelling tot een modernere organisatie waarbij een betere communicatie tussen werkgever en werknemer juist een *must* is", aldus Deanna Chemaly.

Chemaly: "De VBC is een vereniging die zich ten doel stelt de belangen van het bedrijfsleven te behartigen in de ruimste zin van het woord. Dat doet de VBC middels het organiseren van lezingen, symposia, het publiceren van persberichten en ontmoetingen met de overheid. Meer specifiek ook, wanneer zich een bepaald probleem voordoet met betrekking tot een ondernemer, dan proberen wij die ondernemer te steunen om oplossingen te vinden. Op dit moment zijn zo'n 460 leden bij de VBC aangesloten."

"Wij spreken niet meer over klein-, midden- en grootbedrijf, of het zou uit de contributie moeten blijken. Die contributie is afhankelijk van het aantal medewerkers en het kapitaal van de vennootschap. Qua vertegenwoordiging hebben wij een brede basis, want wij vertegenwoordigen alle sectoren. In het bestuur van de VBC zit een vertegenwoordiger van Asina, een representant van de aannemers, van de pharmaceutische handel, van de bankiers, de verzekeraars, de detailhandel, de toeristenindustrie, de benzinestations en ikzelf voor de offshore. In de Raad van Advies van de vereniging zitten de voorzitters van al deze voor het eiland belangrijke sectoren, die, en dat wordt nog wel eens vergeten, verantwoordelijk zijn voor minstens 85 procent van onze deviezeninkomsten."

"Zoveel verschillende polen van diverse snit bij elkaar", geeft Chemaly toe, "dat maakt de communicatie in het algemeen af en toe inderdaad wat moeilijker. Je zou bij voorbeeld een conflict kunnen hebben tussen importeurs en industriëlen of tussen banken en verzekeraars versus de andere ondernemers, met name waar het gaat om rente en premies. De VBC speelt in dit kader meer een overkoepelende functie en richt zich in deze niet zozeer op specifieke bedrijfssectorische belangen. Wij streven naar een algemene visie waar eigenlijk het hele bedrijfsleven zich wel bij kan voelen."

"Een discussie over sociale voorzieningen, een discussie over het minimumloon, over een ziektewet, het al dan niet goed functioneren van het overheidsapparaat, daar heeft elke sector mee te maken en wij proberen ons dan ook als zodanig op te stellen dat de VBC die problematiek, die iedereen raakt, behartigt en dat de specifieke sectoren waar steun nodig is ook daadwerkelijk gesteund worden. Wij proberen natuurlijk dat respectievelijke partijen elkaar uiteindelijk vinden in de oplossing die aangedragen wordt."

"Maar primair liggen de belangen van de sectoren. De VBC is er dus eigenlijk om de algemene lijn, de basisstructuur, in de gaten te houden; duidelijk overkoepelend en zorgdragend voor een gezond investeringsklimaat."

"Als je verder kijkt in de richting van het jaar 2000 dan maakt de VBC zich sterk de meer algemene items te kanaliseren. Het meest ideaal is de structuur, dat je de VBC ziet als de mantelorganisatie, bestaande uit de verschillende sectoren van het bedrijfsleven, die de algemene lijnen behartigt."

"Ik ben ervan overtuigd dat de VBC momenteel invloed geniet. Dat ons oordeel meetelt op de schaal. Er wordt met tal van instanties uitvoerig overleg gepleegd, maar we zitten toch met één specifiek probleem. Je hebt te maken met gekozen overheidsbestuurders die toch vaak met een schuin oog aan komende verkiezingen denken, waardoor, ook al vindt men dat de VBC gelijk heeft, het af en toe erg lang duurt voordat bepaalde adviezen of opinies van de VBC de facto uitgevoerd worden."

"Maar op kleinere schaal", benadrukt Deanna Chemaly, "worden wij gehoord over vigerende of komende wetgeving en dan gebeurt het toch regelmatig dat onze ideeën in nieuwe wetten en regelgeving meegenomen worden. De VBC is vertegenwoordigd in de SER, Korpodeko en dat soort instanties en als zodanig heeft ze invloed op de besluitvorming. We worden niet altijd meteen gehoord, soms wel, maar je merkt wel dat op een gegeven moment acceptatie optreedt."

Deanna Chemaly: 'Geld verdienen niet vies'

"Dus dat betekent gewoon dat je je standpunt moet blijven herhalen, je moet consequent zijn in wat je gelooft, en je moet uiteraard je standpunten terdege weten te onderbouwen. Ik denk dat wij dat ook goed doen. Er gaan regelmatig brieven richting overheid, richting Staten, richting ministers, waarin we stelling nemen ten aanzien van heersende problematiek."

Iets wat me beslist van het hart moet, een mening die niet specifiek te maken heeft met handel en industrie, met het zakenleven.

Behalve als vertegenwoordiger van de VBC, ben ik ook een burger in deze gemeenschap en we leven toch, als ik dat zo mag uitdrukken, in een democratische rechtstaat. Wij kiezen onze bestuurders en wij mogen als belasting betalende burger onze mening uiten over ieder onderwerp waarvan wij denken dat dat ons als burger raakt.

Zo'n onderwerp is de criminaliteit; de grote problemen die wij ervaren op dit gebied en de eventuele bestrijding daarvan. Wij maken ons zorgen. Criminaliteit heeft overigens indirekt ook wel zijn invloed op de handel, want een crimineel creërt instabiliteit en investeerders zijn wellicht bang om zich in een wespennest te steken. Je denkt ook aan toerisme. Als toeristen horen dat Curaçao een onveilig land is, dan komen ze uiteraard niet meer. Ja, het is dus wel de handel die secundair een belangrijke veer moet laten. Primair als burger ben je bezorgd omdat je land geen veilig land meer is.

En daar hebben wij ons, als VBC, al duidelijk over uitgesproken. Wij willen zitting nemen in een actiegroep. Wij zullen blijven ageren richting overheid en ook als burger zullen wij eigen verantwoordelijkheid moeten dragen. Discipline, zelfrespect, sociale controle dienen meer bevorderd te worden.

We hebben samen met de Kamer van Koophandel onder andere een radiouitzending vanaf het Wilhelminaplein gesponsord. De bevolking werd uitgenodigd om mee te komen praten hoe wij de facto met zijn allen die criminaliteitsproblematiek het hoofd zouden kunnen bieden. Ik was heel teleurgesteld, want er kwam slechts een handjevol mensen naar het park.

Ja, uit het volk komt, denk ik, primair afschuw, heel veel emotionaliteit, die ingegeven wordt door de onmacht die men voelt. Kijk, als je in een bepaalde positie zit ben je gewend zekere beslissingen te nemen, ben je gewend zelf naar oplossingen toe te werken. Heb je niet zo'n functie, dan ligt dat anders, dan is het niet mogelijk in de oplossingenssfeer te denken. Dus meer afschuw en *Jezus het is verschrikkelijk*, emoties. En daarom moet juist in het kader van de criminaliteit het georganiseerde bedrijfsleven trachten een bijdrage te leveren om tot een oplossing te komen.

Met name wat betreft de drugscriminaliteit en wapencriminaliteit. Het is opzienbarend, het maakt iedereen bang, vervult iedereen met afschuw en het lijkt daarnaast zo gemakkelijk aan te pakken, omdat het zo tastbaar, zo nabij is", aldus Chemaly.

"Een soort van Nederlandse FIOD, een fiscale opsporingsdienst oprichten om erachter te komen hoe mensen zich verrijken?

Uiteraard ben ik voor controle, maar ik zie die controle op een andere wijze. De handel en wandel van de FIOD trekt mij totaal niet. Dat zijn een soort Haïtiaanse Tonton Macoûtes, of nog erger..., die zonder scrupules overal maar in en uitlopen. Als wij zo'n instituut zouden creëren, dan worden ook normale burgers in de kraag gegrepen, omdat ze in het meest ridicule geval bij voorbeeld de rente op hun spaarbankboekje per abuis niet hebben opgegeven aan de belastingdienst.

Maar ik ben wel de mening toegedaan dat mensen moeten kunnen verklaren waar ze dat waanzinnig dure jacht of die gloednieuwe Corvette vandaan hebben gehaald. De streep valt moeilijk te trekken. Het is een uitermate delicaat onderwerp, maar ik ben ontzettend bang voor een FIOD op z'n Nederlands, want dan is het einde zoek. Dan pakt men iedereen, bij wijze van spreken ook iemand die vergeten is een kwartje in de parkeermeter te stoppen.

In Nederland is het zelfs zo erg, dat viel hier ook wel eens te beleven, dat dan een kantoor binnengevallen wordt en je als crimineel te kijk staat, telefoons worden afgesneden, men duikt je filekasten in en neemt allerlei dossiers mee. Die kant moeten we absoluut niet op.

Nee, het vrije ondernemerschap, in de goede zin van het woord, is op Curaçao gelukkig nog altijd mogelijk als je dit vergelijkt met de Nederlandse situatie. Je behoeft hier niet eens je middenstandsdiploma te hebben, een vestigingsvergunning wel, maar in principe ben je relatief vrij om je te vestigen en te onderneming te starten.

Natuurlijk krijgen wij in de handel, als ondernemers, de nodige tegenwerking te verduren. Een bepaalde mate van jaloezie wellicht? De handel en industrie en de vertegenwoordigers daarvan worden zo ontzettend vaak uitgemaakt voor pure kapitalist, maar er is helemaal niets mis met een kapitalist, want die kapitalist investeert en schept daardoor banen. Waar we tegen moeten ageren zijn de kapitalistische 'boeven', mensen die inderdaad misbruik maken van hun bijzondere positie. Er bestaan nu eenmaal, overal en in alle sectoren ter wereld, mensen die misbruik maken van hun positie."

"Wij moeten, denk ik", poneert de charmante juriste, "echter ook eens af van de gedachte dat geld vies is. We hebben gewoon geld nodig, want zonder geld kun je helemaal niets doen, ook geen sociale projecten steunen, ook geen belasting betalen, ook geen arme mensen helpen. Het is allemaal heel loffelijk om behoeftige en zieke mensen te helpen, dat doe je als burger gewoon. Je begint meestal in je naaste omgeving en als je op grotere schaal kunt helpen, dan doe je dat ook.

Er zijn legio bedrijven op het eiland die doneren. Tel die bedragen jaarlijks eens bij elkaar op! Als bedrijf word je letterlijk kapot gebombardeerd met brieven. En toch doe je het, je draagt bij, stort een bedrag, maar per slot wordt het in het algemeen nooit genoeg gevonden. Je krijgt toch te horen dat je alleen geld wilt verdienen en winst wilt maken. Is het dan zo slecht winst maken? Ik vraag me af waar die onzin vandaan komt dat winst de bittere vrucht van uitbuiting zou zijn. Als je geld verdiend hebt en je gaat naar de bank dan klaag je toch ook als je alleen maar 3,5 procent op je spaarbankrekening krijgt? Men probeert toch ook mogelijkheden te zoeken om het geld dat je verdiend hebt te doen groeien, daar heb je beleggingsmaatschappijen voor.

Om te investeren heb je winst nodig als financieringsbron. Je hebt ook, en dat wordt nog wel eens vergeten, winst nodig om slechte tijden te overbruggen. Winst is dan een reserve, een buffer wanneer het minder goed loopt. Winst is daarnaast vaak een voorwaarde om geld van anderen te kunnen lenen.

Wij moeten af van het denkbeeld dat geld verdienen vies is. Ik vind die discussie *out of the time*. Bij voorbeeld wel een kerstbonus en salarisverhoging willen. Maar als er geen winst gemaakt wordt, dan kan er ook geen salarisverhoging gegeven worden, dan kan je de dertiende maand niet betaald krijgen, dan kan je niet de gewenste vakantie-uitkering incasseren. Een heleboel bedrijven hebben toch uitstekende pensioenvoorzieningen. Waarom doen we het zogenaamd altijd fout, is mijn vraag. En misschien is het inderdaad de jaloezie van degenen, die per slot van rekening zelf geen ondernemer zijn geworden of die het om andere redenen niet gebracht hebben tot de werkgeversstatus.

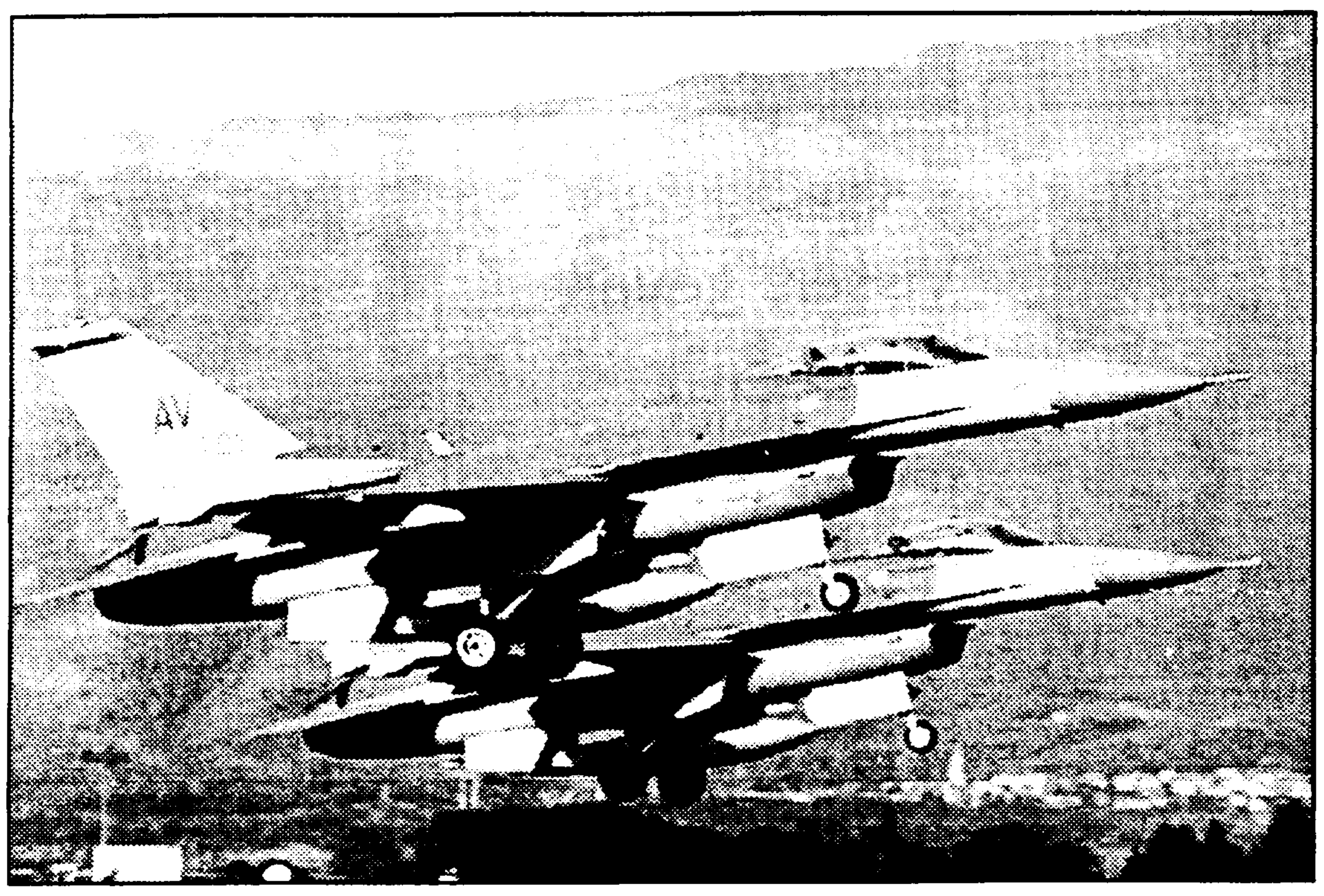
Ik maak me wel eens boos. Ik denk dat het van mijn stemming afhangt, af en toe kan ik me heel boos maken, omdat ik het zo onterecht vind dat er alleen maar gescholden wordt op ondernemers en af en toe word ik er diep treurig van, dat het toch niet lukt om mensen dieper te laten nadenken over bepaalde, essentiële zaken. Uiteraard zal er bij de ondernemers ook misbruik gemaakt worden van de situatie, maar dat betekent toch niet dat de hele ondernemende klasse onderling een vuil spelletje speelt?

Een en ander ligt misschien ten dele ook aan de gebrekkige voorlichting. Ik weet eigenlijk wel zeker dat het daarmee te maken heeft. Ik vraag mij soms af of de pers ons wel begrijpt in onze uitspraken of dat wij wellicht ook met een p.r.-bureau in de weer moeten. Ik neem aan, de pers heeft toch ook redelijk denkende mensen zou je zeggen. De VBC wil eigenlijk geplande beslissingen, wij willen naar een systeem toe, waarbij er voor een aantal jaren een planning uitgezet wordt en dat we ook terdege controleren of de planning ook gehaald wordt.

Ik denk dat alle sectoren, zowel bedrijfsleven als overheid en vakbonden, voor zichzelf moeten nagaan of ze hun *targets* bereiken. In die targets moeten niet alleen salarisverhogingen zitten of zoveel mogelijk sociale uitkeringen, maar moet ook de afweging gemaakt worden of we op termijn onze concurrentiepositie kunnen handhaven c.q. kunnen verbeteren. En dit dan op zodanige wijze dat er weer meer geld binnen kan blijven komen, zodat er betere lonen betaald kunnen worden en meer bedrijven voor een grotere belastingafdracht aan de overheid kunnen zorgdragen. En zoiets mis ik, zo'n visie.

Een werkgever is gebaat bij rust in zijn onderneming. Een werkgever is er tevens bij gebaat om omstandigheden en voorwaarden te creëren waarbinnen zijn bedrijf het beste groeit en bloeit. En dat is uiteraard ook in het voordeel van de werknemers. Het is een wisselwerking.

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

■ AVIANO — Twee F-16 gevechtsvliegtuigen van de Navo stijgen op van de Italiaanse luchtmachtbasis Aviano. De Navo bombardeerde de afgelopen week een Servisch vliegveld in Kroatië, dat gebruikt werd voor aanvallen op moslimdoelen in Bosnië.

Van euforie weinig meer over

Bosnisch leger overschatte eerder al haar eigen kracht

Even leek het erop dat het Bosnische regeringsleger terug ging slaan. In het midden van Bosnië veroverden het samen met Kroaten de stad Kupres en rukten ze op naar Trnovo. De grootste successen kwamen uit het noordwesten, waar de moslims zeiden 250 vierkante kilometer terreinwinst te hebben geboekt.

De regering in Sarajevo was opeens vol zelfvertrouwen. De grote motivatie, betere training en aanvoer van lichte wapens zouden het militaire overwicht van de Serviërs teniet hebben gedaan. "Het is afgelopen met de plunderingen, de verkrachtingen en moorden. De Serviërs ontdekken nu dat oorlog een kogel in je hoofd betekent", meldde bijna triomfantelijk Haris Silajdzic, de Bosnische premier.

Van de euforie is inmiddels, drie weken na dato, weinig meer over. De Bosnische moslims hebben vrijwel al hun terreinwinst rond Bihac moeten prijsgeven. Niets wijst erop dat de Serviërs van plan zijn halt te houden bij de oude frontlijn. Het eerder zo succesvolle Vijfde Korps van het Bosnische leger bevindt zich in een uiterst benarde positie.

De Bosnische president Alija Izetbegovic riep de Veiligheidsraad vorige week op in actie te komen. De situatie in Bihac is volgens hem 'buitengewoon moeilijk'. Inwoners van Sarajevo reageerden verrast op de noodkreet. De Bosnische radio, televisie en kranten hadden tot nu toe gezwegen over de tegenslagen die het regeringsleger rond Bihac zijn toegebracht.

OVERSCHATTING

Het is niet voor het eerst dat het Bosnische leger zijn eigen kracht lijkt te overschatten. Eerder dit jaar, in april, lanceerden eenheden in de oostelijke enclave Gorazde een offensief in een poging de omsingeling te doorbreken, maar hun aanval smoorde al snel.

De veel beter bewapende Serviërs zetten een tegenoffensief in. De val van de enclave konden Bosnische moslims vervolgens alleen voorkomen door wanhopig de hulp van de NAVO in te roepen. Uiteindelijk schoten NAVO-toestellen te hulp om de Servische tanks uit de straten van Gorazde te verjagen. Sindsdien heeft de internationale gemeenschap het gebruik van zware wapens in de enclave verboden, wat eerder al gebeurde in Sarajevo en omgeving.

Het is nog maar de vraag of de NAVO en de Verenigde Naties het Bosnische regeringsleger in Bihac opnieuw te hulp zullen komen. De verdeeldheid in de Veiligheidsraad is toegenomen, evenals de chaos in Bosnië zelf. Het gevolg is dat een Amerikaans voorstel om de zware wapens uit Bihac te verbannen zonder enige enthousiasme is ontvangen door andere leden van de Veiligheidsraad.

Frankrijk vreest dat internationale bescherming van Bihac zal betekenen dat de Bosnische moslims de enclave ongehinderd kunnen gebruiken als uitvalsbasis voor aanvallen. Eerder hadden de Serviërs al geklaagd dat de moslims hun offensief onder dekking van de VN-Blauwhelmen in alle rust hadden kunnen voorbereiden.

KLOOF

Het verschil van mening illustreert nog eens de groeiende kloof tussen de opvattingen van Washington en die van Londen, Parijs en Moskou. De verhoudingen tussen de architecten van het internationale vredesplan zijn danig verstoord door het Amerikaanse besluit om het wapenembargo tegen Bosnië niet langer te controleren.

Volgens aanhoudende berichten zouden de Verenigde Staten zelfs al mi[litaire] taire steun verlenen aan h[et] Bosnische regeringsleg[er]. Frankrijk en Groot-Br[i]tannië verzetten zich teg[en] versoepeling van het wap[en]embargo omdat ze vre[zen] dat een opleving van [de] oorlog ook hun VN-troep[en] in gevaar zal brengen.

De situatie rond Bihac ze[lf] maakt de verwarring alle[en] maar groter. Het Bosnisch[e] regeringsleger ziet zich gecon[fronteerd] fronteerd met maar lief[st] drie tegenstanders: Servië[rs] uit Bosnië, Serviërs u[it] Kroatië en enkele duizend[en] aanhangers van de rebelle[rende] rende moslim-leider Fikr[et] Abdic. De laatste was enke[le] maanden geleden uit d[e] Bihac-enclave verdreve[n] maar heeft zich nu met steu[n] van de Serviërs weer na[ar] binnen gevochten.

De Veiligheidsraad en d[e] NAVO kunnen volgens waar[nemers] nemers veel moeilijke besluiten tot een ultimatu[m] aan de aanvallers, omdat d[e] strijd in Bihac gaat tusse[n] moslims onderling. Dank [zij] de moslim-rebel Abdic en d[e] toegenomen verdeeldheid i[n] de Veiligheidsraad weten d[e] Serviërs zich bete[r] beschermd dan toen zij ee[n] half jaar geleden oprukten i[n] Gorazde.

Ongekende economische hausse in 'Parijs van het Verre Oosten'

Shanghai uit op koppositie in China's markteconomie

De Chinese havenmetropool Shanghai lijkt op het ogenblik op een reusachtige bouwplaats. Tussen kranen en bamboesteigers verrijzen overal bouwwerken. Bulldozers effenen banen voor nieuwe wegen. Oude woonblokken vallen onder de slopershamer en maken plaats voor nieuwe façades en winkels. Op straat wordt druk gehandeld, er is een overstelpend aanbod van produkten en de trotse bewoners zijn nijver in de weer voor hun negotie.

De vrijheden van de markteconomie volgens socialistisch model hebben de eerst grauwe en verwaarloosde communistische haven- en industriestad nieuw leven en energie ingeblazen. Dit heeft geleid tot een economische hausse, die het vroegere 'Parijs van het oosten' sinds zijn bloeitijd aan het begin van de eeuw niet meer heeft gekend.

En eigenlijk had de op één na grootste stad van China zich voor de start van de markteconomie in het land verslapen. Leider Deng Xiaoping gaf in 1992 ook toe de fout te hebben gemaakt Shanghai niet vanaf het begin bij de experimenten met het kapitalisme te hebben betrokken.

De voorsprong die bij voorbeeld Shenzhen op deze wijze heeft bereikt wil Shanghai inhalen door het in 1990 ingestelde speciale economiegebied Pudong aan gene zijde van de rivier de Huangpu. Met vrijhandel, exportbevordering, speciale handelsfinanciering en een hi-techpark wil Shanghai daardoor in de economische race tegen het jaar 2000 de rol van 'drakenkop' van China aan zich hebben getrokken.

ONSTUITBAAR

Sinds 1992 is de stad, die direct onder de centrale regering valt, toonbeeld van welhaast onstuitbare economische groei. Peking pompte sindsdien per jaar ruim 30 miljard yuan in grootse projecten voor de infrastructuur. Het buitenland zegde voor 1993 investeringen toe ten bedrage van zeven miljard dollar.

Het gevolg is dat in Shanghai op het ogenblik intussen per hoofd tweemaal zoveel wordt verdiend als het landelijk gemiddelde. Op de in 1990 heropende beurs gaat dagelijks voor een half miljard dollar om in binnen- en buitenlandse aandelen. "Shanghai zal zijn vroegere koppositie heroveren", aldus een buitenlandse bankier. "Hier wordt alleen aan geld gedacht, alleen aan de opbrengst van de dag", zegt een in Shanghai wonende diplomaat. 'Ontworteling, vervreemding en egoïsme' zijn de neveneffecten. "Alle structuren veranderen, het sociale verschil groeit." Met het kapitalisme zijn ook werkloosheid en daklozen teruggekeerd.

De bevolking is tot 16 miljoen aangezwollen door een toevloed van 750.000 officiële en twee miljoen illegale trekarbeiders op zoek naar geluk en werk. De stad is met 22.000 mensen per vierkante kilometer een van de dichtstbevolkte plaatsen in de wereld. De levensomstandigheden zijn voor een deel erbarmelijk. Een bewoner staat gemiddeld zes tot zeven vierkante meter ter beschikking.

De ontwikkeling wordt voor een deel geremd door een volledig overbelaste infrastructuur. Het verkeer loopt vast in nauwe straten. Een fiets is sneller dan een auto. Als gunstige punten staan daar tegenover niet alleen de grote haven en de strategische ligging aan het bevolkingsrijke Jangste-dal, maar ook het hoge opleidingsniveau van de mensen. Er zijn meer dan 50 universiteiten en hogescholen. Deng gokt vooral op de mensen: "Ik denk dat Shanghai de goede voorwaarden heeft om zich sneller te ontwikkelen."

Hirsch Ballin maakt debuut in Tweede Kamer

Oud-minister Hirsch Ballin laat nu het 'onversneden CDA-geluid' horen

Vorige week donderdagavond maakte hij pas zijn eigenlijke debuut in de Tweede Kamer. Nauwelijks opgemerkt door de parlementaire journalistiek, die nog nahijgde van een hectisch politiek weekje, behandelde oud-minister van Justitie Ernst Hirsch Ballin namens het CDA de regeringsnota over de aanstaande uitbreiding van de Europese Unie (EU). Slechts een handjevol specialisten en staatssecretaris Patijn bevolkten de plenaire vergaderzaal.

Ondanks die karige ambiance vond Hirsch Ballin het 'heel plezierig' juist op 'dit belangrijke onderwerp' voor het eerst als kamerlid in een plenair debat op te treden, zo zei hij tijdens de lunch op de CDA-partijraad in Utrecht. Hij is nu voorzitter van de CDA-fractiecommissie Europese Zaken en als zodanig eerste woordvoerder, een taak die hij heeft overgenomen van René van der Linden die zich de komende jaren met de Landbouw zal bezighouden.

EUROPA

"Ik heb donderdag vooral de vraag aan de orde gesteld, of het nieuwe Europa straks inderdaad het Europa van de burgers zal zijn." Gerust blijkt Hirsch Ballin daar niet op. "Dat hangt er vanaf of die uitgebreide EU effectief kan zijn, ook op andere terreinen dan alleen de economie. Kunnen we ook echte samenwerking tot stand brengen op terreinen als het veiligheidsbeleid, de criminaliteitsbestrijding, immigratie? Alleen als we daar vooruitgang weten te boeken, kunnen we ervoor zorgen dat het meer wordt dan een Europa voor bureaucraten en handelaren."

Hoewel dat in de Tweede Kamer gebruikelijk is, werd het debat donderdag na Hirsch Ballin's toespraak niet door kamervoorzitter Deetman onderbroken voor 'de felicitaties', die een nieuw kamerlid na zijn *maiden-speech* ten deel plegen te vallen. "Ik heb de kamervoorzitter voor ik ging spreken door de bode even een briefje laten brengen met het verzoek dat deze keer achterwege te laten. Ik heb

ERNST HIRSCH BALLIN

als minister immers tientallen malen in de Kamer gesproken en vond dat niet nodig. Gelukkig stemde Deetman onmiddellijk in met mijn verzoek."

NIEUW

Echt nieuw zijn de Europese besognes niet voor Hirsch Ballin die als minister al regelmatig in het Brusselse vertoefde en de laatste jaren nauw betrokken was bij het overleg over bij voorbeeld het verdrag van Schengen en de daarmee gepaard gaande discussies over de harmonisatie van het justitie- en immigratiebeleid van de bij dat verdrag betrokken landen. "Met de aanstaande uitbreiding staan we voor belangrijke keuzes, bij voorbeeld bij de bestuurlijke inrichting van de EU, die op de intergouvernementele conferentie in 1996 aan de orde is. Ik verheug me erop aan die discussie een bijdrage te kunnen leveren."

Wel nieuw is het dat hij dat als lid van een oppositiepartij zal moeten doen. De overgang van regeerder naar opposant is hem trouwens niet al te zwaar gevallen. "Het is een kwestie van reorganiseren", aldus Hirsch Ballin. Een dagboek als dat van zijn medeslachtoffer van de IRT-affaire Ed van Thijn zit er voorlopig niet in. Hij is Van Thijn's boek nog aan het lezen en heeft de afgelopen week alle vragen naar een reactie afgehouden. "En dat blijft ook zo."

Terwijl het gros van de kamerleden slechts geroepen wordt spreekbeurten in matig bezette achterafzaaltjes voor de eigen achterban te vervullen, is hij nog steeds een veelgevraagd spreker bij allerlei grote maatschappelijke organisaties. Zijn toespraken behandelen de van hem van oudsher bekende levensbeschouwelijke thema's en omvatten aanzienlijk meer dan de dagelijkse politieke agenda waar profane kwesties als de ouderenaftrek of de kinderstaffel in de individuele huursubsidie domineren.

"Ik probeer ook als kamerlid beide niveaus met elkaar te verbinden", aldus Hirsch Ballin die daarbij opvallend positief is over de oppositierol die het CDA sinds augustus voor het eerst sinds de Eerste Wereldoorlog heeft te spelen. "In tegenstelling tot alle andere grote partijen hebben wij nooit de kans gehad onversneden het christen-democratische gedachtengoed uit te dragen. Wij zaten altijd in de regering en waren dus gehouden aan de compromissen, die we dan weer met de ene en dan weer met de andere partij hadden gesloten. Het heeft me vaak dwars gezeten dat anderen die positie als een comfortabele hebben beschreven."

"Overigens wil dat niet zeggen dat het CDA zich in de oppositie zal overgeven aan allerlei wilde gedachten", relativeert Hirsch Ballin. "Het blijft belangrijk dat je je ideeën ook in de praktijk kunt brengen. En begrijp me goed: Ik had natuurlijk graag willen doorgaan met mijn vorige werk maar ik vind niet dat we nu moeten gaan zitten kniezen."

De weer regelmatig opklinkende kritiek dat het CDA er onder leiding van fractievoorzitter Heerma niet goed in slaagt de partij in de oppositie een 'eigen herkenbaar gezicht' te geven, vindt Hirsch Ballin onterecht. "Het is wel erg gemakkelijke kritiek, nu het regeringsbeleid zelf zo onduidelijk is", zegt hij. "De oppositie hoeft niet eens duidelijk te maken, hoe warrig het beleid van de regering is, want dat doen de regeringspartijen zelf al."

■ SARAJEVO — Twee vrouwen lopen langs een gepantserde ambulancewagen in het centrum van Sarajevo. Sluipschutters maken het leven in de Bosnische hoofdstad weer onveilig. Verschillende voetgangers zijn de afgelopen dagen neergeschoten.

Levensomstandigheden drastisch verslechterd

VN-sancties treffen doorsnee-Irakezen

De in tweedelig pak gestoken man in een zijstraat van Baghdad kijkt om zich heen. Dan grijpt hij in een vuilnishoop en propt snel iets eetbaars in zijn mond. De sinds vier jaar van kracht zijnde sancties van de Verenigde Naties tegen Irak hebben niet alleen het leven van de armen, maar ook dat van de voormalige middengroepen gemaakt tot een strijd om het dagelijks brood.

"Als de sancties president Saddam Hussein ten val hadden moeten brengen, hebben ze niets bereikt. Als het doel van de Amerikanen is het Iraakse volk uit te hongeren, dan hebben ze succes gehad", omschrijft een in Baghdad geaccrediteerde diplomaat de positie van de regering. Volgens schattingen van het Wereld Voedsel Programma (WFP), een VN-hulporganisatie, zijn zeker 1,3 miljoen Irakezen 'ten einde raad op voedselhulp aangewezen'.

De toestand is voor de inwoners van het vroeger welvarende land dramatisch verslechterd, sinds de regering de rantsoenen gesubsidieërde levensmiddelen per 12 oktober gemiddeld met de helft heeft verminderd. Iedere Irakees krijgt per maand nu nog maar zes kilo tarwemeel, anderhalf pond suiker, 125 gram rijst, een halve liter olie en 100 gram thee voor de symbolische prijs van drie dinar. Dat staat gelijk aan 30 procent van de calorische behoeften van een volwassene.

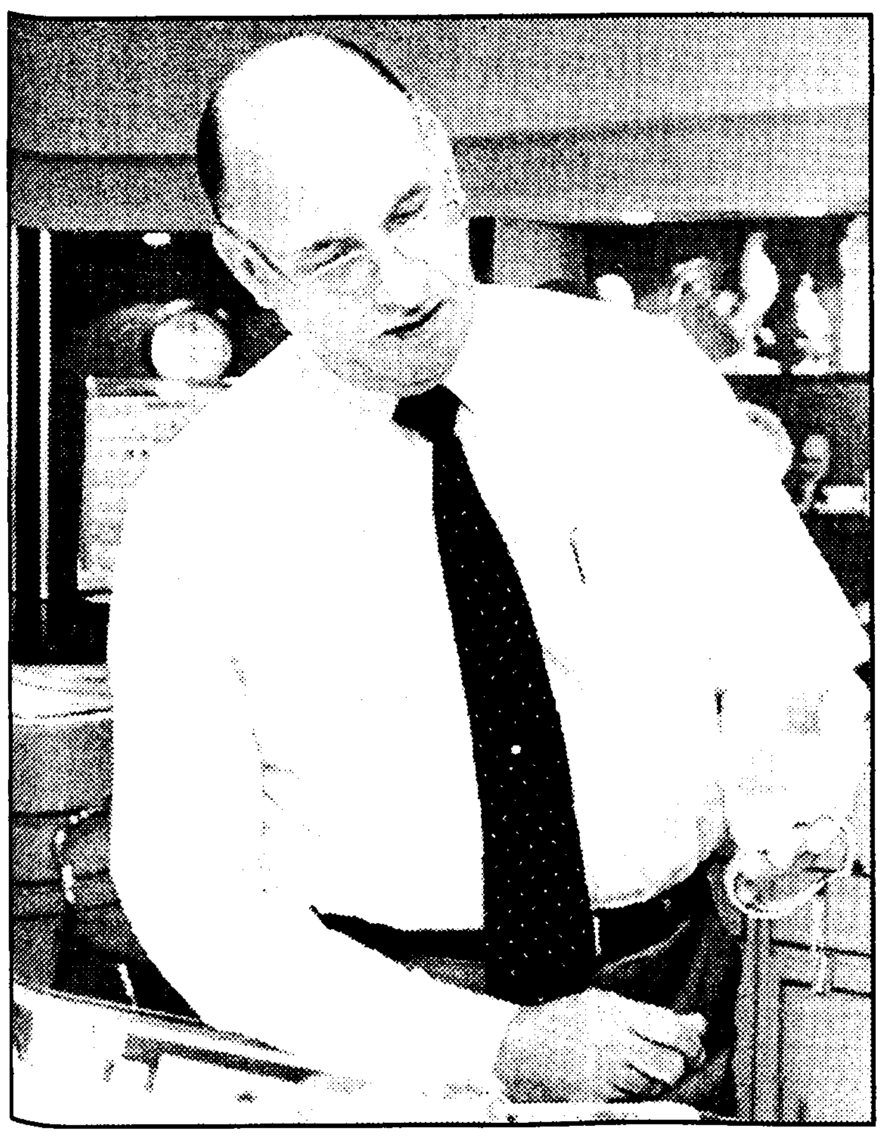
De rest moeten ze op de vrije markt zien te krijgen voor de beurs van de modale burger tegen de achtergrond van de gierende inflatie voor astronomische prijzen. "Aan eieren kan ik mijn gezin helemaal niet meer helpen, vlees of vis eten wij een tot twee keer per maand", zegt leraar Karim. Een kilo gehakt voor 700 dinar slokt een zesde deel, en 30 eieren voor 1350 dinar een derde van zijn maandsalaris op, al heeft de regering dat meer dan verdubbeld nadat ze de subsidie op dit soort produkten had verminderd. Na de nieuwe verlenging van de sancties wordt weer een drastische verhoging van de prijzen verwacht.

Op straat kan men een tot voor kort onbekend tafereel gadeslaan: Bedelaars houden de hand op, kooplieden leuren met tweedehands horloges, sieraden en televisie-toestellen. Maar nu hebben veel mensen niets meer te verkopen. Diefstal en roof nemen toe: "Als ik 's nachts mijn auto op een niet bewaakte plaats parkeer, moet ik ermee rekenen dat de volgende ochtend de radio gestolen is of de banden eraf gehaald zijn", zegt een taxichauffeur. "De mensen stelen of doden zelfs, alleen maar om te eten."

"Wij voelen dat wij de Amerikanen heel lang het hoofd kunnen bieden. Wij eten dadels, maar wij verliezen niet onze eer of onze trots", prijst minister van Handel Mohammed Mahdi Salah het uithoudingsvermogen van zijn landgenoten. Waarnemers hebben overigens vastgesteld dat bij veel Irakezen de aanvankelijke wil tot verzet geweken is en dat er steeds meer berusting optreedt. "Ze denken niet meer aan politiek, maar alleen nog aan eten."

"Dat hadden ze drie jaar geleden al moeten doen", is het commentaar van een Irakees op de formele erkenning van Koeweit door de Nationale Commandoraad, waarvan Saddam Hussein voorzitter is. De hoop op snelle hulp is verflauwd. De regering wil weliswaar voorrang geven aan de aankoop van levensmiddelen als de bevroren buitenlandse tegoeden vrijgegeven worden en de olie en daarmee de voor import onmisbare deviezen weer stromen.

Maar het kan volgens waarnemers nog maanden duren voor het zover is. "Als de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties instemt met een stapsgewijze opheffing van de sancties, komt er een taai touwtrekken om elke stap. Het wordt een uiterste moeilijke zaak", voorspelt een diplomaat.

WALFRIED PIETERS
...vakman...

45 Jaar in het vak van horlogemaker / juwelier

Walfried Pieters:

"Alleen een mechanisch horloge is een echte"

= door Nel Casimiri =

De meeste horloges die je tegenwoordig koopt werken op een batterij. Het zijn kleine computertjes, elektronische wondermachientjes. Maar bij een goede juwelier zijn nog steeds horloges met uurwerk te koop, echte klokjes, die opgewonden moeten worden, met allerlei kleine draaiende tandradertjes van binnen. Gaat een elektronisch horloge kapot, gooi je het in de sushibak. Gaat een mechanisch horloge kapot, ga je ermee naar de horlogemaker. Die kan, als het euvel niet al te erg is, dat horloge weer maken. Maar echte horlogemakers zijn schaars geworden, niet alleen op Curaçao, maar over de hele wereld. Op 6 december is het vijfenveertig jaar geleden dat Walfried Pieters zijn loopbaan begon als horlogemaker bij Spritzer en Fuhrmann. Hij heeft veertig jaar voor Spritzer en Fuhrmann gewerkt. Het is voor veel Curaçaoënaars nog altijd moeilijk voor te stellen dat Spritzer en Fuhrmann niet meer bestaat, maar de zaak is kapot, failliet. Dat was het moment dat Walfried Pieters startte met een nieuwe loopbaan, een prachtige eigen juwelierszaak in het Promenade Shopping Center.

"Ik had precies veertig jaar bij Spritzer en Fuhrmann gewerkt toen ik zag dat de zaak kapot ging. Ik wilde toen niet meer, ik bedankte ervoor. Men zei dat ik niet kon opstappen. Het was 6 december, midden in het drukke seizoen, maar ik had geen zin door te werken voor een zaak die op die manier kapot ging. Het was jammer, heel erg jammer. Ik had op dat moment niet direct het idee om met een eigen onderneming te beginnen. Maar wat moest ik doen? Thuis blijven, de planten water geven en de auto wassen?"

STEUN

Walfried Pieters' echtgenote Flora stimuleerde hem. Ze vond het zonde als hij er helemaal mee op zou houden. De doorslag gaf echter het overige personeel van Spritzer en Fuhrmann. Ook zij stonden op straat, konden geen kant op. Zij vroegen hem: "Waar gaan we naar toe?"

"Ik wist niet zeker of ik die stap zou wagen. Doch ik heb het gedaan en met heel veel plezier. Deze eigen zaak geeft me enorm veel bevrediging. Ik heb meer dan veertig jaar in dit vak gewerkt en de lokale mensen kennen mij en hebben vertrouwen in me."

Walfried Pieters is op Curaçao geboren en getogen. Eerst volgde hij het Albertus College op Pietermaai, en daarna de MULO-bovenbouw op het St. Thomas College in de Hoogstraat. Na de MULO wilde hij gaan werken. Hij solliciteerde bij Spritzer en Fuhrmann naar een kantoorbaan. Hij had echt interesse in het kantoorwerk en had zijn type- en stenodiploma behaald.

"Ik voelde me een grote meneer. Ik had zoveel diploma's, ik wilde graag op kantoor. Erno Spritzer vroeg me echter of ik zolang in de werkplaats wilde werken tot er een goede plaats vrij zou komen op kantoor. Het was midden in het seizoen, de werkplaats had het druk. Maar na de feestdagen zou ik naar het kantoor overgeplaatst worden. Daar had ik geen bezwaar tegen."

En inderdaad in januari kwamen de heren Spritzer en Levison aan Pieters vragen of hij op het kantoor wilde komen werken. Er was nu een plaats vrij.

"Ik protesteerde, ik wilde liever in de werkplaats blijven. Toen vroeg Levison aan de chef van de werkplaats, David Baumgarten, wat die van me dacht. En Baumgarten noemde me veelbelovend en zei dat hij me niet kwijt wilde. Zo ben ik daar gebleven."

Na twee jaar kwam de heer Fuhrmann Pieters vragen wat hij ervan dacht om voor een paar jaar naar Zwitserland te gaan.

"Ik vroeg, ik, naar Zwitserland? En hij zei:'Ja'. 'Maar dat moet ik eerst aan mijn ouders vragen', zei ik onzeker."

Zijn vader begreep die aarzeling niet. Natuurlijk moest hij gaan. Hij moest zo'n aanbod juist waarderen. De volgende dag ging zijn vader mee naar het kantoor van de heer Fuhrmann om zijn instemming te betuigen.

"Hij zei, dat we hier op een eiland leven, waar éénoog al heel snel als koning beschouwd wordt. Meneer Fuhrmann noemde me veelbelovend en verzekerde dat ik door mijn studie een hoge positie kon veroveren in het bedrijf."

ZWITSERLAND

Na zes weken al vertrok Walfried Pieters naar Zwitserland. Zijn vader ging mee om hem te introduceren bij de verschillende fabrieken. Toen zij zoon gesettled was ging vader Pieters, een bekende onderwijzer, na twee weken weer terug naar Curaçao.

"De eerste fabriek waar ik kwam te werken was Le Locle, de fabrikanten van Tissot-horloges, waar ik vandaag de exclusieve agent voor de Nederlandse Antillen van ben. Na zes maanden ging ik voor een heel jaar naar Omega in Bienne, dichtbij Bern, de hoofdstad van Zwitserland. Toen ik daar klaar was vroeg ik Fuhrmann of ik naar Genève kon gaan. Daar staat de grootste en oudste horlogefabriek ter wereld, Vacheron et Constantin. Die fabriek is meer dan 240 jaar oud en ik kreeg de kans om daar het vak verder te leren."

Ook in Genève bleef Walfried Pieters zes maanden. Hij bleef dus twee jaar zonder onderbreking in Zwitserland.

"In Genève vroegen ze om langer te blijven, want er was veel werk indertijd, maar net in die tijd had Spritzer een nieuw gebouw geopend op Curaçao en zij hadden me hier ook nodig, dus toen ben ik weer teruggegaan."

Na twee jaar in de horlogemakerij werd Pieters op een goede dag weer door Fuhrmann uit zijn stoel gehaald. Fuhrmann zei dat hij veel interessanter werk voor hem had en hevelde hem over naar de inkoop. Hij moest horloges en juwelen voor Spritzer gaan inkopen.

"Ik ging, nee ga, zou ik moeten zeggen, want ik ben de laatste dertig jaar elk jaar naar Zwitserland gegaan om in te kopen. In al die tijd heb ik maar één jaar gemist wegens privé-redenen. Ik doe het nog steeds."

In de zaak in het Promenade Shopping Center werken naast Pieters zelf, nog dertien werknemers.

"Ik hou er niet van te zeggen dat ze voor me werken. Ze werken voor zichzelf. We werken samen. Op één na zijn het allemaal mensen die vroeger bij Spritzer en Fuhrmann

> **"Als ik door Punda loop kan ik wel huilen...."**

by me and my wife'. We zijn deze zaak in juni gestart. Volgend jaar juni zitten we vijf jaar hier in Promenade. De zaak is een echte Curaçaose zaak met Curaçaose mensen. Curaçaoënaars voelen zich hier thuis. Iedereen kent ons al zoveel jaren. We hopen ook eind november een filiaal te openen op de airport in de Transit Hall. Daar willen we geen dingen van duizenden guldens verkopen maar souvenirs van een goede kwaliteit en horloges. Dat is er helemaal niet op de airport.

Als je de airport ziet in Amsterdam of in andere steden in Europa, dan denk je toch: waarom kan dat niet hier? Op de airport gaan ook vijf of zes mensen werken. Voor ons is het werkgeven aan mensen heel belangrijk. Mijn vrouw heeft een schoenenzaak en ik hier, dat maakt al 24 mensen die bij ons hun boterham verdienen."

Zijn vrouw onderbreekt

te rekenen. Wij eten er ook van!"

"Sinds we open zijn, is er maar een werknemer weggegaan en dat was omdat ze naar Nederland verhuisde. Voor de rest werken we nog steeds met dezelfde mensen."

VEEL VERANDERD

In de loop van die 45 jaar is er wel veel veranderd, niet alleen op Curaçao maar vooral ook in het vak van horlogemaker en juwelier.

"Veertig jaar geleden waren alle horloges mechanisch. Nu is 80% van alle horloges die gemaakt wordt een module, een elektronisch iets, een electronic device. Echte horloges worden nog wel gemaakt door grote bedrijven. Omega en Tissot hebben nog steeds een gedeelte waar mechanische horloges gemaakt worden, Vacheron and Constantin ook. Toch komt er over de hele wereld weer steeds meer vraag naar mechanische horloges. Dat komt omdat de mensen bewuster zijn geworden. Als men veel geld wil uitgeven om een horloge te kopen, wil men een mechanisch horloge. Dat is het echte horloge! Dertig jaar geleden werd me in Zwitserland al de vraag gesteld: "Pieters, als jij een Patec Philippe horloge zou kopen, wat zou je dan kiezen, een mechanisch of een electronisch?" Ik wist toen al zeker dat ik een mechanisch zou kiezen, want voor mij zijn dat de echte horloges. De reden waarom men over is gestapt op quartz horloges is dat de mensen het vak van horlogemaker niet meer willen leren. De fabrieken in Zwitserland hadden te kampen met moeilijkheden omdat ze niet de juiste mensen konden vinden om het vak te leren. Daarom

Bij het opzetten van zijn eigen zaak kreeg Walfried Pieters alle steun van zijn echtgenote Flora (rechts) en het personeel van Spritzer en Fuhrmann dat met hem meeging.

wordt nog maar een klein gedeelte van de horloges mechanisch gemaakt."

Er moet Walfried Pieters nog wat van het hart wat hem heel zwaar ligt:

"Vroeger rezen hier op Curaçao de botica's als paddestoelen uit de grond. De laatste jaren is dat het geval met juweliers. Iedereen noemt zich maar juwelier of horlogier. 's Avonds gaan ze slapen, zijn ze nog niets, 's morgens worden ze wakker, zijn ze juwelier! Drumi lanta!

Dat is natuurlijk niet zo. Horlogemaker en juwelier, dat is een vak. Het is niet zo dat als je een zaak opent met een paar dozen met kettingen je ook meteen juwelier bent."

Hoeveel echte juweliers kent Curaçao?

"Ik kan ze op de vingers van mijn twee handen tellen. Natuurlijk zijn er meer juweliers op Curaçao en ook goede. Er zijn er die hun opleiding in Schoonhoven hebben gehad. Die zijn goed. Maar de doorsnee mensen die zich juwelier noemen hebben er geen kaas van gegeten. Dat ondervinden we dagelijks in onze eigen zaak. Mensen kopen ergens iets en komen daarna bij ons om te vragen of het echt goud is of echte diamant. We antwoorden dan dat als ze iets kopen bij iemand die ze niet vertrouwen ze niet daarna bij ons moeten komen. Er worden ook ontzettend veel juwelen op straat verkocht. Dat is zeer unfaire competitie."

Zijn er bij die juwelen die op straat verkocht worden wel eens echte bij?

"Wel eens, ja. De meeste worden heel goedkoop ingekocht. Je kunt ze zelfs inkopen op afbetaling. Meestal is het goud niet fijn geraffineerd. Het goud is vaak poreus, niet stevig. De mensen worden voor de gek gehouden en ze weten het niet. Ze kunnen ook niet terugvallen op de persoon bij wie ze iets gekocht hebben. Meestal worden die juwelen Curaçao binnengebracht zonder invoerrechten te betalen. Het is zeer unfair, de manier waarop ze zo zaken doen."

Wordt er zo ook gestolen goed verhandeld?

"Het gaat een beetje ver zoiets te zeggen. Er zit van alles bij."

We spreken over horloges en dan denk ik aan kleine klokjes voor om de pols of in de zak. Maar hoe zit dat met grote mechanische wandklokken, zoals Friese klokken of Zaanse klokken. Is dat uurwerk heel anders?

"Het idee is hetzelfde. Een horloge is klein, die klokken zijn groot, maar het principe is hetzelfde. In onze zaak werkt een horlogemaker/ klokkenmaker en ook goudsmeden. We geloven niet alleen in verkopen maar ook in service. Ook anderen sturen mensen naar ons toe. We hebben bij voorbeeld de klok van de synagoge gerepareerd."

Als u nu door Punda loopt en u komt langs het gebouw waarin vroeger Spritzer en Fuhrmann zat, wat denkt u dan?

"Ik kan wel huilen. Niet alleen om het gebouw van Spritzer en Fuhrmann, heel Punda ziet er zo treurig uit. Er zijn nog een paar mooie zaken, dat moet ik toegeven, maar de meeste zaken in Punda lijken op niets. Het is echt een schande voor het toerisme. De plaats van Spritzer en Fuhrmann in de stad is mij aangeboden, maar ik was al hier gevestigd en ik wilde me ook niet in zo'n groot avontuur storten. Het zou zo'n grote verantwoordelijkheid geweest zijn."

Er wordt opgebeld. Het is Nick Möller van het Avila Beach Hotel met een vraag aan de heer Pieters.

FESTIJN

"Ook Nick Möller was vroeger inkoper bij Spritzer en Fuhrmann. Er zijn veel goede mensen die vroeger bij Spritzer en Fuhrmann gewerkt hebben. Spritzer en Fuhrmann was vroeger zo belangrijk. Er was een keer een dag dat we op één dag voor meer dan een miljoen verkocht hadden. Het moet ergens tussen 1955 en 1958 geweest zijn. Fuhrmann belde me en riep: "Ga naar boven en laat het klokkenspel spelen.' 'Welk lied moeten ze dan spelen?' 'God Bless America!' Het werd een groot feestijn."

Helaas, het klokkenspel is weg en zulke bedragen brengen de toeristen niet meer binnen. Walfried Pieters weet niet zeker wat er met het klokkenspel gebeurd is. Het is verkocht en hij meent dat het daarna aan het museum geschonken is. Maar in zijn eigen zaak herleeft de schittering vann het kristal, het kostbare porselein, het zachtglanzende goud en zilver en de fonkelende juwelen. Spritzer en Fuhrmann bestaat niet meer, maar in 'Pieters Juwelers' is de goede smaak en het vakmanschap behouden gebleven.

Alle Kabrietenfeesten gratis toegankelijk

Vorst Huub ontvouwt 'intelligent' schema

■ *Karnaval (Ill. Chal Corsen)*

Tekst verzorgd door Hans Vaders

Vorst Huub I, groëtoffandeur mit de Kaktusse, Groëtkruus, Offandeur en Groëtridder van de Keutel, leidt nu alweer sinds 1957 de Limburgse Kabrietenfeesten. De eerste aflevering van dit unieke festijn vond om exact te zijn plaats op zaterdag 2 maart 1957 te Vaersenbaai, waar Leo I werd onthuld als eerste Curaçaose kabrietenprins van het Geiten-volkje. Tijdens dit feest hoorden de aanwezigen voor het eerst het nu legendarische 'mek-mek-mek-lied', dat speciaal door Huub Bongers, de dynamische Schwagelsupper van Nujjenhage, was gecomponeerd.

De Limburgse Kabrieten, die na Vaersenbaai onder andere hokten bij Piscaderabaai, in Avila, in Hotel Bianca, Las Palmas en in de Tempel, kennen nog steeds geen statuten en geen huishoudelijk reglement. Zodoende zorgt het ontbreken van deze schriftelijke gedragsregels binnen de vereniging op de rumoerige 'vergaderingen' voor nogal wat verwarring en hilariteit. "*In oos kop zit alles*", maar "*Hoe waas uut oug weer?*"

"Karnaval is 's levens felheid", stelt een serieuze Bongers. "De mens is even totaal anders, buiten zichzelf, maar dan op een positieve manier. Een narrenboel dus in de gunstige betekenis van het woord. In het karnaval zitten veel oude Griekse, Dionysische elementen. Niet voor niets is Dionysos de Griekse god van de wijn en van het uitbottende natuurleven, die met zijn vrolijke groep saters en bacchanten de wereld rondtrekt.

Ter ere van deze klassieke god werden eens in het jaar in Athene toneelwedstrijden gehouden, waarbij de spelers zich vermomden met de meest uiteenlopende maskers. Ziehier ook de verbinding met het dragen van een karnavalsmasker, om niet herkend te worden en ook om de boze geesten op een veilige afstand te houden."

Volgens Bongers ligt het in de dagen rond het Karnaval met de Amstelbrouwerij altijd wat lastig. Normaal gesproken levert de gerenommeerde hofbrouwerij het hele jaar door volop klassebier, maar in de karnavalstijd wil de bier-voorziening om twee, drie uur 's nachts soms wat in de verdrukking komen. "Daarom", stelt Bongers nadrukkelijk, "brengen we ieder jaar een bliksembezoek aan onze voortreffelijke eilandelijke tapcentrale om de leidingen op dikte en doorstromingsvermogen te controleren. En dat is voorwaar een strenge, zware inspectie, die er niet om liegt."

Inmiddels is zaterdag 12 november met muzikale begeleiding van de authentieke Boerenblaaskapel en het beroemde duo Janssen & Janssen, tijdens het traditionele Elfde van de Elfde Feest in Landhuis Brievengat de tot dusverre acterende prins, Zijne Dorsluchtige Hoogheid Voas I, afgetreden en is het prinsloze tijdperk aangebroken, aldus de opperbaas van de geitenkraal. "En nu moet ik alles weer zelf regelen", moppert de wiskundige en vroegere rector van het Maria Immaculata Lyceum.

"Dat moet dan wel een zorgvuldig uitgedacht, 'intelligent' schema worden. Om mij een riem onder het hart te steken heeft de Amstelbrouwerij mij eens, omdat ik, zoals het een vorst betaamt, een grootverbruiker ben, een complete biertapinstallatie aangeboden voor mijn auto, zodat ik mij al organiserend toch nog een beetje op de been kan houden."

En georganiseerd dient er nog veel te worden. Woensdag 14 december staat het jaarlijkse *Kabrieten Sjlager Festival* op het programma, waarin het Limburgse Karnavalslied 1995 wordt gekozen. Zaterdag 7 januari is er een groots *Boerenbal* en op zaterdag 28 januari zal tijdens het traditionele *Prinsenbal* de onthulling van de nieuwe prins, die in een geheime zitting in december werd verkozen door de Prinsen-commissie, geschieden.

"Natuurlijk staan er ook weer de nodige bezoeken op de agenda", memoreert Vorst Huub. Bij voorbeeld aan de Maria Kleuterschool op Montagne, aan de ouden van dagen en aan het mgr Verriet Instituut. Aan het eind van het seizoen, en dan hebben we in februari het grote karnaval natuurlijk allang gehad, wordt de 28ste mei de Vierde Kabrietenwandelmars '*Kabriet loopt voor Verriet*' gelopen. Dit seizoen is overigens het motto van de Limburgse Kabrieten '*Karnaval voor iedereen*'. Iedereen moet karnaval kunnen vieren, dat moet dus niet alleen afhankelijk zijn van je portemonnee. Daarom zullen al onze komende feesten gratis toegankelijk zijn."

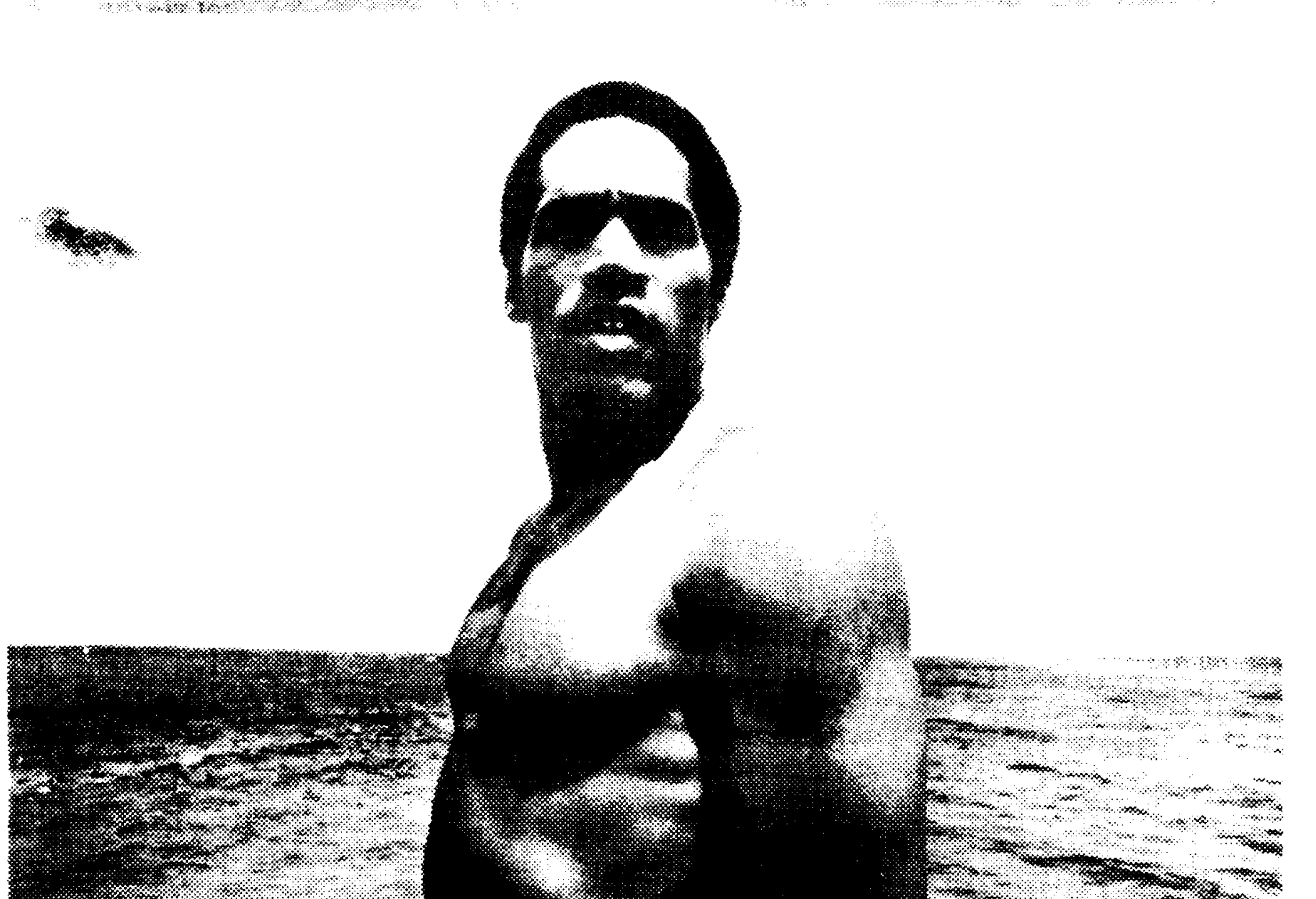

Ozze Kabriete Mars

■*Mek, mek, mek, veur zien kabriete Mek, mek, mek, veur sjpringe rond En veur mekkere met ein treut Toet v'r ligge in de geut En dan klink oet ozze bek: Mek...mek...mek!*

Mek, mek, mek, veur zien kabriete Mek, mek, mek, in merg en bein Kom noe bring nog mer ein vaat Want v'r haaje waal van naat En den klink oet ozze bek: Mek...mek...mek!

O.J. door Sophia Loren reeds op Curaçao gewaarschuwd

■ *O.J. Simpson bij het Curaçao Hilton Hotel, juli 1978*

Superster Sophia Loren had hem in juni 1978 tijdens de opnamen van de film 'Firepower' op Curaçao al gewaarschuwd: "O.J. als je niet oppast, dan loopt de situatie helemaal uit de hand. Je moet onmiddellijk professionele psychiatrische hulp zoeken."

Eind mei was de Amerikaanse filmploeg, waar behalve Loren en O.J. Simpson ook James Coburn deel van uitmaakte, met een charter vanuit St. Lucia op het eiland gearriveerd.

Regisseur van 'Firepower', de film wordt omschreven als spannend, romantisch, avontuurlijk en spectaculair, was Michael Winner, bekend van kassuccessen als 'Scorpio' en 'Death Wish'. Op Curaçao werd onder andere gedraaid bij het volledig opgeknapte Landhuis Knip, waar een palmentuin werd aangelegd compleet met paarden, terwijl in een van de fabriekshallen van Brievengat de meeste binnenopnamen werden gemaakt.

De 19-jarige Nicole Brown was toentertijd al ruim een jaar het vriendinnetje van de 30-jarige Simpson, die kort daarvoor zijn succesvolle footballloopbaan had verruild voor een even succesvolle carrière op het witte doek. Nicole kwam speciaal naar Curaçao om O.J. wat op te vrolijken na anderhalve maand filmen.

In het casino van het Hilton Hotel (het tegenwoordige Caribbean), waar ook enkele filmscènes werden opgenomen, kregen beiden, volgens ooggetuigen, een dermate heftige woordenwisseling dat Nicole de lobby van het hotel invluchtte.

Later kon Simpson zich blijkbaar niet meer beheersen en liet zijn teenervriendin alle hoeken van hun kamer zien. Nicole, met een rood opgezwollen gezicht, pakte spoorslags haar koffers en nam het eerste het beste vliegtuig terug naar Californië.

La Loren was woedend. Ze vertelde O.J. dat in Italië een man die zijn vrouw sloeg zo beschaamd zou zijn, dat hij zich lange tijd niet meer in het openbaar zou durven vertonen.

Op de sportheld maakte een en ander schijnbaar weinig indruk. Een dag na het vertrek van Nicole begon hij op de filmset een affaire met een knappe assistente.

■ *Simpson (met smoking) tijdens de opnamen van 'Firepower' achter het Plaza Hotel, waar een straatdobbelspel in scène werd gezet met Curaçaose figuranten.*

Onbegrip of wansmaak inzake poster?

Kuifje en Bobby bij Bijlmerramp

"Het wordt langzamerhand een obsessie", zegt Joost Veerkamp over zijn laatste parodie. Het is nu al de zesde maal dat de bekende Nederlandse tekenaar een omslag van een album van stripheld Kuifje een actueel tintje geeft. Voor het recentste nam hij de voorgenomen uitbreiding van de luchthaven Schiphol onder de loep.

De orginele titel *Vlucht 714* is vervangen door *LY 1862*. Dat was het vluchtnummer van het El-Al vliegtuig dat op 4 oktober 1992 in de Amsterdamse Bijlmermeer neerstortte. Veerkamp heeft zich onthouden van te schokkende details. Weliswaar kan een vliegtuig het voorhoofd niet fronsen nadat een motor is afgebroken en is de 'blussende' brandweerhond 'Bobby' verzonnen, maar verder heeft hij, volgens zeggen, de ramp zo objectief mogelijk weergegeven.

Zelfs een treurig kijkende ex-burgemeester Ed van Thyn is op de prent present, terwijl twee vertwijfelde allochtonen voor de couleur locale zorgdragen.

Veerkamp vindt het bijzonder jammer dat een boekwinkel in de Bijlmer de poster à raison van 25 gulden niet wenst te verkopen, omdat men niet aan de ramp wil verdienen. "Die winkelier heeft het niet helemaal begrepen, denk ik. Hij doet net alsof ik het vliegtuig naar beneden heb laten storten. Mijn bedoeling is juist hiermee aan te tonen, dat die toestellen daar helemaal niet meer boven de flatgebouwen horen te vliegen."

Terwijl Schiphol in het jaar 2015 vijf keer zo groot wil zijn, roept Veerkamp ertoe op de nationale luchthaven in 25 jaar vijf keer zo klein te maken. "Laten we er maar de grootste *bomenkwekerij* of *bloementent* van Europa van maken, in plaats van de grootste luchthaven", is de gedecideerde mening van de controversiële striptekenaar uit Heemstede, die weinig begrip schijnt te kunnen opbrengen voor het feit, dat sommige mensen zijn laatste produkt wel eens wat onsmakelijk zouden kunnen vinden.

Blazersgroep Adjadjo treedt in maart 1995 op in Suriname

De blazergroep Adjadjo, die vorig jaar alweer 15 jaar bestond, timmert nog immer behoorlijk aan de weg. Het gezelschap bestaat uit 12 houtblazers, die tevens leerling zijn van het Muziek Instituut Landheer. De enthousiaste muziekstudenten variëren in de leeftijd van 13 tot 19 jaar. De groep, die klassieke en moderne muziek, musicals en Antilliaanse muziek op het repertoire heeft staan, staat onder leiding van Aya Landheer.

Aya Landheer: "Vanaf 1987 zijn we met Adjadjo minstens eenmaal per jaar op toernee geweest. Aruba, de Bovenwinden, Suriname, maar ook hebben we bij voorbeeld met succes optredens verzorgd in Brazilië, Guyana en Barbados. Inmiddels liggen er voor 1995 alweer twee uitnodigingen klaar. Een naar Guyana en een richting Suriname. Mochten we naar Paramaribo gaan dan zijn we zeker van plan schoeisel, kleding en boeken in te zamelen. Dat hebben ze daar meer dan nodig, gezien de huidige situatie."

■*Op de foto, staande van links naar rechts Marije Vaders (fagot), Fenna Sillé (Engelse hoorn), Judy Sprock (Engelse hoorn), Stephen Corion (hobo), Zulay Rico (klarinet), Niekje Martina (fluit), Jocely Esser (fagot). Zittend, Inge Kateman (hobo), Clovis Wieske (fluit/piccolo), Jacqueline Rosa (fluit), Hanneke Kateman (fluit) en Marco Sillé (klarinet).*

De oorspronkelijke Indiaanse bevolking van Aruba

Unieke vondsten gedaan bij opgravingen te Tanki Flip

= door Wim Rutgers =

Verborgen in de knoek, op een grote zandvlakte achter een vierkant van enorme cactusheggen, zit een aantal studenten op hun hurken met kleine troffeltjes in de grond te krabben. Het terrein van zo'n 2400 vierkante meter is tot in alle hoeken overdekt met honderden in plastic bewaarde genummerde kaartjes. We zijn bij de archeologische opgraving die de laatste weken plaatsvond op Tanki Flip en die een aantal zeer verrassende vondsten opleverde.

De opgraving van het babyskelet is al een eind gevorderd; de urn is halverwege blootgelegd.

In eendrachtige samenwerking tussen medewerkers en studenten van een Parijse en de Leidse universiteit, die van Havanna en een van Maine in de V.S., doet het archeologisch instituut van Aruba, vertegenwoordigd door Vivian Ruiz en Frank Croes onder supervisie van Aad Versteeg, opnieuw een groot opgravingsproject naar de vroegste bewoners van ons eiland, de Indianen. Savaneta, Santa Cruz en Tanki Flip zijn de drie belangrijkste vestigingsplaatsen van de pre-Columbiaanse Indianen geweest. Anders dan bij vorige opgravingen waar de aandacht voornamelijk op skeletvondsten viel, wordt er dit keer gekeken naar de Indiaanse woonvormen. In Tanki Flip blijkt een groot dorp met wel honderdvijftig inwoners bestaan te hebben, waarvan nu een klein deel wordt blootgelegd. Daarmee zijn zowel de tijd als het geld op. Hopelijk kan er op een later tijdstip nog een vervolgopgraving plaatsvinden in andere delen.

Van 's ochtends half zeven als het licht wordt, wordt er tot twaalf uur gegraven. Na de middagpauze wordt het werk van drie uur tot opnieuw half zeven voortgezet. Daarna wordt het gevonden materiaal geanalyseerd en worden de daggegevens in de computer ingevoerd op het Archeologisch Instituut. Niet alleen de internationale samenwerking is op zich al bijzonder, de resultaten van deze opgravingen zijn om tenminste drie redenen spectaculair te noemen. Er zijn inmiddels al over de veertien huizen ontdekt, waarmee het aantal bekende woonhuizen in het hele Caraïbische gebied in een klap meer dan verdubbeld is. Incidenteel werden er huizen opgegraven; nog nooit eerder werd de spatiëring en ligging ten opzichte van elkaar zo duidelijk gevonden. De opgravingen in Tanki Flip beslaan een heel dorp!

PRE-COLUMBIAANS

De grootte van de huizen is nu ook aangetoond; de woonhuizen waren ruim en besloegen vele vierkante meters oppervlakte. Bovendien zijn de opgegraven huizen alle uit de pre-Columbiaanse tijd. Maar dat is nog niet alles. Archeoloog Aad Versteeg wijst op een rechte lijn in het opgravingsveld waar een groot aantal paaltjes heeft gestaan die een soort afscheiding moeten hebben gevormd. Dat is weliswaar niet een unieke vondst, want ook op Santa Cruz werd zoiets twee jaar geleden al ontdekt, maar nu krijgt ze een extra dimensie: iets dergelijks was dus niet incidenteel. Maar welke functie had de afscheiding langs de noordkant van de woonplaats - met openingen - dan wel?

Nog is de koek niet op, want met zichtbare trots en voldoening kan Versteeg bovendien nog wijzen op twee plaatsen - een grote met een doorsnede van 140 cm. en een wat kleinere - waar blijkt dat de Indianen op die plek hun doodsurnen hebben gebakken. Een dergelijke vondst is nog nooit in het Caraïbische gebied gedaan. Als de opgraving wordt afgesloten en het terrein weer zal worden dichtgeschoffeld, zal het nog een jaar in beslag nemen eer al het gevonden materiaal bestudeerd zal zijn. Aad Versteeg hoopt einde volgend jaar, samen met Vivian Ruiz en Francisco Croes en de buitenlandse studenten, een boek over de opgravingen van Santa Cruz en Tanki Flip gereed te hebben. Er is weer heel wat kennis van onze vroegste bewoners aan de oppervlakte verschenen.

Aad Versteeg aan het woord: De grenzen van het terrein worden nu nog aangegeven door cactusheggen. De Indianen verbleven steeds daar waar de gunstigste hydrologische omstandigheden waren. Zowel bij Savaneta, Santa Cruz als hier in Tanki Flip kozen ze een gebied waar enkele rooien bij elkaar kwamen en waar er dus water was, maar ook een licht glooiend terrein waardoor een goede afwatering verzekerd was. Dat is in het hele Caraïbische gebied zo. Dergelijk terrein blijkt uitstekend geschikt voor de aanleg van vliegvelden, waardoor heel wat interessante archeologische vindplaatsen op diverse eilanden onder het asfalt van startbanen bedolven zijn. De oppervlakte van het terrein wordt met een bulldozer weggeschoven. Daarna zoeken we in de lichtrood gekleurde grond heel zorgvuldig naar de donkere plekken. We vonden er inmiddels meer dan drieduizend die we allemaal met plastic kaartjes nummeren. Het kan zijn dat het oude boomwortels betreft, maar er zijn ook donkere plekken waar vroeger palen hebben gestaan van de

Francisco Croes van het Archeologisch Instituut van Aruba geeft uitleg over de opgraving van een urn met een babyskelet aan Robert Bartone.

Indiaanse woonhuizen. Die palen zijn verrot of uitgetrokken en het gat vulde zich met grond van de oppervlakte. Er zijn wel dertig mogelijke varianten en we dienen zo zeer nauwkeurig te werk te gaan eer we kunnen concluderen dat er van palen van woonhuizen sprake is.

ST.EUSTATIUS

Ik groef ook op Sint Eustatius en daar waren dergelijke gaten heel duidelijk. Maar hier is de dorietgrond zo hard dat de gaten ondiep zijn en de 'paalschaduwen' zoals we dat noemen veel minder duidelijk zichtbaar. Versteeg wijst op een groot ovaal gevormd patroon, waar een groot huis van veertien bij negen meter gestaan heeft, waar volgens zijn veronderstelling twee gezinnen gewoond moeten hebben. Er is een patroon van een buiten- en een binnenpalenrij zichtbaar. Zo'n woning was gesloten aan de windkant met een opening in de luwte. Een paar meter verder vonden we een ronde woning. Tussen die twee huizen liep een rooi waarin afval werd gedumpt. Indianen waren heel hygiënisch en veegden hun haardplaats in huis dagelijks. Ze bedekten hun afval zorgvuldig af. Er is hier heel wat te vinden. De Arubaanse Indianen waren veel hygiënischer dan die van Sint Eustatius, blijkt nu. In een van de huizen vonden we in een halve cirkel begraven doden, onder meer een te vroeg geboren baby. (zie illustraties) Vanuit het centrum van het huis werden de urnen steeds meer naar de rand en daarbuiten begraven. Skeletstudie wijst op een bereikte leeftijd van veertig tot vijfenveertig jaar.

Er zijn geen botbreuken en gave gebitten. De mensen moeten dus relatief gezond geweest zijn. Dit nu opgegraven Indianendorp is waarschijnlijk wel vijfhonderd jaar bewoond geweest, van ongeveer het jaar duizend tot vijftienhonderd. Verhalen dat Indianen in grotten hebben gewoond zijn grote onzin. De Indianen leefden van de landbouw. Waarschijnlijk waren hun akkers dichtbij dit dorp, maar we hebben ze nog niet gevonden. Hoewel Aruba het droogste eiland van het Caraïbische gebied is, met zo'n 475 mm. regen per jaar, is het toch net zo vochtig dat er in de bodem geen zaden bewaard gebleven zijn. Het in 1968 verricht bodemonderzoek wees uit dat de Indianen de drie meest gunstige woonplekken van Aruba gekozen hebben, waar de beste bodemgesteldheid en landbouwcondities aanwezig zijn. In het opgravingsterrein kwamen we op een gegeven moment op vrij grote diepte allerlei uit de koloniale tijd stammend materiaal tegen wat ons eerst voor raadsels plaatste. We raadpleegden kaarten van het oude rooisysteem rond 1800. Mondelinge informatie wees uit dat er hier een dichtgeslibde en dichtgegooide oude tanki is. Dat biedt ons de mogelijkheid de latere geschiedenis van het terrein te achterhalen. In de oorspronkelijke rooien vinden we Indiaans materiaal, in de later gegraven gaten koloniaal glas, spijkers en dergelijke. De Indianen, dat blijkt ook hier weer, onder meer uit aardewerkresten, hadden zeker contact met het vasteland.

UIT BONAIRE

In het archief van Sevilla lezen we een verhaal dat vier Indianen door de Spanjaarden op zee gegrepen werden. Ze waren op weg van Bonaire naar de overwal, omdat ze pijlriet

Overzicht van de opgravingen. Medewerkers van de universiteiten van Havanna, Leiden, Maine en Parijs werken eendrachtig samen. De paalgaten van de woningen zijn duidelijk zichtbaar; er zijn er zo'n 1500 gevonden.

nodig hadden. Tanki Flip was een dorp van boeren die in enkele familiegroepen leefden. Er zijn geen statusresten en dure sieraden gevonden. Vochtigheid en wateraanwezigheid waren de norm voor vestiging. Van hier naar het strand is het ongeveer een half uur lopen. Misschien gingen ze van hier ook naar de zoetwaterbronnen aan de noordkant van het eiland. Wat ons voorlopig nog voor een raadsel plaatst is het grote aantal schelpen dat op het terrein aanwezig is. De grootste schelpendeskundige van het Caraïbische gebied, Ramon Dacal van de Universiteit van Havanna, onderzoekt dit materiaal door het tellen van vormvarianten. Dat toont aan of de schelpen als gereedschap gebruikt zijn en voor welke doeleinden. De Indianen kenden geen huisdieren. Ze hadden wel kleine papegaaien. Antropologisch onderzoek wijst uit dat een bevolking van ongeveer vijfhonderd mensen noodzakelijk is om voldoende variatie te hebben in de keuze van huwelijkspartners. Maar er werd zeker ook met mensen van Venezuela getrouwd. Aad Versteeg doceert en doseert zijn informatie zorgvuldig. Na de huizen neemt hij ons mee naar de rand van het opgravingsterrein en wijst op een paar donkerrode kuiltjes in de licht-rode aarde. Voor een leek is er niets te zien; de uitleg van de kenner is nodig om de ogen te openen. Hier hebben de Indianen een gat in de harde grond gegraven om hun urnen in te bakken. Daartoe was een stooktemperatuur van zeker zevenhonderd graden Celsius nodig. Het is bijzonder moeilijk om in de openlucht zo regelmatig te stoken dat een aardewerk-urn niet scheurt. Dergelijke plaatsen hebben we nog nooit in het Caraïbische gebied gevonden. Hier zijn er twee. Een voor de grote urnen met een doorsnee van 140 cm. en een kleinere. Toen de bulldozer nog bezig was het terrein af te schaven, zagen we al iets bijzonders aan deze plekken. Nadat we met schoppen het terrein zorgvuldig schoon maakten, vonden we de ovenplaatsen. Tussen de ovenresten en de woonhuizen wijst Aad Versteeg op een rechte lijn die over meer dan zestig meter van het opgravingsterrein van oost naar west loopt.

De dicht bij elkaar aanwezige zwarte plekken zijn heel duidelijk. Hier moet een soort afrastering van palen gestaan hebben. De palen waren alle zo'n veertig centimeter diep ingegraven. Er is een open plek voor een doorgang. Eén huis werd midden op de rechte lijn gebouwd. Voorlopig blijft de functie van deze vondst nog een raadsel. Was er een afrastering nodig tegen vijanden, tegen de wind, werd op deze wijze een religieus terrein afgeschermd van het woongedeelte? De rij zet zich voort in een gedeelte dat buiten het opgravingsgebied valt. Versteeg overweegt wel nog te onderzoeken hoe ver de palen zich hebben voortgezet. Toen twee jaar gelden in Santa Cruz zo'n palenrij werd ontdekt werd daar niet zoveel aandacht aan besteed. Nu wordt het intrigerend waarvoor ze diende.

WEGGEVOERD

In 1515 werden alle Indianen door de Spanjaarden weggevoerd naar Hispaniola. Dat waren er zo'n tweeduizend van de drie A.B.C.-eilanden samen, waarschijnlijk 400 tot 600 van ons eiland. In 1527 keerden er enkele tientallen terug. Tot rond einde achttiende eeuw verbood het Nederlandse koloniale gezag de vestiging van kolonisten op Aruba. Het eiland moest een open ranch blijven. Er werden alleen een commandeur en enkele soldaten toegelaten. Dat heeft tot gevolg gehad dat van 1636 tot 1754 (toen de eerste kolonist moeizaam een vestigingsvergunning verwierf) het eiland zo niet de jure dan toch de facto een Indiaans reservaat vormde, het enige in het hele Caraïbische gebied.

Zo hebben Vivian Ruiz en Aad Versteeg het vestigingsgebied omschreven in een in januari 1995 te verschijnen boek van hun hand. Overal in Zuid-Amerika waar de priesters kwamen, werd de oorspronkelijke Indiaanse cultuur zo mogelijk met wortel en tak uitgeroeid. Niet op Aruba, want daar was geen reguliere missie. Ds. G.B. Bosch vertelt in zijn 'Reizen' dat in de jaren twintig van de negentiende eeuw er nog van een Indianentaal sprake was die incidenteel gesproken werd. Tijdenlang werden de Indianen niet bestudeerd tot rond 1880 pater Van Koolwijk zich voor het eerst voor de geschiedenis van de Indianen op Aruba geïnteresseerd toonde.

De opgravingen van de laatste decennia demonstreren duidelijk dat de Arubaanse archeologie een schat aan gegevens oplevert. De resultaten van Santa Cruz waar twee jaar geleden gegraven werd en die van nu moeten de komende tijd eerst verwerkt worden in een gedegen studie in de vorm van een boek. Daarna hopen de medewerkers van het Archeologisch Instituut weer voldoende subsidie te kunnen vinden om verder te kunnen graven.

Wedstrijd

VANDAAG IS het de laatste dag, dat er verhalen mee kunnen doen aan de wedstrijd vóór de uitslag in de *Kerst-Kinderkrant*. Van Litania Obispu heb ik maar liefst vier heel goede inzendingen gekregen. Twee hebben we bewaard voor januari. Een verhaal en een interview plaatsen we vandaag. Het interview heeft ze samen met Emy en Juri Dircks geschreven. Litania is 12 jaar, Emy 11 jaar en Juri 7 jaar. Fantastisch!

Hier zijn ze:

Het luie meisje

Er was eens een heel mooi maar lui meisje. Ze was al twintig. Elke dag stond ze op en baadde en zat maar daar voor het raam naar buiten te kijken. Een jongen kwam langs en werd verliefd op haar. Hij vroeg aan de moeder van het meisje om haar mee te nemen.

De moeder vond het goed. Het meisje — ook dom — ging mee. De eerste dag: het meisje stond op en baadde en ging voor het raam zitten. De jongen hing zijn jas op en zei: jas, ruim de kamer op en om 12.00 uur zet je eten neer voor mij. En toen ging hij naar zijn werk. Toen hij thuis kwam zat de luie op dezelfde plaats. "Jas, ik zei toch dat je je werk moest doen. Zorg dat je dat altijd doet", zei de jongen.

De tweede dag hetzelfde. De derde hetzelfde. Ook de vierde en de vijfde. Maar op de zesde zei haar man: "Jas, vandaag ben ik het zat, vrouw neem jas en doe hem aan."

Het meisje deed het. De jongen nam zijn riem en sloeg het meisje bont en blauw. "O, hij is dood", jokte de jongen. "Nu moet jij het werk doen."

En iedere dag deed het meisje het werk om geen slagen te krijgen. Veel keren dacht ze ook: allemaal schuld van 'die jas'.

Litania Obispo
Sabana Largu 7
Curaçao N.A.

Interview van het MIL

Ik ging op goede morgen naar Emy mijn buurmeisje. We hadden niks om te doen en geen trek om te lezen. Ik weet iets, zei Juri de broer van Emy, hij is al zeven. Zullen we televisie spelen? vroeg hij. We vonden dat een goed idee, laten we interview van onze school doen, zei hij vastbesloten. O ja, zei Emy, ik ben de interviewer... nee de vragensteister, jij Juri de toeschouwer en jij Litainja — zo noemde ze me, spreek uit Litainjia — de verslaggever zo. O ja dat is leuk, zei Juri en pakte een stoel voor hem en ons en zette de televisie aan.

Emy: Goeie middag toeschouwers...
Juri: toeschouwer, alleen ik toch
Litania: Stil jo!
Emy: Opnieuw. Goeie morgen toeschouwer nu een interview met Litainja Obispo over de vossenjacht die gesteld werd op 20 oktober. Ik ben Emy Dircks. Goeie morgen Litainja, was het leuk die dag?
Litania: Goeie morgen Emy, ik vond die dag heel leuk, van ongeveer 8 uur tot 12 uur en zo'n 20 minuten in de regen... mmm... mij best. Voor de eerste keer zoveel in het water gebleven.
Emy: Hoe waren de vossen? Kon je ze vlug vinden?
Litania: Ze hielden zich goed schuil tussen al die heen en weer lopende mensen, die docenten.
Emy: Hoe waren ze gekleed? Kun je ook de namen noemen?
Litania: Ja, we vonden ze allemaal: meneer Paap als vrouw, juffrouw Lauffer als een vrouw die in verwachting was, meneer Jonkhout als zwerver, juffrouw Casimiri als soeur, meneer Ogink, meneer Lammers, meneer Bitorina, juffrouw De Gooier enne.... em juffrouw Onbekend als de zangers die je veel in Punda kunt vinden, meneer Lohman als Amerikaanse, juffrouw Van Dongen als politie en meneer Jansen van Galen als straatveger en juffrouw Pruis als mannequin.
Juri: Litania, even, wat is mannequin?
Litania: De poppen die je in de etalage kan vinden.
Juri: Ooooo
Emy: Sssst
Emy: O, ja, en vertel eens over jou en de andere kinderen hoe was het?
Litania: Ik was in groep 2 samen met: Laura, Sabine, Zulaika, Juraiska, Ruthmari, Sheena, Shaneida. Eerst waren we zo om half negen bij de ik weet het niet, 13e vraag toen het begon te regenen. Het regende zoveel, dat we geen schuilplaats hadden en we begonnen in de regen te lopen. Mijn haren waren kletsnat. Ik had donkere kleren aan en het leek of ik niet nat was. Je zag kinderen heen en weer rennen. Toen we om twaalf uur naar huis gingen, ging ik, Juraiska en Ruthmari samen. Het water was zo hoog, toen we de weg kruisden, dat er water dicht bij je knie maar 7 centimeter ervandaan. Zo hoog was het water. Alles verliep goed met ons daarna.
Emy: Ben je daarna ziek geworden?
Litania: Ja, maar alleen een beetje groep zo. Echt, ik wil dat ze weer zo'n dag zetten, maakt niet uit met of zonder regen.
Moeder van Emy: Leuk interviewtje
Litania: O, dank u wel.
Emy: Het was het idee van Juri.

Litania Obispo
Emy en Juri Dircks
Sabana Largu 7 en 4.

Sint Nicolaas

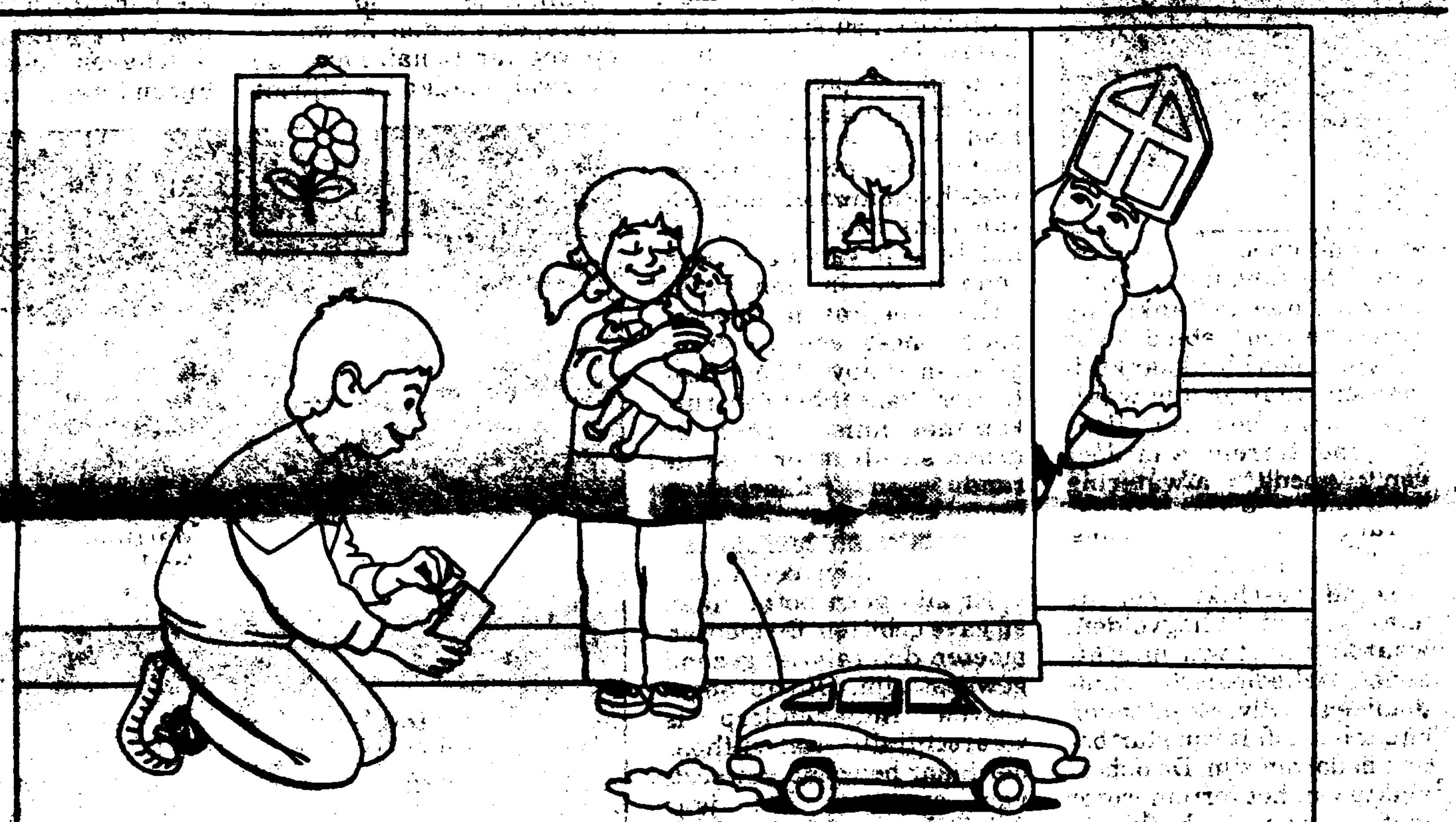
ALS JE goed kunt rekenen, kun je weten, hoe oud Sinterklaas nu zou zijn: Hij werd geboren in het jaar 270, dus 1719 jaar geleden! Als jongetje heette hij gewoon Nicolaas. En pas toen hij bisschop werd, [illegible] baby al een heel bijzonder kind. Toen hij nog maar pas geboren was en een van de helpsters hem wilde wassen, ging hij plotseling rechtop in zijn bedje staan. Hij vouwde zijn kleine handjes en bedankte twee uur lang God voor zijn geboorte. Dat was dus het eerste wonder van de heilige Nicolaas.

En toen hij groot was geworden en tot bisschop van Myra was benoemd, vertelde men nog meer wonderbaarlijke verhalen over hem. Op een dag kwamen drie vissers in een grote storm terecht. De golven sloegen over het bootje [illegible]. In hun angst riepen de vissers: heilige Nicolaas, alleen u kan ons redden. Help ons asjeblieft. En op hetzelfde moment stond Sint Nicolaas in de boot. Hij stroopte zijn mouwen op en begon het water uit de boot te hozen. En de storm bedaarde als bij toverslag!

Het meest bekend is het verhaal van de drie jongens [illegible]

[illegible]

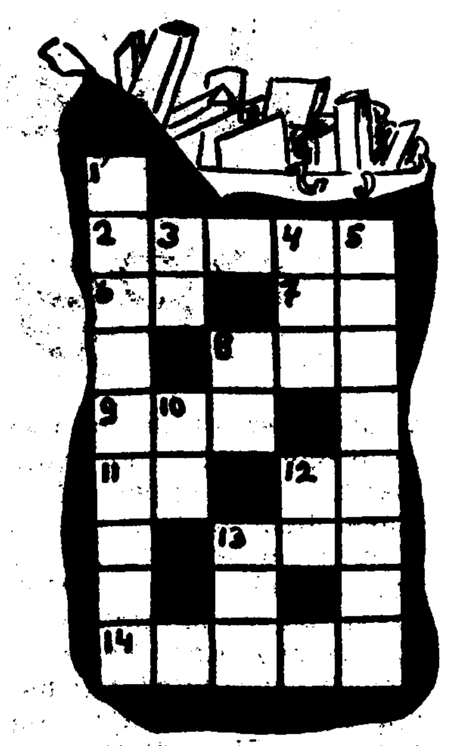
Om te kleuren

Moppe

Meneer [illegible] een hekel [illegible] 's morgens zegt ze tegen haar moeder: ik droomde [illegible], dat ik in het water viel. Moet ik me dan nu nog een keer wassen?

De zak van Sinterklaas

SINTERKLAAS is weer op het eiland. Zijn jullie vorige week ook naar zijn intocht gaan kijken? Hieronder zien jullie de zak van Sinterklaas niet alleen vol kadootjes maar ook met een puzzeltje om op te lossen.

HORIZONTAAL: 2. van je zelf; 6. vader; 7. en anderen (afkorting); 8. spoedig; 9. werktuig van Zwarte Piet; 11. achter; 12. Oosterlengte (afkorting); 13. sneeuwschoen; 14. langzaam.

VERTIKAAL: 1. strooit Zwarte Piet; 3. geluid van een ezel; 4. roem; 5. vervelende jongen; 8. lidwoord; 10. onder andere (afkorting); 12. in orde; 13. groente.

Poesieversje

WEES tevree met kleine dingen
Met een kleine bloem die bloeit
Met vogeltjes die zingen
Met een vlindertje dat stoeit
Met de heldere regendroppen
Met de gouden zonneschijn
[illegible]
dingen
En je zult gelukkig zijn.

Versjes van vroeger

JA, OOK Sinterklaasve[illegible] zijn al heel oud en dus [illegible] vroeger.

1.
Rommel de bommel,
Wat een gestommel,
Hoor ik me daar op [illegible]
zolder.
Rinkel de kinkel,
Gerammel, gerinkel,
Wat een geholder de[illegible]
der!

2.
Strooien strooien stro[illegible]
Strooi in alle hoeken,
Lekkere pepernoten
zoeken zoeken zoeken
Strooien strooien stro[illegible]
Overal in 't rond,
Lekkere pepernoten
Stop ik in mijn mond.

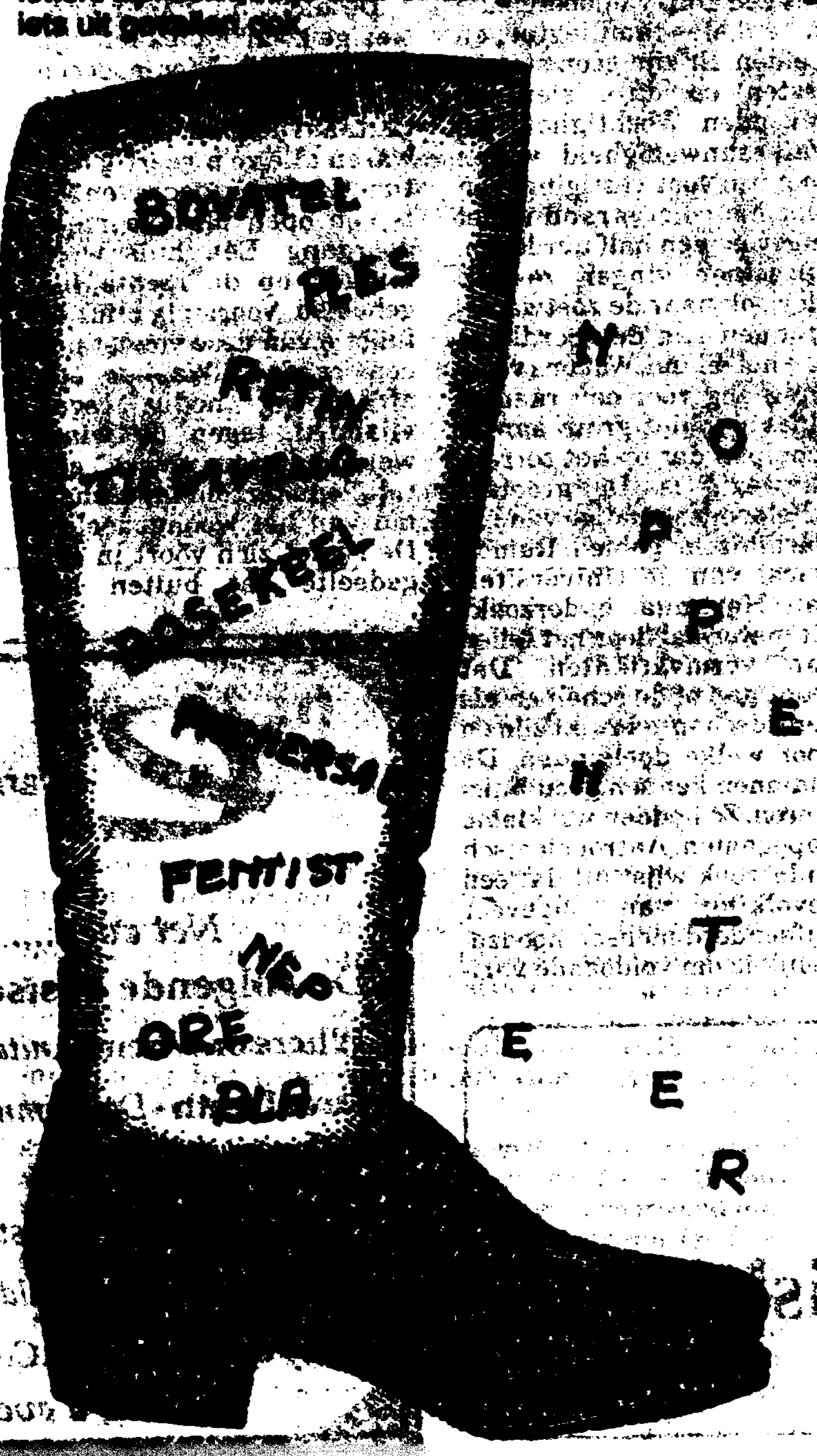
Tijdens een feestje hi[illegible] de gasten een wedst[illegible] het trekken van [illegible] gezichten. De jury h[illegible] moeilijk en het duurd[illegible] hele tijd voor ze een [illegible] naar gevonden hadde[illegible] [illegible] liep de voorzi[illegible] de jury naar een da[illegible] zei, dat zij gewonnen [illegible] Zei de dame: "Maar ik [illegible] helemaal niet mee ged[illegible]

***

"Mama, mag ik in bed [illegible] even lezen tot ik in sl[illegible] [illegible]
"Nou vooruit dan, [illegible] geen minuut langer, h[illegible]

De schoen van Mike

MIKE [illegible] "Hè" dacht [illegible] kan [illegible] De letters zijn een beetje door elkaar [illegible] En er was nog iets uit gevallen [illegible]

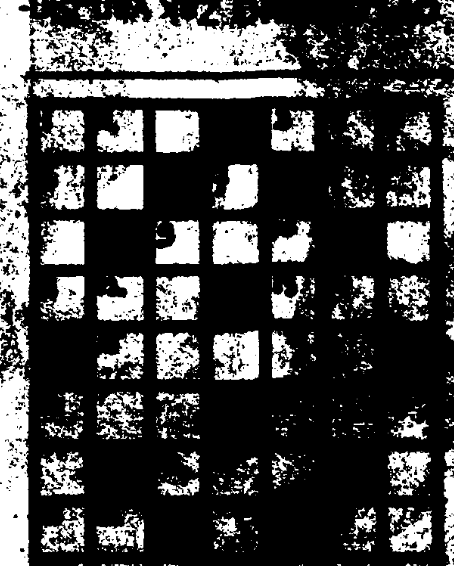
[illegible] schoen van Mike: [illegible] spel, trein, vliegtuig, leesboek, marsepein, [illegible] pen, ros, pet, pepernoten.

Een man belt naar Hato en vraagt: hoe lang is het vliegen naar Jamaica?
De juffrouw: een ogenblikje.
Man: bedankt juffrouw. En legt de hoorn op de haak.

***

Onderwijzer: ken je het alfabet al?
Leerling: ja, meneer.
Onderwijzer: wat komt er dan na de A?
Leerling: de rest, meneer.

Puzzel van de week

HORIZONTAAL: [illegible] 11. [illegible] lidwoord; 12. [illegible]; 16. sneeuwschoen; 17. [illegible] 18. [illegible] in de keuken; 21. [illegible]; 23. [illegible] woord; 24. vind je ook in de keuken; 25. [illegible]

VERTIKAAL: 1. dikke aan één eind afgeplatte stok; 2. bevroren water; 4. [illegible]; 5. [illegible] 7. veder; 8. in elkaar geknoopt [illegible]; 10. wortels; 12. [illegible]; 13. roem; 14. niet snel; 19. niet slecht; 20. klaar; 22. deel van een mast; 23. muziek-noot.

ZIE VOOR oplossing en de winnaar de *Kinderkrant* begin januari. Stuur je oplossing naar de *Amigoe* [illegible] z/n of P.O.Box 577; Aruba - Caya [illegible] Croes 110; Bonaire - de heer Unkels, P.O.Box 122) en zet op de enveloppe: KINDERPUZZEL.

Winnaar van de vorige week is:

David [illegible]
Tinai [illegible] 22
Curaçao

[illegible] 1.15, kan langs komen om haar prijs op te halen bij de *Amigoe* te Scharpenheuvel.

OPLOSSING

HORIZONTAAL: 1. hok; 3. mijl; 6. [illegible]; 8. t.o.; 9. [illegible]; 11. [illegible]; 13. rap; 15. tegel; 16. kar; 17. nat; 19. kat; 21. al; 23. de; 24. lam; 25. Non.

VERTIKAAL: [illegible] 4. ik; 5. soep; 7. t.o.; 9. sterk; 10. prent; 12. a ta; 14. a la; 16. kaal; 18. teen; 20. af; 22. la; 23. do.

Wist je dat ???

ZIE DE MAAN schijnt door de bomen! De maan [illegible] enige hemellichaam, dat om de aarde heen [illegible] bevindt zich op 384.000 kilometer afstand van ons [illegible] ongeveer ¼ maal zo groot als de aarde. Groot [illegible] om door haar aantrekkingskracht eb en vloed te [illegible] zaken. De oudste volkeren op onze aarde zagen [illegible] als een godin, die ervoor zorgde, dat alles gro[illegible] bloeide, maar die ook ziekte en dood bracht. Ze [illegible] dat de sterren de kinderen van Vader Zon en [illegible] Maan waren.

In Rusland vieren de mensen [illegible] Sinter[illegible] [illegible] wij dat doen. Maar veel mensen hebben [illegible] [illegible] portret van hem aan de muur hangen [illegible] [illegible] heiligen-portret vind je alleen in Rus[illegible] [illegible] 'icoon' genoemd. Voor de Russen [illegible]

een heilige aan wie ze hun zorgen en hun [illegible] vertellen, die naar hen luistert en voor wie [illegible] [illegible]. Zelfs noemen zij hun zonen [illegible] Veel mannen in Rusland heten Nikolaas.

[illegible] wordt gebouwd [illegible] [illegible] het ijs [illegible] [illegible] waar de iglo [illegible] worden, maken. Geen vervoersproblemen [illegible] eskimo [illegible] de hut, terwijl hij binnen [illegible] 'metselde' zich dus in. Als er alleen bovenin [illegible] opening overbleef, zette hij daar een [illegible] Daarna maakte hij een opening die als deur die[illegible] doen, maar zo klein bleef, dat je er alleen kruipend uit kon. Vlak boven de deur hakte hij nog een op[illegible] plaatste er een zo doorschijnend mogelijke ijsplaat[illegible] zo had hij dan een raam.

Vissers-families van Santa Cruz blazen hun baai nieuw leven in

Wie kent ze niet, de vissers van Santa Cruz, die al jaren dagelijks verse vis aan wal brengen? De kunst van het vak leerden de vissers nog van hun vaders in de tijd dat er gevist werd met boten voorzien van zeil en roeispanen in plaats van een motor. Het was ook de tijd dat het vooral vrouwen waren die de vis aan de man brachten voor drie yotin en dat van de opbrengst, gecombineerd met die van de kunuku, redelijk te leven viel. Het vissersvak kreeg in deze door zee omgeven levensgemeenschap merkwaardig genoeg nauwelijks aandacht.

Luttele voorzieningen als een aanlegsteiger en een pier laten al jaren op zich wachten. De vissers morren nauwelijks meer over de kortzichtigheid van de moderne economen. Met evenveel liefde worden de netten hersteld en nieuwe gebreid en na gedane arbeid is er altijd weer het domino-spel. Sinds vorig jaar laten ze het daar niet bij. Samen met hun vrouwen smeden een tiental vissers, onder aanvoering van Eddie en Armando Jamanika, Emiliano Zimmerman, Otilio Schoop en de familie Vrutaal stoute plannen. Het aanzien van de baai van Santa Cruz moet aantrekkelijker worden, menen deze families van Bandabou. Daarom willen ze ervoor zorgen dat het strand en de baai schoon worden gemaakt, de auto's van het strand worden geweerd en de water-scooters aan regels gebonden moeten worden en, natuurlijk, de bezoekers moeten er kunnen eten en iets drinken. Voor zulke plannen zijn vergunningen nodig en technische assistentie. Om hun initiatief niet verloren te laten gaan in bureauladen schakelden de vissers Plataforma Bandabou in, om de hulp van betrokken instanties te bespoedigen.

■*Twee van de initiatiefnemers: Amando Jamanika, links en Emiliano Zimmerman (rechts)*

■*Bij de baai van Santa Cruz wordt de vis die enkele uren eerder gevangen is ter plekke schoongemaakt en verkocht. Verser kan het niet.*

De zo noodzakelijke vergunning komt er, zo is belooft, spoedig aan. Het restaurantje draait al, voorlopig nog alleen op zondag. Dan wordt er onder een palmenafdak aan de zee, vis geserveerd, met funchi of pan sera, er is 'sopi mondongo' en andere geneugten van de lokale keuken. De menu-lijst in het Papiaments, geschilderd op het vissershuisje, vermeldt overeenkomstig de lokale cultuur dat respect wordt vereist en dat betekent dat je moet gaan zitten en wachten tot je bediend wordt. Voor vervelende mensen of ruziezoekers is er geen plaats. "Wat wij willen is niet iets voor ons alleen. Het is voor het hele volk, voor de toeristen en ook voor de overheid", menen de verenigde vissers van Santa Cruz. Daarmee houden vissers als Otilio Schoop hun blik gericht op het haventje dat nodig uitgebaggerd moet worden, en de zee, die onderschatte bron van broodwinning en de Curaçaose economie. Wat mij betreft verdient dit initiatief een nog in te stellen prijs voor de integratie van 'Cultuur en Toerisme'.

■*Menu-lijst*

Tekst verzorgd
door
Ieteke Witteveen

Taal en Cultuur op de Antilliaanse Universiteit

Het is de minister van Onderwijs en Cultuur, Marta Dijkhoff ernst. Waar vele voorgangers al een poging toe deden zal onder haar bewind een feit worden: het oprichten van een Algemene Faculteit verbonden aan de Universiteit van de Nederlandse Antillen (UNA). Het Landsbesluit van 23 augustus 1994 vermeldt dat het de bedoeling is het Instituut voor Talenstudies onder te brengen in deze 'primair op taal- en cultuurstudies gerichte op te richten faculteit'. De opdracht moet op 1 maart zijn afgerond.

De kans dat dit keer de poging wel zal slagen is groot. Anders dan ambitieuze pogingen in het verleden, waar namen als die van ex-minister Linda Badejo-Richardson, ex-rector van de UNA, Alex Reinders en zijn mooie 'Faculty of Arts'-plan, de voormalige Nederlandse minister van Onderwijs Jos van Kemenade of van de heer Naaldwijk aan verbonden zijn, gaat het dit keer niet om een integratie van andere instituten, zoals de Akademia Pedagógiko Kòrsou, Carmabi, Aaina, in de op te richten faculteit. In tegenstelling tot de Landsbesluiten van 1987 en 1990 is ook de eis om het Antropologisch/Archeologisch Instituut van de Nederlandse Antillen (Aaina) te doen opgaan in de UNA vervallen. De Aaina, voordien verbonden aan het slechts op papier bestaande Bureau van Cultuur en Opvoeding, kreeg onlangs de status van een zelfstandige instelling.

Bovendien staat bij Marta Dijkhoff, in tegenstelling tot haar voorganger ex-minister Chucho Smits, niet bezuiniging, maar kwaliteitsverhoging en hogere vormen van onderwijs centraal. Veel voorwerk voor wat betreft de juridische en organisatorische aspecten is al gedaan door eerdere commissies, waarin een aantal van de huidige leden, zoals Prof dr Alejandro (Jandi) Paula, dr Valdemar Marcha, drs Frank Martinus Arion en drs Edwin Ayubi, ook zitting hadden. De inhoudelijke voorbereiding kan dit keer daardoor meer aandacht krijgen.

Voor wat de talen betreft heeft daar het Instituut van Talen (ILA) - waar Minister Dijkhoff zelf vandaan komt -de laatste tien jaar al het nodige voorwerk voor verricht. Talen die prioriteit krijgen zijn naast de moedertalen, het Papiaments en Engels, ook het Nederlands.

Wat wonderlijk genoeg een onontgonnen terrein blijkt is de invulling van cultuur als wetenschap en onderwijsmaterie. De volgorde taal en cultuur weerspiegelt ook een nog stiefmoederlijke behandeling van cultuur. Er van uitgaande dat cultuur de algemene noemer is voor het menselijk verkeer, denken en handelen, of zoals de minister het in haar eigen klare taal zei bij de opening van de Coöperatie voor Dienstverlening Limania (24 oktober 1994) 'cultuur is alles wat het volk is'. Ze vertelde zelf nog geen invulling aan het begrip cultuur te hebben gegeven. Het ligt voor de hand dat zij er ook van uit gaat dat taal daar een wezenlijk onderdeel van is. Immers zonder cultuur geen taal.

"We moeten cultuur zien als een wetenschap", zei de minister bij deze gelegenheid terecht. Dit besef bleef helaas nog te veel binnenskamers bij een dozijn vakmensen, de cultureel antropologen, die zich elk specialiseren op een deelgebied van dit menselijk universum. Een veelbelovend particulier initiatief op dit gebied zag vorig jaar het licht naar aanleiding van een onderzoek over cultuur in verschillende wijken van Curaçao, door de antropologen León Weeber en Ieteke Witteveen, en een symposium met als titel 'Cultuur, basis voor eigen ontwikkeling'.

Dat vond inmiddels zijn beslag in een serieuze samenwerking tussen leden van drie instanties: de Sociaal Economische Faculteit/UNA, de Aaina en de initiatiefnemers, de groep 'Cultuur voor eigen Ontwikkeling'. Deze werkgroep bereidt, als eerste stap naar een leerstoel of faculteit, een Cultureel Forum over Cultuur en Ontwikkeling voor met speciale aandacht voor de lokale wijkgemeenschap. Het algemene doel van dit initiatief is om wetenschap in te zetten in de ontwikkeling van (de eigen) cultuur en bij te dragen aan analyses en bewustmaking hiervan.

Ook financieel zal het de minister wel lukken dit belangrijke besluit op het slot van het Wereld Decennium van Cultuur en Ontwikkeling (1988-1997) gestalte te geven van uit de eigen cultuur 'ons volk verder op weg te helpen'.

■*Swinda Kooks en Sherwyn Paulina in het buurtcentrum van Brievengat*

Broodnijd om de echte salsa-dans

Een paar jaar geleden bevond ik me in het gezelschap van leden van de Cubaanse muziekgroep Sierra Maestra op een dansavondje in een van de feestelijke boomgaarden, in Hòfi Hooi in Bandabou.

De gasten keken hun ogen uit hoe hier de salsa en son montuno gedanst wordt. "Dat lijkt wel op het dansen van ons uit de jaren twintig." Ook de sprekers uit Puerto Rico en Colombia op een seminar over salsa verwonderden zich over het dansen van onze landgenoten. Zo kon mijn Colombiaanse collega Alejandro Ulloa, die behalve als kenner van de salsa in Cali (Colombia) ook furore maakt als salsa-danser, op de dansvloer van Club di Shell nauwelijks uit de voeten met de strakke lokale dansstijl. Ik zelf was al door die cultureshock gegaan door te merken dat de son montuno passen die ik aan de Amsterdamse Herengracht leerde bij een uit Curaçao afkomstige dansleraar, in Cali grondig moest herzien.

Inmiddels hebben deze verschillen in dansstijl in Nederland tot een richtingenstrijd geleid, met als inzet de broodwinning van een groeiende aantal Caribiërs. Dit ontsnapte niet aan de aandacht van het dagblad *NRC-Handelsblad* dat er een artikeltje aan wijdde onder de titel 'Twisten om de salsasleutel'.

Lesgeven in salsa blijkt geen flauwe-kul-zaak meer, zeker niet nu deze smeuiige dans in een leemte in de eigen danscultuur moet voorzien, valt op te maken uit dit artikel. Er zijn honderden liefhebbers, veelal mensen die de leeftijd van house zijn gepasseerd en toch graag een avondje dansen. Het effect in de drukbezochte dansgelegenheden is natuurlijk mooi meegenomen: een etnische integratie. Maar net nu loert er zo'n naar competentieduiveltje om de hoek, met dit keer als inzet de sleutel tot de ware salsa-dans.

Zijn dat de Antillianen of Surinamers of die nieuwe groep dansleraren die zich op de Nederlandse dansles-markt begeeft, afkomstig uit het land waar dit spraakmakende ritme zijn wortels heeft: Cuba? Feit is dat de fervente salsa-dansers in Nederland inmiddels overlopen naar de Cubaanse concurrenten, waar gedanst wordt met meer *sabor*.

Daar is niets aan te doen. Waar wel wat aan te doen is dat de Antillen c.q. Curaçao zich met hun eigen cultuurprodukten gaan profileren op de Nederlandse cultuurmarkt. Er is genoeg van in huis. Wat alleen gedaan moet worden, terug te sporen naar wijlen Moi Galante of naar hen die er nog zijn, Wancho Smidt, Chuki Scharbaai, Benny Privania, Vi Sandor, noem maar op én de danskunst te verheffen tot een serieuze tak van kennis, communicatie en samenspraak.

■ *Ook Curaçaose dansen hebben sabor*

Russische monumenten ereschuld voor Duitsland

Berlijn gaat littekens wegbouwen

IN BERLIJN worden buitenlandse uniformen zeldzaam. Russen en geallieerden zijn definitief weggetrokken. Wat laten ze achter? Op een zwerftocht door het herenigde Berlijn zocht Frans Wijnands naar restanten van vijftig jaar geschiedenis: de val van Berlijn, de deling van de stad, de blokkade en de trotse 'luchtbrug', de bouw en het omver halen van de Muur. Hij schrijft over een stad die het heden lijkt over te slaan, ongeduldig naar de toekomst.

De sneeuwwitte Leninbuste is sinds kort verstopt in een planken koker. Tientallen jaren keek hij met zijn priemende ogen vanuit de voortuin voor de voormalige Sovjet-ambassade in de DDR aan Unter den Linden in Berlijn, naar de vele passanten op Berlijns 'Prachtstrasse'. Wilden de Russen hem de aanblik van een snel kapitaliserend oostelijk Berlijn besparen, werd hij toch een steen des aanstoots, of is het een verhuizers-maatregel? Niemand weet wat er met Lenin en met het monsterlijk pompeuze gebouw met zijn meer dan 300 kamers en zalen achter hem gaat gebeuren.

Om twee andere monumenten af te schotten zouden wagonladingen hout nodig zijn. De soldaat op het twintig hectare grote 'Sowjetisches Ehrenmal' in het stadsdeel Treptow is bijna 12 meter hoog, en 70 ton zwaar. Zijn 'collega' bij het in West-Berlijn gelegen 'Ehrendenkmal', opgericht ter nagedachtenis aan de Russische soldaten die bij de slag om Berlijn sneuvelden, is 'maar' acht meter. Hij staat niet meer zo stevig op zijn sokkel; in sterk roestende laarzen. De gemeente raadt bezoekers af om te dicht bij het beeld te komen.

Deze kolossale standbeeld-Russen zijn de enigen die achterblijven nu ruim een maand geleden de allerlaatste geüniformeerde Rus Duitsland en Berlijn heeft verlaten. "Wij gaan, maar 600.000 van onze soldaten blijven in Duitse bodem achter. Dat niemand hun rust verstore", maande de commandant van de Russische strijdkrachten in Duitsland, generaal Boerlakov, op de officiële afscheidsparade, eerder deze maand. Onder meer in het bijzijn van kameraad Ulbricht, maar zo heet nu eenmaal de huidige burgemeester van het stadsdeel Köpenick waar de feestelijke plechtigheid werd gehouden.

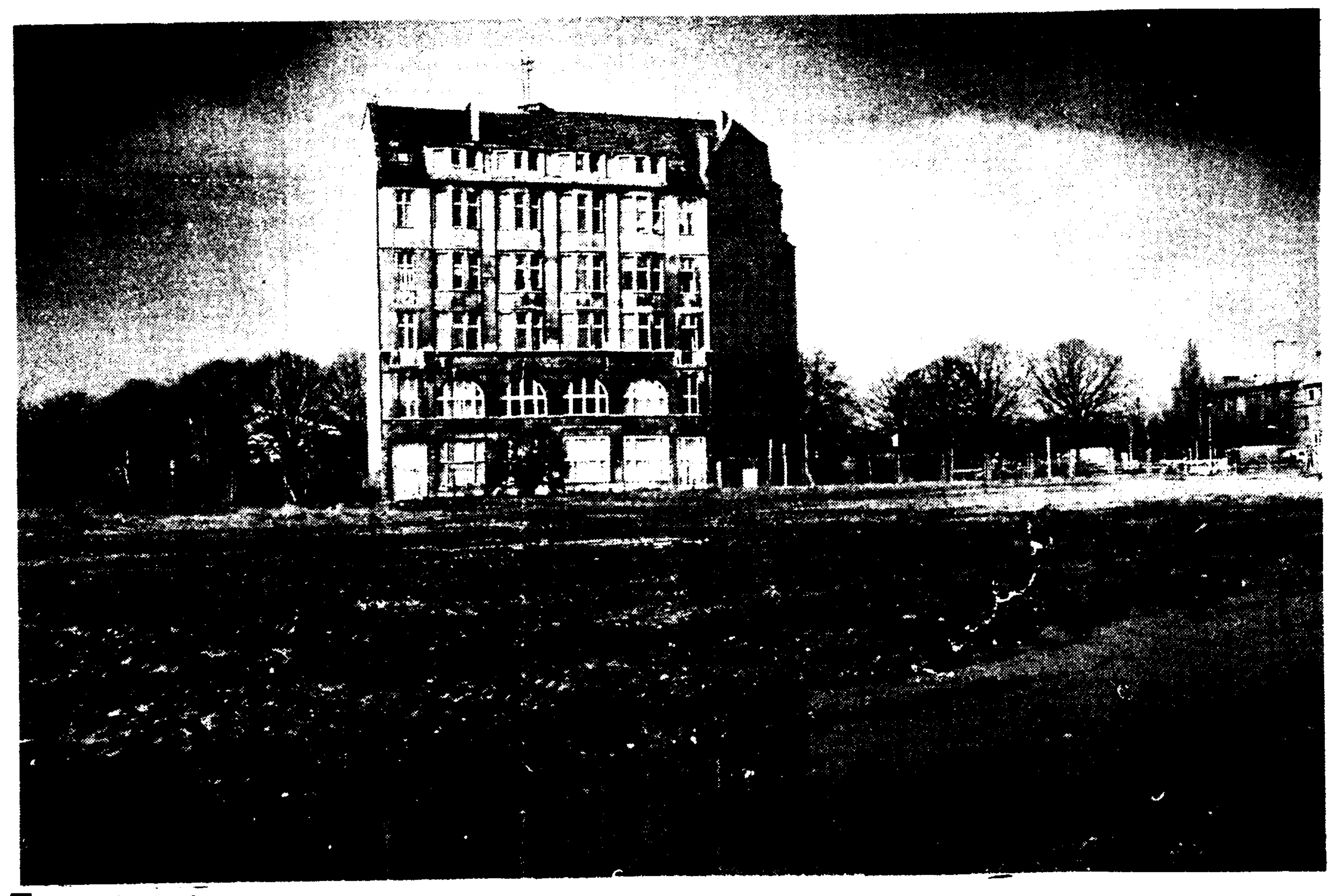
De enige herinneringen die bij die gelegenheid werden opgehaald waren die aan de heldhaftige strijd tegen de nazi-terreur. Over de meer dan veertig jaren geforceerde socialistische vriendschap daarná werd fijngevoelig niet gerept. Het is tijd voor nieuwe vriendschappen; Michaïl Gorbatsjov werd twee jaar terug al benoemd tot ere-burger van Berlijn waar hij — desgewenst — gratis van het openbaar vervoer gebruik mag maken.

DURE ERE-SCHULD

In een Duits-Russisch samenwerkingsverdrag van 1990 heeft de Bondsrepubliek de onderhoudsplicht voor de Russische monumenten en gedenkplaatsen op zich genomen. Een dure ereschuld. Alleen in Berlijn liggen er elf. Doorgaans slecht onderhouden, ook al lag het dorre gras er altijd kort gemaaid bij. Tientallen miljoenen gaat de eerste grote onderhoudsbeurt kosten. Want van afbreken kan geen sprake zijn. Er zullen op het oost-Duitse platteland toch al genoeg van de in totaal 600 kleinere Russische monumenten en begraafplaatsen worden opgeruimd als de Russen eenmaal voorgoed vertrokken zijn. Want in hetzelfde verdrag staat óók dat kleinere grafveldjes verplaatst mogen worden als het openbaar belang dat vereist; bij nieuwbouw bij voorbeeld, of wegenbouw.

In het bij arbeiders en kleine burgerij altijd zeer geliefde Treptow-park hebben de voormalige Sovjets hun helden-monument gebouwd. "Eeuwige roem voor de helden die voor de vrijheid en de onafhankelijkheid van het socialistische vaderland zijn gevallen". Twee bronzen soldaten zitten geknield voor gestileerde rood-granieten vlaggen. Het hoofd gebogen; de helm op de onderarm. Daarachter begint het ereveld, omzoomd met een stenen stripboek; meer-dimensionale voorstellingen uit de slag tegen het nazimonster. De begeleidende teksten zijn van Stalin.

Tenslotte het reusachtige soldatenbeeld. Zijn zwaard rust op een kapot geslagen hakenkruis, op zijn arm een klein kind. Meer dan 2000 Poolse vakwerklieden bouwden het, met onder meer het granieten puin van de verwoeste Reichskanzlei.

De Potsdamerplatz, een van de vele littekens die de Koude Oorlog heeft opgeleverd. Er zijn grootse plannen voor herstel.

WACHTKAMER

Wie daar meer van wil zien, en vooral de verschillen tussen het toen en nu wil opzoeken, kan niet zonder een oude stadsplattegrond. Zo eentje waar het 'toen' nog op te zien is, in de vorm van de Muur die dwars door de stedelijke bebouwing liep. Nu zoeken vertwijfelde toeristen zich gek naar het vroegere verloop ervan, en naar de laatste betonnen resten. Ja, op de woestenij van de Potsdamer Platz is het tracé nog wel te zien. Maar er liggen planen voor allesbedekkende nieuwbouw klaar.

Berlijn verwerkt als terloops zijn veelzijdige verledens, en praat luidop over de toekomst. Wie nu leeft lijkt pech te hebben. Het gaat niet om vandaag, het gaat om het Berlijn van morgen, straks. De Nederlandse schrijver Cees Nooteboom, die regelmatig tijdelijk in Berlijn woont, houdt van deze situatie: "Het voorlopige bindt me aan Berlijn; dat provisorische. De hele stad is een wachtkamer van de geschiedenis". Zo zal de Potsdamer Platz jarenlang de grootste bouwput van Europa zijn. Over tien jaar zal het veel fantasie vragen om zich nog voor te stellen dat daar ooit de betonnen scheiding tussen oost en west stond.

Wat er van de Muur nog over is staat in een 'Galerie der Mauer' bij het Berlijnse Hauptbahnhof. Muursegmenten die sinds 1990 door meer dan 100 kunstenaars uit 21 landen bont zijn beschilderd, met vooral kleurrijke symboliek. Onder meer met de volle mondkus tussen Breznjev en Hönecker.

Ook aan de Bernauerstrasse staat nog een origineel stuk muur, van zo'n honderd meter. Daar bloedde het eerste Muurslachtoffer dood in het fonkelnieuwe prikkeldraad toen hij probeerde, via een koord, vanuit zijn huis over de Muur naar het westen te zakken. De gemeente heeft een prijsvraag uitgeschreven voor een centraal 'Mauer-Museum', ergens hartje stad.

VERMORZELD

Voor de rest is de muur echt helemaal verdwenen: opgeruimd, vermorzeld tot bruikbaar wegen-puin. Of in handzame stukjes, al dan niet op zilveren voetje, uitgedeeld aan koningen, presidenten en top-politici. Ondertussen vechten vroegere grondeigenaren wanhopig om hun eigendommen terug te krijgen. Het ministerie van Financiën heeft evenwel alle grond waar vroeger de Muur op stond — een strook van 160 km lang — in handen. Van teruggave zal in de meeste gevallen geen sprake zijn; het zou de wederopbouw van die 'doden-strook' bemoeilijken. Investeerders worden afgeschrikt door onduidelijke eigendomsverhoudingen. Daarom valt er hooguit over schadeloosstelling te praten.

De Potsdamer Platz is in welk jaargetijde dan ook, een onaangename vlakte: stoffig en schaduwloos heet in de zomer; vaak guur en nat in voor- en najaar en in de winter te vergelijken met een toendra waar winterse sneeuwbuien vrij spel hebben. Het plein is nog weinig anders dan een afschuwelijke litteken van de Koude Oorlog. Met herinneringen aan de nazi-tijd, met ontdekte SS-bunkers die overigens niet behouden zullen blijven.

Het vlakbij gelegen Unter den Linden daarentegen herwint snel aan comfort, sfeer en pracht. De verhulde Lenin voorbij wordt links en rechts aan de twee kilometer kaarsrechte allee gebouwd. De ABN-Amro nestelt er zich op drie verdiepingen en is niet het enige buitenlandse bedrijf. Berlin-Mitte, met onder meer de Friedrichsstrasse, is bij investeerders en project-ontwikkelaars gewilder dan de westerse Kurfürstendamm en z'n dure zijstraten. In het stijlvolle café Opernpalais wemelt het van de vrolijk geklede toeristen.

'ROSINEN-BOMBER'

Nu de vier vroegere bezettingsmachten weg zijn, blijven opvallende en bescheiden monumenten en gedenkplaten achter; lege gebouwen, vervuilde grond en historisch materieel. Zoals twee tanks van het Rode Leger die Berlijn in het slotoffensief hebben beschoten. En twee vliegtuigen van de geallieerde luchtvloot die West-Berlijn in 1948/49 bevoorraadde, tijdens de Sovjet-blokkade die niets anders was dan een doelbewuste actie om West-Berlijn uit te hongeren. Aanvankelijk 120, tenslotte 13.000 ton per dag. In totaal 2,3 miljoen ton voedsel, kleding, brandstof en allerlei ander materiaal. Bijna 280.000 vluchten.

Een week of wat geleden werd door een oude Amerikaanse helicopter de herinnering aan die periode nog eens opgehaald. Hij strooide tijdens een vluchtje boven de Brandenburger Poort meer dan 5000 tabletten chocolade uit over enkele duizenden opgetogen Berlijners.

Naast een honkbalveldje achter de afrastering van vliegveld Tempelhof staan twee bijzondere toestellen. De 'Gooney Bird', een DC-3 oftewel Dakota, en een Skymaster die in 1971 zijn laatste landing in Berlijn maakte, gevlogen door 'candy-pilot' kolonel Gail Halverson. 'Rosinen-bomber' noemden de West-Berlijners de bevoorradingstoestellen. Elke twee minuten landde er een vliegtuig op een van de drie beschikbare West-Berlijnse luchthavens.

BIJNAMEN

Nog steeds voeren de aanvliegroutes van fluisterzachte vliegtuigen over dichtbewoonde wijken, uitgestrekte industrieterreinen en drukke verkeerswegen. Het halfronde, symmetrische luchthavengebouw heeft alle kenmerken van de officiële nazi-architectuur. Voor het gebouw staat 'de hongerhark', zoals de bevolking het monument noemt dat is opgericht als herinnering aan de gevallen piloten en andere bemanningsleden van de Luchtbrug.

Berlijners gebruiken toch graag spottende bijnamen voor monumenten en gebouwen. De bronzen soldaat op het Sovjet-ereveld wordt 'IJzeren Ivan' genoemd, de gevallenen staan weinig gevoelig bekend als 'de onbekende plunderaars'. Het Palast der Republik wordt vanwege zijn glazen voorgevel en de vele kroonluchters 'Eric's lampenwinkel' genoemd, naar Hönecker. En de gigantische televisietoren aan de Alexanderplatz is bekend als 'Ulbrichts kathedraal'.

Berlijn bouwt intussen hard aan zijn échte kathedralen. De Berliner Dom aan de Lustgarten is gerestaureerd en weer volop in gebruik, aan de Gendarmenmarkt wordt de Französische Dom opgeknapt en in de Oranienburgerstrasse glanst de goudkleurige koepel van de grote synagoge als ten tijde van voor de Holocaust.

Straks is de Rijksdag aan de beurt. Na de Duitse eenwording is het gebouw afgestoft en weer deel geworden van de Duitse samenleving. Bijna twee jaar geleden werd het stoffelijk overschot van Willy Brandt er tijdens een stram-militaire ceremonie uitgedragen. Volgend voorjaar mag verpakkingskunstenaar Christo het gebouw even verhullen. Daarna begint de verbouwing naar ontwerp van de Britse architect Sir Norman Foster, om de over enkele jaren verhuizende Bondsdag onderdak te kunnen bieden.

PUINRUIMEN

De Duitse hoofdstad beleeft een nieuwe opbouwfase, vijftig jaar na de gigantische verwoestingen in de stad. In het uitgestrekte, heuvelachtige park op de Hasenheide, tussen Tempelhof en Kreuzberg, staat het beeld van een vrouw: de hoofddoek strak om het hoofd, een omslagdoek, in haar handen een hamer. Zittend op haar eigen puin. Bijna alle verhogingen in het Berlijnse stadsbeeld zijn namelijk kunstmatig. Het zijn groenbegroeide puinhopen van na de Tweede Wereldoorlog. De stenen vrouw herinnert aan de 'Trümmerfrauen' van Berlijn, de taaie puinruimsters die de grond effenden voor de wederopbouw.

Een van de uitgangen van het park komt uit op het verkeersdrukke Südstern. Tussen de twee spitse torens van een kerk hangt een enorm spandoek: 'Jesus Crist. Test the best': alsof een nieuw sigarettenmerk wordt aangeprezen. Het klinkt in elk geval minder zwaarbeladen dan de tekst die de Britse historicus Timothy Garton Ash in een Oostberlijnse kerk zag, kort na de eenwording. Daar stond boven het altaar: 'Ik was Kaïn én Abel'.

Bundel reisverhalen van Peter Dicker

Zucht naar vrijheid thema van 'De Wolvebron'

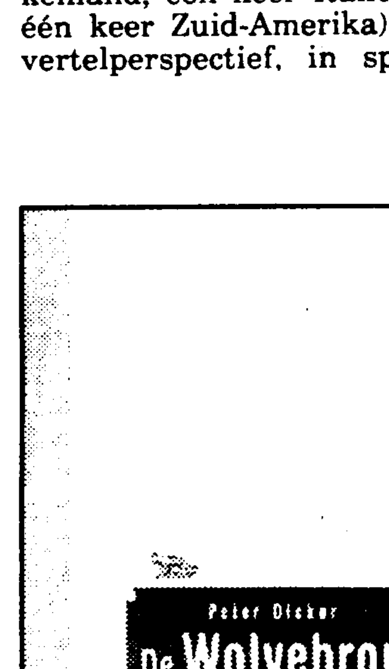
De zucht naar vrijheid is een universeel thema. Volgens de tekst achterop *De Wolvebron* van Peter Dicker ligt dit thema ook aan dit boek ten grondslag. Voor de cabaretier Freek de Jonge was het in elk geval de sleutel tot het antwoord op de vraag die hij opwierp bij de presentatie van Dickers verhalenbundel. "Er is al zoveel moois geschreven, dat je je kunt afvragen wat jij daar nog aan toe te voegen hebt", sprak hij tot de schrijver, om vervolgens een kort exposé over bovengenoemd thema te houden.

Ik heb er, in de vier verhalen die het boek bevat, echter weinig van terug kunnen vinden. Misschien is het thema wel dermate universeel dat je er als liefhebber van literatuur gewoon overheen leest. Net zoals er gelieven zijn die zoiets vanzelfsprekends als de kleur van de ogen van hun object der liefde niet meer weten.

De vraag van De Jonge zou ik dan ook heel anders willen beantwoorden. Of beter, ik vind haar eigenlijk niet zo relevant. Immers, er mag dan al heel veel moois geschreven zijn, als iemand aan al dat moois nog wat toe te voegen heeft, dan moet hij dat zeker doen en zich niet laten weerhouden door al dat andere moois.

Dicker heeft zich niet laten weerhouden. Na *Otzens happy hour*, het verhaal waarvoor hij vorig jaar de Prozaprijs van het Corps Consulaire van Curaçao kreeg, heeft de oud-hoofdredacteur van deze krant onlangs zijn tweede literaire boreling het licht doen zien. *De Wolvebron* is een bundeling van vier reisverhalen. Deze door de schrijver zelf gekozen kwalificatie is een beetje misleidend. De verhalen gaan eigenlijk niet over reizen, zoals reisverhalen van Redmond O'Hanlon of Paul Theroux. Het is bij Dicker meer dat zijn verblijf in den vreemde de inspiratie leverde voor zijn verhalen.

De vier verhalen verschillen onderling in velerlei opzichten; in lengte (het titelverhaal omvat bijna de helft van het boek), in plaats van handeling (twee keer Griekenland, één keer Italië en één keer Zuid-Amerika), in vertelperspectief, in spanning, in hoofdpersoon. Zo zijn *Christophoros* en *De Correspondent* beschrijvend van aard, terwijl *De Wolvebron* en *Kolossos* over min of meer afgeronde gebeurtenissen gaan.

De omslag van 'De Wolvebron' bestaat uit afbeeldingen van eilanden. Rechts, iets boven het midden, is Curaçao zichtbaar.

Daarmee hangt ook samen het verschil in spanning tussen de verhalen: in *De Wolvebron*, waarin twee onderzoekers ongewild betrokken raken bij de strijd tussen dorpelingen en wolven, weet Dicker bij voorbeeld een behoorlijke hoeveelheid spanning te genereren. *Christophoros* daarentegen (over een markante Griek die de verteller ooit heeft leren kennen) is wat dat betreft zo vlak als de Middellandse Zee op een windstille dag.

Toch is de bundel als geheel veel minder divers dan het bovenstaande zou doen vermoeden. Want vanaf de allereerste pagina is het de bijzonder verzorgde en bij vlagen poëtische stijl van Dicker die de hoofdrol speelt en daarmee de vier verhalen tot een eenheid smeedt. Het toch niet zo dikke boekje (79 pagina's) heeft een ongewoon hoog 'mooie zinnen'-gehalte.

Zinnen die opvallen door een zorgvuldige maar ongewone woordkeus of zinnen waarachter een hele wereld aan gedachten schuilgaat: 'Groter welbevinden dan tijdens een gewichtloze toestand in het niemandsland tussen twee werelden lijkt me niet denkbaar. Buiten de aantrekkingskracht van de ene, nog niet binnen de aantrekkingskracht van de andere' *(De Wolvebron)*.

Dicker is daarnaast ook nog eens een goed verteller. *Kolossos* (over een amateur-archeoloog die een spectaculaire ontdekking doet) en *De Wolvebron* zijn goed opgebouwd, zorgvuldig en met oog voor detail, en zitten zo in elkaar, dat je als lezer zo snel mogelijk wil weten 'hoe het afloopt'.

De andere twee verhalen zijn ook goed verteld, maar missen toch het reliëf dat de twee genoemde verhalen zo boeiend maakt. Volgens mij zit 'm dat in het al eerder genoemde verschil tussen een verhaal als afgerond geheel en als beschrijving.

Het resultaat van Dickers buitengewoon fraaie stijl is dat het hele boek een aparte, maar moeilijk te definiëren sfeer ademt. Enerzijds gaat van het proza een weldadige rust uit, anderzijds jaagt het verhaal de lezer voort. Enerzijds lijkt Dicker gepaste afstand te nemen van de door hem beschreven personen, anderzijds zit hij ze heel dicht op de huid.

Over twee jaar zal van Dickers hand de historische roman *Corazon Curaçao* verschijnen. Als *De Wolvebron* wat stijl betreft een vingeroefening is geweest, dan kunnen die twee jaar niet snel genoeg verstrijken.

Maar, om terug te komen op de vraag van Freek de Jonge, reeds met deze bundel heeft Dicker iets heel moois geschreven dat hij met recht mag toevoegen aan al het andere moois dat er al is.

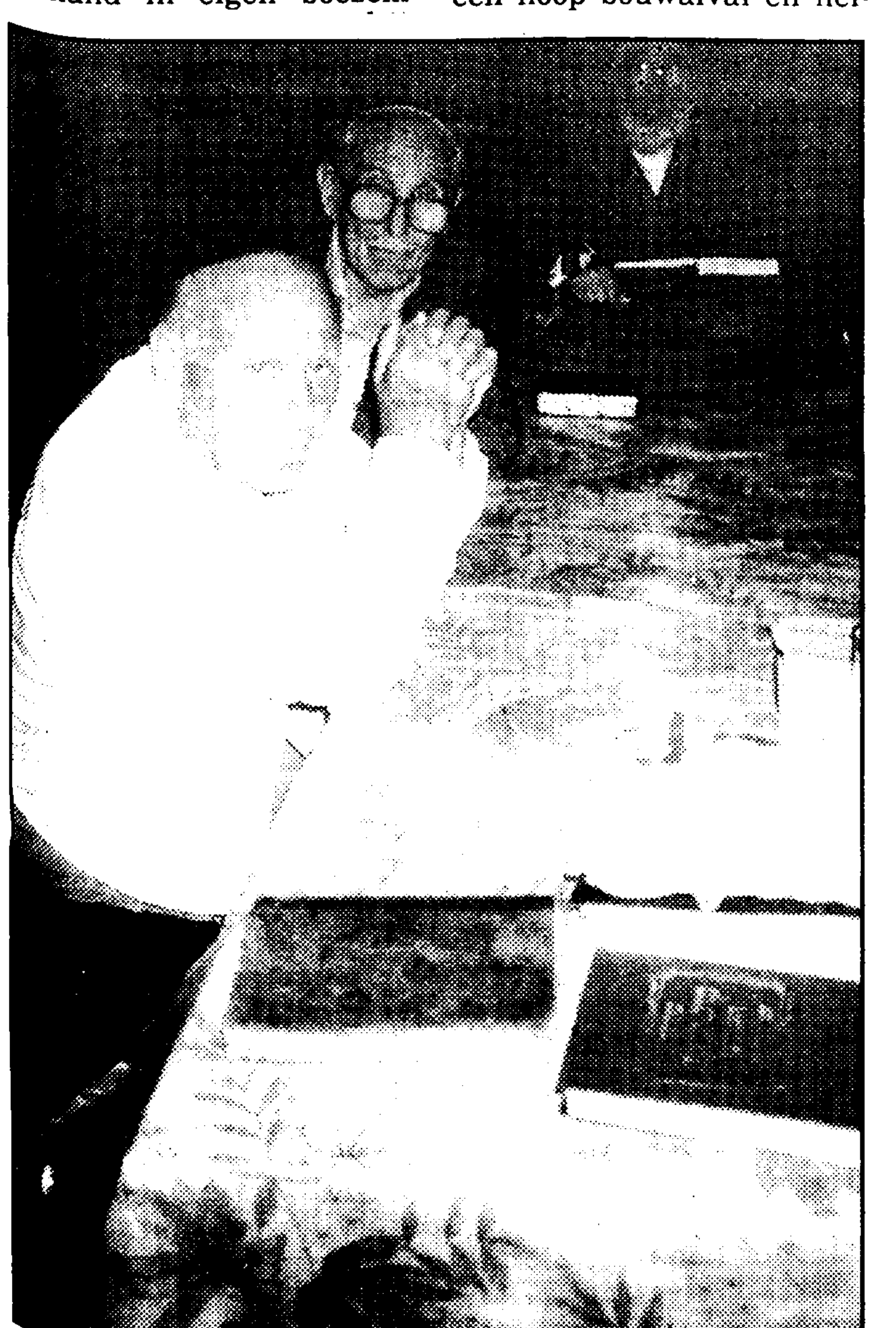
MAX HAAN

Peter Dicker: De Wolvebron
Uitgeverij Conserve;
ISBN 90 5429 037 4

Bijzondere bezoekjes aan bedehuizen joods leven in Hongarije

= door Marius Bremmer =

Onomwonden moet worden gezegd, dat de geschiedenis ons dwingt om vergeving te vragen voor de 600.000 vermoorde, de tienduizend weggevoerde en gemartelde landgenoten, voor de artsen die werden verbrand, voor de kunstenaars die werden doodgeknuppeld, voor de winkeliers en handelslieden die werden vermoord en voor de vrouwen die geen grootmoeder en moeder konden worden..."Met deze woorden stak de Hongaarse minister van Buitenlandse Zaken Lazlo Kovacs de hand in eigen boezem

In de synagoge blijken de Hongaarse joden beslist bereid tot een -soms wat te luidruchtig- babbeltje...

voor zijn land, toen hij onlangs in New York een toespraak hield voor het Joods Wereldcongres. Hongarije heeft een belangrijk aandeel gehad in de Holocaust, ook al voordat de Duitsers (pas in 1944) in het land volledig de macht aan zich trokken. Onze medewerker Marius Bremmer ging in Hongarije op zoek naar resten van het indrukwekkende joodse verleden van Hongarije...

Sprakeloos sta ik in de hoofdstad Budapest de grootheid te bekijken van de synagoge in de Dohánystraat. Het is de grootste van de hele wereld! Een toerist met storend Amerikaans accent en bijpassend volume, klopt me op de schouder en snerpt door het gebouw: "Wat een mooi gebouw en zó verschrikkelijk imposant en groot, dat we dat nooit hebben geweten." En zonder mijn reactie af te wachten -ik zie er blijkbaar uit als gids-gaat de man verder: "Kunt u mij zeggen hoe oud deze synagoge is en wat doet dat orgel daar?"

VERVALLEN

Al eerder deze reis was me opgevallen, dat de sporen van het joodse leven in Hongarije nog niet allemaal zijn uitgewist, sterker: dat er zelfs nog joods leven is. Dat schept altijd hoop in een land waar je door de taalbarrière niet met iedereen kunt praten. In de synagoge tref je altijd mensen die Duits of Engels praten. Neem nu die ene vrijdagavond! Onze campingbeheerder bij de oost-Hongaarse stad Debrecen is op de hoogte van het bestaan van een synagoge en wijst ons de weg. We moeten opschieten, het wordt al donker en straks begint de sabbat.

In een afgelegen straat nabij de centraal gelegen grote Gereformeerde Kerk ('templom') zien we een dichtgetimmerd en vervallen, niet te groot gebouw, met de twee stenen tafelen in top. Hoe nu verder? Twee straten verderop pronkt boven de daken ook een grote Davidsster. Dit gebouw ziet er van dichtbij uit alsof de restauratie vrijwel voltooid is: fraaie gele pastelverf, blinkend lood op het afdakje boven de deur, een hoop bouwafval en helaas een gesloten poort. Toch maar weer eens terug naar het vervallen gebouw. Aan een voorbijganger vragen we waar hier ergens de 'sjoel' is, het jiddische woord voor synagoge. De man wijst op een ijzeren hek naast het gesloten gebouw en maakt duidelijk, dat ik daar achter ergens moet wezen. We volgen iemand met een pet op. Hij gaat door de poort het achterterrein op, alwaar zich een bijgebouwtje bevindt...

Net als de man voor mij raak ik even de mezouza aan, het gebedsrolletje dat op de deurpost is gespijkerd. Daarna was ik ook m'n handen bij een kraantje in het halletje. Zo zijn we beiden rein als we het kleine bijgebouw van het bedehuis betreden. Nog snel vouw ik een papieren zakdoekje uit over mijn hoofd: ik kan het joodse bedehuis immers niet met onbedekt hoofd binnentreden!

Binnen zit een achttal mannen, die ik (heb ik in Israël geleerd) begroet met het 'sjabbat sjaloom', het 'gezegende sabbat', waarna ik flink handen schud met allemaal lieden van pensioengerechtigde leeftijd. Belangstellend wordt me gevraagd waar ik vandaan kom, men wil maar wat graag met mij als gast praten! Maar ook ik ben nieuwsgierig. Op mijn vraag hoeveel joden er nu nog in Debrecen wonen, moet eerst onderling overleg volgen. Een man die zich voor heeft gesteld als David merkt op: "Het kunnen er 300 zijn, misschien wel 800. Niemand die het weet, niemand die ze telt. Voor de Tweede Wereldoorlog waren het er in ieder geval zo'n 10.000." De meesten van de hier aanwezigen komen van het platteland. Zij hebben de oorlog overleefd en troffen na de bevrijding geen andere joden meer aan in hun dorpen. Daarom zijn ze naar de grote stad getrokken, om met elkaar onder het voormalige communistische bewind nog iets van hun jood-zijn te kunnen beleven. Maar teleurgesteld wordt daar aan toegevoegd: "De jeugd is naar Erets (Israël) vertrokken of naar Amerika. De heer David (dat is zijn achternaam): "Zelf kom ik uit Zarkopad. Vroeger was het daar Tsjechisch, tijdens de oorlog Hongaars en nu Russisch."

A-8661

Zijn schoonmoeder was ooit naar Hongarije gekomen en wilde niet wéér verhuizen. Daarom is David zelf niet naar Israël vertrokken, hij (63) en zijn vrouw (61) wilden de oude dame (85) niet alleen achterlaten. "Helaas hebben we geen kinderen. Mijn vrouw is in Auschwitz het slachtoffer geworden van de experimenten van de kamparts Josef Mengele. Bij haar is alles van binnen kapot gemaakt, zodat ze onvruchtbaar is. Zelf was ik ook in Auschwitz, toen ik 18 jaar was." Hij laat tot mijn grote verbazing een getatoueerd nummer op zijn linker arm zien. "Lopend ben ik vanuit Auschwitz door de Duitsers voortgedreven naar Dachau, waar ik de bevrijding heb meegemaakt." Het heeft jaren geduurd voordat het oorlogstrauma in alle hevigheid bij hem boven kwam, zo zegt hij. "Ik kwam in Hongarije te werken met gevangenen. Ze hadden diezelfde gestreepte kleren aan. Toen kwam alles weer boven." Nòg staart hij voor zich uit.

Op dat moment mengt zich een van de luisterende aanwezigen in het gesprek: "Ik heb ook in een concentratiekamp gezeten. Daar heb ik van een medegevangene, een Nederlandse journalist, jullie taal geleerd." Moeilijk, maar toch verstaanbaar, zegt hij opeens: "A-zes-en-tachtig-één-en-zestig." Als ik vraag

De hoofdsynagoge in Budapest, naar sommigen zeggen de grootste synagoge ter wereld...

wat hij daar mee bedoelt, stroopt ook hij zijn mouwen op. Het moet iemand wezen die zijn ellende aardig verwerkt heeft, want hij vindt het zelf maar wat grappig dat hij het duidelijk zichtbare getatoueerde nummer nu nog in het Nederlands kan uitspreken!

WIPPEN

Inmiddels is het aantal aanwezigen opgelopen tot rond de 25 en bijna even zo vaak heb ik handen geschud. David legt uit: "Die jonge man dáár, dat is een fotograaf. Zelf was ik medisch instrumentenmaker. En die daar, dat zijn drie toeristen, je ziet het wel aan hun kleding. Eén komt uit Erets, één uit New York en de derde uit Antwerpen." De gasten en hun kleding zijn van orthodoxe snit: zwarte jassen met lange panden, een baard en een zwarte hoed op. De Antwerpenaar staat voor in de zaal bij de 'ark' met de thorarollen tegen de muur heen en weer te wippen, net als de orthodoxe zwartgeklede joden bij de Klaagmuur in Jeruzalem.

"Mag ik ook foto's nemen?", zo vraag ik vriendelijk. De heer David blikt op zijn horloge en zegt: "Dat kan, maar je hebt nog twee minuten. Dan begint de sabbat." Klikklak en dan start de officiële plechtigheid, waarvoor me een gebedenboek in handen wordt gedrukt. Het enige leesbare tussen alle Hebreeuwse karakters is de naam New York, waar de uitgever gevestigd is. Getuige een handtekening heeft het boek behoord aan ene heer Klein. Iedereen gaat staan en alleen de orthodoxe gasten staan tijdens het gebed heen en weer te wippen.

STALINISME

Mijn gesprekspartners trekken zich van het gebed niets aan en vertellen graag verder. "Ik kon vroeger in Tsjechoslowakije leven als een Tsjech. In Rusland was het leven voor een jood niets waard, daarom zijn wij naar Hongarije gegaan, waar betrekkelijke godsdienstvrijheid was. Hier is zelfs een Hebreeuws gymnasium. Misschien heb je dat gebouw twee straten verderop wel gezien: net opgeknapt en geschilderd in gele pasteltinten. Je kunt er ook voor rabbi studeren, de studenten komen nu zelfs uit Praag, Moskou en Berlijn."

Ook over politiek komen de tongen los: "Van de communistische partij is in Hongarije niets meer over, alles is beter geworden, ook op godsdienstig gebied. Het echte Stalinisme is hier nooit lang aan de macht geweest. Maar hoe dat in Rusland, Oekraïne en andere voormalige Sovjetstaten verder zal gaan? De mensen hebben daar te veel meegemaakt om enthousiast te zijn over de hervormingen en de veranderingen. We denken niet dat Jeltsin de zaak daar alleen aan kan."

Hoewel onze conversatie de anderen duidelijk stoort (er wordt zo nu en dan 'Sjjsjjj' gesist), gaan de heren onverdroten voort. Dan wordt het een van de orthodoxe gasten te gortig: hij houdt een Hebreeuwse tekst omhoog, waarop zoiets zal staan als 'stilte!'. Aan herrie in een 'jodenkerk' is blijkbaar wel een grens. Vluchtig neem ik weer afscheid. De in plaats van het papieren zakdoekje aan mij uitgereikte kipa (keppeltje) deponeer ik weer in de bak bij de deur.

ISRAëL

Het bestaan (vroeger en nu) van een aanzienlijke joodse gemeenschap in Hongarije is niet meer algemeen bekend. Zo nu en dan zijn er wel momenten dat je er aan herinnerd wordt. De onlangs zo veelbesproken film 'Schindlers List' deed de verhalen rond Raoul Wallenberg ook weer opleven. Schindler redde het leven van meer dan 1500 joden, de mysterieuze Zweedse diplomaat Raoul Wallenberg redde in Budapest zo'n 100.000 joden uit handen van de Duitsers. Hij gaf als diplomaat Zweedse paspoorten uit aan wie maar wilde, zodat de joden als Zweeds (en in de oorlog neutraal) staatsburger niet naar de vernietigingskampen konden worden afgevoerd. In 1945 belandde Wallenberg in handen van de Russische bezetter van Hongarije. Hij stierf (hoewel er lange tijd onduidelijkheid was over zijn lot) kort daarna -om volstrekt onduidelijke redenen- ergens in een Russische gevangenis, volgens de Russen 'aan de gevolgen van een hartaanval'.

Hongarije heeft na de oorlog veel overlevende joden als emigranten afgeleverd aan de nieuwe staat Israël. Wellicht ook mede daarom, dat Hongarije het eerste Oost-Europese land was dat in de jaren '80 de diplomatieke banden met Israël herstelde, nadat deze massaal in 1967 door de communistische landen waren verbroken. De Hongaarse luchtvaartmaatschappij Malev onderhoudt zelfs rechtstreekse vluchten op Tel Aviv, hetgeen duidt op een intensief personenverkeer. In meerdere opzichten heeft Hongarije zich weer opengesteld voor het jodendom.

JOODS TOERISME

Het relatief dichtbij gelegen Hongarije is een ideaal land voor de Israëlische vakantieganger, niet in de laatste plaats omdat het goedkoop of vergeleken bij het pijnlijk dure Israël zelfs spotgoedkoop is. Bovenal is het natuurlijk de band met het land van herkomst van 220.000 Hongaars-Israëlische immigranten en hun nakomelingen. Zij vinden in Hongarije historie, nostalgie en hun joodse wortels. Vorig jaar was dat goed voor maar liefst 31.000 toeristen. Dit alles is natuurlijk nauwelijks minder interessant voor joden uit andere delen van de wereld. Men kan er sinds 1987 weer bloemen leggen bij het monument voor Raoul Wallenberg. Men kan zelfs kosher (rein) eten in een drietal restaurants. Er is een fraai Joods Historisch Museum en de toeristen kunnen zich in Budapest tegoed doen aan twintig overwegend conservatieve synagogen, waarvan drie orthodoxe. Samen met die Amerikaanse toerist heb ik mij een tijdlang staan te vergapen aan dit imposante bouwwerk!

Vele duizenden zitplaatsen, galerijen in etages, Moorse invloeden, kunst, alles beschilderd: je moet er geweest zijn om het te bevatten. Is er in Israël eigenlijk wel een grotere synagoge te vinden? Ik vraag het me af, de andere 'grootste synagoge ter wereld' staat vermoedelijk in de VS.

VERZWEGEN

Tijdens een rondwandeling door de zuidelijke Hongaarse stad Pécs werd ik eveneens met stomheid geslagen. Zo'n grote en mooie synagoge in een stad waar ik nog nooit van had gehoord. Een vriendelijke meneer bij de ingang vertelt alles wat je maar weten wilt. Merkwaardigerwijs blijft mijn reishandboek voor Hongarije bij elke futiliteit stilstaan: deze synagoge wordt echter niet vermeld. Met opzet misschien? Van de joodse gemeenschap is nauwelijks meer iets over, maar het gebouw ziet er pico bello uit, fraai, historisch en een must voor toeristen! In zomaar een dorpje ergens onderweg valt ook de Davidsster op. De voormalige bak van een synagoge blijkt hier in gebruik te zijn als openbare bibliotheek. Vriendelijkheid alom bij het personeel: ze pakken een grote sleutel waarmee de nog aanwezige ark wordt geopend. Zo krijgen we de thora-rollen te zien en rituele voorwerpen als de sjofar (ramshoorn). Buiten is een monumentale eregalerij met namen van omgekomen joden. De Duitsers hebben de joden vermoord, maar de Hongaarse autoriteiten ter plaatse wekken niet de indruk af te willen rekenen met de joodse geschiedenis.

Van de 700.000 joden in 1944 wonen er nog naar schatting 80.000 in Hongarije, het overgrote deel in de hoofdstad Budapest, maar zoals eerder gemeld zijn geen exacte aantallen bekend. Met behulp van het speciaal voor dit doel opgerichte Emanuel Fonds probeert de joodse gemeenschap van het land geld bijeen te garen voor de restauratie van de grote synagoge van Budapest, tijdens de oorlog gehavend als toevluchtsoord voor de vervolgden en na de oorlog in verval geraakt door de tand des tijds. Ook zamelt men gelden in voor een monument ter nagedachtenis aan het ghetto van Budapest en de 600.000 omgekomen Hongaarse joden.

Er is nog joods leven in Hongarije. En: er is voor het Joods Wereldcongres door de minister van Buitenlandse Zaken vergeving gevraagd door de Hongaren voor 600.000 vermoorde landgenoten. Het gaat eigenlijk elk menselijk voorstellingsvermogen te boven...

Er zijn 600.000 Hongaarse joden omgebracht. De namen van de slachtoffers worden in ere gehouden.

In geen reisgids vermeld: de zeer fraaie synagoge van de stad Pécs, met de twee stenen tafelen in top... (foto's Marius Bremmer)

EEN VAN de oudste joodse grafstenen buiten Israël wordt bewaard in het Joods Historisch Museum te Budapest, dat gevestigd is naast de synagoge aan de Dohámystraat. De steen werd gevonden bij de huidige Hongaarse toeristenplaats Esztergom, stamt uit de 3de eeuw, toen het gebied een Romeinse provincie was, en is te herkennen aan een menorah (zevenarmige kandelaar) en het woord Yuda. De joden hebben het in latere jaren net als in de rest van Europa -maar hier ook nog onder de Turken- niet gemakkelijk gehad. Hoewel ze gelijkertijd wel in Buda mochten wonen, was de tweelingstad Pest voor joden verboden. In 1787 werd het eerste bedehuis gebouwd. De opening in 1826 van een mooie en kolossale synagoge in Wenen (de hoofdstad van het keizerrijk) inspireerde tot de bouw van een eveneens zeer grote synagoge. De bouw nam vijf jaren in beslag, waarna de oplevering volgde in 1859. Tot de Tweede Wereldoorlog bloeide in Hongarije een joodse gemeenschap van 700.000 zielen. In minder dan een jaar tijd wist de Duitse bezetter de overgrote meerderheid af te voeren naar de gaskamers.

Schaken

Verplicht Siciliaans

De import-Arubaan Joop van Oosterom is in de schaakwereld bekend als een zeer genereuze sponsor. Hij organiseert jaarlijks het Melody Amber-toernooi in Monaco (rapid- en blindschaak) en een ontmoeting tussen de wereldtop der vrouwen en voormalige topgrootmeesters, waarvan de eerste aflevering twee jaar geleden op Aruba werd gehouden. Daarnaast financiert hij trainingsmatches voor de nummer 1 van Nederland, Jeroen Piket, die inmiddels al zijn krachten heeft mogen meten met Viktor Korchnoi (Zwi), Lev Poloegajevski (Rus) en Ljubomir Ljubojevic (Ser). Ook is Van Oosterom actief bij de sponsoring van het damesschaak.

Hij houdt van een geintje, van iets ongewoons en hij kan het zich permitteren. Zo trok hij onlangs zijn chequeboek open voor het Poloegajevski-toernooi in de Argentijnse hoofdstad Buenos Aires. Hij stelde de acht deelnemers een prijzenfonds van maar liefst 130.000 dollar in het vooruitzicht onder voorwaarde dat ze in iedere partij het Siciliaans op het bord zouden brengen.

Nu is dat een zeer gangbare opening in de huidige grootmeesterpraktijk en een van de populairste, maar ook gecompliceerdste varianten is vernoemd naar Lev Poloegajevski, een Rus die tegenwoordig in Parijs woont. 'Poloe', zoals hij in de schaakwereld genoemd wordt, is een goede vriend van Van Oosterom en het leek een aardig idee de zestigste verjaardag van Poloe te vieren met een Siciliaans thematoernooi. Helaas werd de Rus in de loop van dit jaar getroffen door een ernstige ziekte, waarvan hij inmiddels weer voorspoedig geneest, maar hij kon vanzelfsprekend niet meer zelf van de partij zijn. Het toernooi werd er niet minder om.

Het Siciliaans is een van de oudste schaakopeningen: 1. e2-e4, c7-c5. De eerste publicatie van deze zetten is terug te vinden in een boek van Gulio Cesare Polerio uit 1594 en werd enkele jaren later door Giochino Greco 'Siciliaans' gedoopt.

In Buenos Aires zijn de deelnemers verplicht het zogenaamde Open Siciliaans te spelen, waarbij de eerste vier zetten gegeven zijn: 1. e2-e4, c7-c5 2. Pg1-f3, d7-d6 (of 2. -, e7-e6 of 2. -, g7-g6) 3. d2-d4 4. Pf3xd4, Pg8-f6. Na deze zetten is iedere speler vrij zijn eigen gang te gaan.

Ik zal niet te zeer op de technische aspecten ingaan, want ik kan de lezer verzekeren, dat er letterlijk boekenkasten vol geschreven zijn over de gevolgen van deze zetvolgorde. Zelfs over afsplitsingen zoals 'De Draak' en 'De Najdorf' zijn gemakkelijk literatuurlijsten van indrukwekkende omvang aan te leggen. Over weinig openingen zijn zo veel boeken geschreven. De opening kent zijn vaste aanhangers, zowel met wit als met zwart, maar er zijn ook spelers die deze zetvolgorde het liefst vermijden, juist omdat er zo veel theorie bestaat.

Tot die laatste categorie behoort de Rus Valeri Salov, die überhaupt niet houdt van openingsstudie. Hij mag zich een van de succesvolste spelers van 1994 noemen. In het Indiase Shangi Nagar schakelde hij de Nederlander Jan Timman uit in het Kandidatentoernooi van de FIDE en vervolgens won hij het knockout-toernooi van Interpolis in Tilburg, hetgeen hem een ton opleverde. Salov beschouwt zichzelf bepaald niet als een openingskenner. Sterker nog, hij pleitte er onlangs in een interview met mij nog voor om opstelling van de stukken op de onderste rij in de beginstelling afhankelijk te maken van loting om de theoretici de pas af te snijden. Deze Salov won het toernooi in Buenos Aires en met overmacht, al doet de eindstand anders vermoeden. Na tien van de veertien ronden had hij al anderhalf punt voorsprong op zijn achtervolgers.

Dit was de eindstand: 1. Valeri Salov (Rus) 9, 2. Viswanathan Anand (Ind) 8½, 3/4. Vassily Ivanchuk (Oek), Judith Polgar (Hon) 7, 5/6. Gata Kamsky (VS), Anatoli Karpov (Rus) 6½, 7. Alexej Shirov (Let) 6, 8. Kjubomir Ljubojevic (Ser) 5½.

Deze uitslag maakt Salov een van de succesvolste spelers van 1994 naast Gata Kamsky, die in dit toernooi dan wel geen potten kon breken, maar wel als enige nog vertegenwoordigd is in het kandidatentoernooi van zowel de Wereldschaakbond (FIDE) als de Profesional Chess Association (PCA).

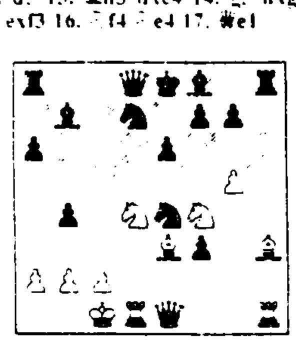
Het toernooi in Buenos Aires heeft een schat aan nieuw materiaal opgeleverd. Sommige partijen zijn zeker van theoretisch belang voor de verdere ontwikkeling van het Siciliaans. Het is verbazend hoeveel nieuwe ideeën in een zo oude opening gevonden kunnen worden. Ik geef een ruime selectie van partijen om dat te illustreren.

Schirow – J. Polgar

1. e4 c5 2. ♘f3 e6 3. d4 cxd4 4. ♘xd4 ♘c6 5. ♘c3 d6 6. g4 a6 7. ♗e3 ♘ge7 8. ♘b3 b5 9. f4 ♗b7 10. ♕f3 g5 11. fxg5 ♘e5 12. ♕g2 b4 13. ♘e2 h5 14. gxh5 ♘f5 15. ♗f2 ♕xg5 16. ♘a5 ♘e3 17. ♕g3 ♕xg3 18. ♗xg3 ♘xc2+ 19. ♔d1 ♘xa1 20. ♘xb7 b3 21. axb3 ♘xb3 22. ♔c2 ♘c5 23. ♘xc5 dxc5 24. ♗e1 ♘f3 25. ♗c3 d4+ 26. ♔d3 ♗d6 27. ♗g2 ♗e5 28. ♗e4 ♔e7 29. ♖a1 ♘c6 0-1.

Anand – Ljubojevic

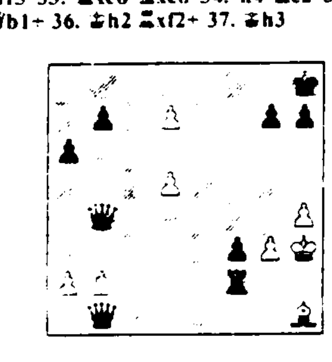
1. e4 c5 2. ♘f3 d6 3. d4 cxd4 4. ♘xd4 ♘f6 5. ♘c3 a6 6. ♗e3 e6 7. f3 b5 8. g4 h6 9. ♕d2 ♘bd7 10. 0-0-0 ♗b7 11. h4 b4 12. ♘ce2 d5 13. ♗h3 dxe4 14. g5 hxg5 15. hxg5 exf3 16. ♘f4 ♘e4 17. ♕e1

17. ... ♖xh3 18. ♘xh3 e5 19. ♘b3 a5 20. ♘d2 ♕c7 21. ♗b6 ♘xb6 22. ♘xe4 ♖c8 23. ♖h2 ♕c6 24. ♘g3 ♕e6 25. ♔b1 ♘c4 26. ♘f2 ♘xb2 27. ♔c1 ♘a4 28. ♘fe4 ♖c4 29. ♔a1 ♕g4 30. ♕f1 ♘b6 31. ♘d2 ♖c5 32. ♕f2 ♘c4 33. ♖h8 ♖c8 34. ♖e1 ♘xd2 35. ♖xe5+ ♔d7 36. ♕xd2+ ♔c7 37. ♖xf8 ♖xf8 38. ♖e7+ ♔c6 39. ♘e4 1-0.

Kamsky – J. Polgar

1. e4 c5 2. ♘f3 e6 3. d4 cxd4 4. ♘xd4 ♘f6 5. ♘c3 ♘c6 6. ♘db5 d6 7. ♗f4 e5 8. ♗g5 a6 9. ♘a3 ♗e6 10. ♘c4 ♖c8 11. ♗xf6 ♕xf6 12. ♘b6 ♖b8 13. ♘cd5 ♕g6 14. ♕d3 ♗e7 15. g3 0-0 16. ♗g2 ♗d8 17. 0-0 ♔h8 18. ♘c4 ♘e7 19. ♕a3 ♗xd5 20. exd5 ♗c7 21. ♖ad1 ♘g8 22. ♘a5 f5 23. c4 f4 24. c5 f3 25. ♗h1 ♗xa5 26. ♕xa5 e4 27. ♖fe1 ♘f6 28. cxd6 ♕g4 29. ♖d4 ♖be8 30. ♕b4 ♕h3 31. ♖dxe4 ♘xe4 32. ♖xe4 ♕f5 33. ♖xe8 ♖xe8 34. h4 ♖e2 35. d7 ♕b1+ 36. ♔h2 ♖xf2+ 37. ♔h3

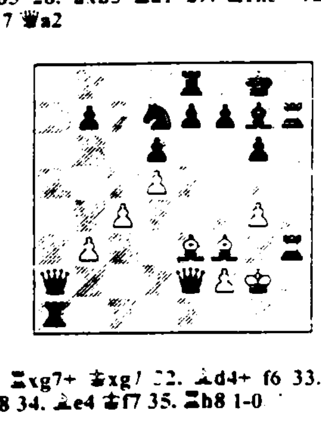
37. ... h5 38. ♕f8+ ♔h7 0-1.

Ljubojevic – Iwantschuk

1. e4 c5 2. ♘f3 d6 3. d4 cxd4 4. ♘xd4 ♘f6 5. ♘c3 a6 6. g3 ♘c6 7. ♗g2 ♗d7 8. 0-0 e6 9. a4 ♗e7 10. h3 0-0 11. ♘b3 ♘a5 12. ♘xa5 ♕xa5 13. ♗d2 ♕c7 14. a5 ♗c6 15. ♖e1 ♖ae8 16. ♗e3 ♘d7 17. ♗d4 ♗f6 18. ♗xf6 ♘xf6 19. ♕d4 ♖e7 20. ♕b4 ♖d7 21. ♖ad1 ♖fd8 22. ♖d4 h6 23. ♖ed1 d5 24. exd5 ♘xd5 25. ♘xd5 ♗xd5 26. c4 ♗xg2 27. ♖xd7 ♖xd7 28. ♖xd7 ♕xd7 29. ♔xg2 ♕c6+ 30. ♔g1 f5 31. ♕b6 ♕e4 32. b4 g5 33. b5 f4 34. gxf4 gxf4 35. bxa6 bxa6 36. ♕xa6 f3 37. ♕c8+ ♔f7 38. ♕c7+ ♔f6 39. ♔h2 1-0.

Salow – Karpow

1. e4 c5 2. ♘f3 e6 3. d4 cxd4 4. ♘xd4 ♖fc8 13. b3 ♘d7 14. ♖fc1 ♕d8 15. ♘d5 ♘c5 16. ♗f3 a5 17. h4 ♗xd5 18. exd5 ♕d7 19. ♕e2 ♖e8 20. h5 ♕f5 21. ♖d1 ♗e5 22. g4 ♕c8 23. ♔g2 ♗g7 24. ♖h1 ♘d7 25. hxg6 hxg6 26. ♖h4 a4 27. ♖bh1 axb3 28. axb3 ♖a1 29. ♖1h3 ♕a8 30. ♖h7 ♕a2

31. ♖xg7+ ♔xg7 32. ♗d4+ f6 33. ♕e3 ♘f8 34. ♗e4 ♔f7 35. ♖h8 1-0

Iwantschuk – Karpow

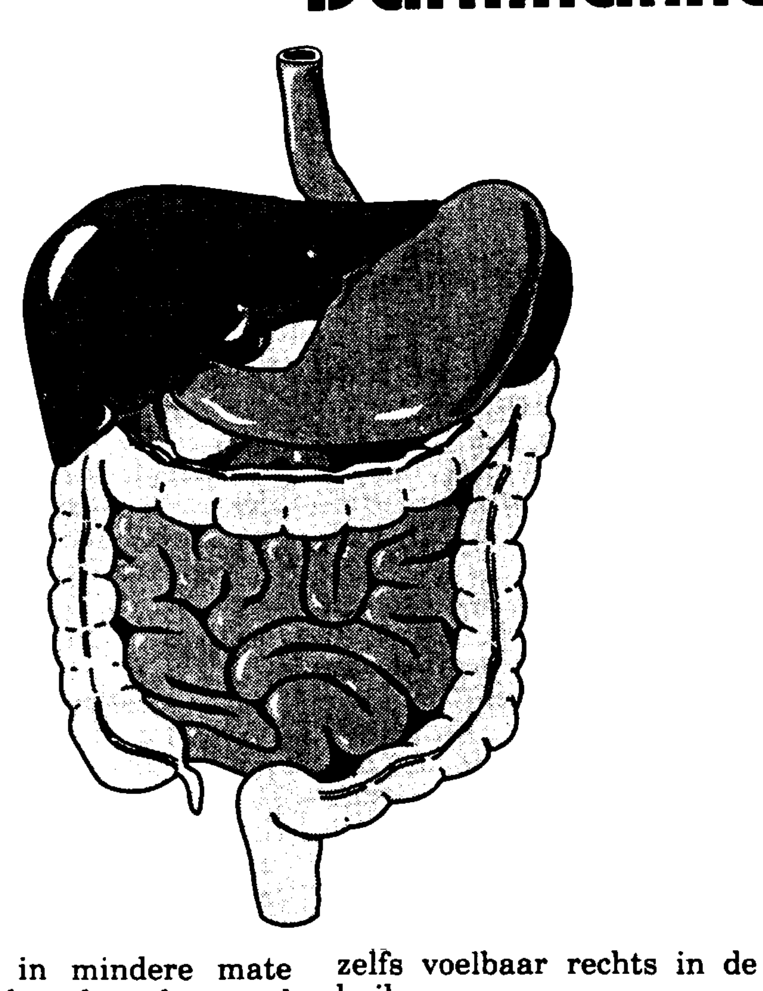
1. e4 c5 2. ♘f3 e6 3. d4 cxd4 4. ♘xd4 ♘c6 5. ♘c3 ♕c7 6. ♗e2 a6 7. 0-0 ♘f6 8. ♔h1 ♗e7 9. f4 d6 10. ♗e3 0-0 11. ♕e1 ♗d7 12. ♕g3 ♔h8 13. ♖ad1 ♖ac8 14. ♘f3 ♘b4 15. ♘e1 b5 16. a3 ♘c6 17. e5 dxe5 18. fxe5 ♕xe5 19. ♗f4 ♕c5 20. ♗e3 ♕e5 21. ♖xf6 ♕xg3 22. hxg3 ♗xf6 23. ♖xd7 ♔g8 24. ♘d1 ♖fd8 25. ♖xd8+ ♖xd8 26. ♘f3 h5 27. ♔g1 ♘e7 28. ♗d3 ♘d5 29. ♗d2 ♗e7 30. ♔f2 ♗c5+ 31. ♔e2 ♗d6 32. c4 bxc4 33. ♗xc4 ♗xg3 34. ♗xa6 ♘f4+ 35. ♗xf4 ♗xf4 36. ♘e3 g5 37. ♘d2 f5 38. a4 ♔f7 39. ♘dc4 ♖b8 40. ♘c2 g4 41. ♘d4 h4 42. ♘c6 ♖a8 43. ♗b5 h3 44. gxh3 gxh3 45. ♘6e5+ ♔f6 46. ♘d7+ ♔e7 47. ♘db6 ♖h8 48. ♗c6 h2 49. a5 ♗b8 50. a6 ♔d8 51. ♗h1 ♔g8 52. ♘e5 ♔c7 0-1

♘c6 5. ♘c3 ♕c7 6. ♗e2 ♘f6 7. ♗e3 a6 8. 0-0 ♗b4 9. ♘a4 ♗e7 10. ♘xc6 bxc6 11. ♘b6 ♖b8 12. ♘xc8 ♕xc8 13. e5 ♘d5 14. ♗c1 ♗c5 15. ♕d3 0-0 16. ♕g3 ♖e8 17. ♖d1 a5 18. b3 a4 19. ♗h6 ♗f8 20. h4 ♕c7 21. ♗g5 axb3 22. axb3 ♖a8 23. c4 ♘b4 24. ♕c3 c5 25. ♗f3 ♖xa1 26. ♖xa1 d6 27. ♗f4 ♖d8 28. h5 h6 29. ♖d1 dxe5 30. ♖xd8 ♕xd8 31. ♗xe5 ♕d7 32. g3 ♘d3 33. ♗c6 ♕d8 34. ♕d2 ♗e7 35. ♗c3 ♗g5 36. ♕d1 ♘c1 37. ♕c2 ♕d3 38. ♕xd3 ♘xd3 39. ♔f1 ♘c1 40. ♗a4 ♗f6 41. ♗xf6 gxf6 42. b4 ♔f8 43. b5 ♔e7 44. ♗c2 f5 45. ♔e1 ♘a2 46. ♔d2 ♘b4 47. ♗b1 ♔d6 48. ♔e2 ♔e5 49. ♔e3 ♔f6 50. ♔f4 ♔e7 51. ♔e5 f6+ 52. ♔f4 ♔f7 53. b6 ♘c6 54. b7 ♔e7 55. ♗xf5 ♔d6 56. ♗e4 ♘b8 57. ♗g6 ♔c7 58. ♗f7 ♔d6 59. ♗e8 ♔e7 60. ♗b5 ♔d6 61. ♔e4 ♔c7 62. g4 1-0.

Ziek & Gezond

Darmkanker

anker van de darm en met name van de dikke darm (medische naam: *colon-carcinoom*) komt steeds vaker voor; in vele landen staat het zelfs op de tweede plaats als doodsoorzaak ten gevolge van kanker (longkanker bij mannen en borstkanker bij vrouwen nemen de eerste plaats in). Het is echter een ziekte die in bepaalde gevallen goed behandeld kan worden, als zij maar vroeg genoeg herkend en behandeld wordt. Deze vorm van kanker komt vooral voor op oudere leeftijd (boven het 50ste jaar) en vaker bij mannen dan bij vrouwen.

DARMEN

De darmen lopen vanaf de maag tot aan de anus, te verdelen in de dunne darm die bij de maag begint en de dikke darm die in de anus uitmondt. De functie van de darmen is voornamelijk het verder verteren van voedsel met behulp van de spijsverteringssappen uit speeksel, maag, lever, galblaas, alvleesklier en slijm in de darm zelf, waarna het fijngemaakte voedsel en water in het bloed worden opgenomen. De dikke darm, waar ook veel water uit de passerende voedselresten gehaald wordt, dient bovendien als opslagplaats van de afvalstoffen, en wordt van tijd tot tijd geledigd: de ontlasting.

OORZAAK

Kanker van de dikke darm (*colon-carcinoom*) komt veel vaker voor dan in de dunne darm, en er zal in dit artikel verder alleen over het coloncarcinoom gesproken worden. De juiste oorzaak is niet bekend, maar er zijn wel duidelijke aanwijzingen in de richting ervan:

- genetische afwijkingen: vrij recente onderzoeken hebben vastgesteld dat er een genetische afwijking ten grondslag ligt aan het ontstaan van sommige vormen van darmkanker. Personen met een bepaald afwijkend gen (= drager van erfelijke eigenschappen) schijnen dus 'vatbaarder' voor deze ziekte te zijn;
- het eten van veel dierlijke vetten en eiwitten, met name die uit rood vlees (rundvlees, wild en in mindere mate varkensvlees dat echter veel schadelijke vetten bevat). Deze stoffen kunnen namelijk worden omgezet in prikkelende verbindingen die de darm irriteren en daardoor kanker-achtige veranderingen en ongecontroleerde groei kunnen veroorzaken. Darmkanker komt daardoor veel vaker voor in rijke, geïndustrialiseerde landen waar veel vlees wordt gegeten, zoals Amerika en West-Europa. Japan is een uitzondering, om nog onduidelijke redenen;
- weinig vezels in het eten. Voedingsvezels zijn onverteerbare delen in het voedsel en bevorderen de passage in de darmen; de spijsbrij passeert dus sneller naar de anus toe en irriterende stoffen krijgen minder kans om in te werken en schade te veroorzaken. Voedingsvezels zitten in groenten en fruit en worden ook aangeraden bij personen die hardlijvig zijn.
- vitamine A, C en E, maar ook kool, bloemkool, broccoli en spruitjes, schijnen een beschermende rol te spelen tegen kanker;
- aangebrande produkten (barbeque) hebben een schadelijk effect. Zelfs het vaak klaarmaken van bijvoorbeeld gebarbaquede vis kan op den duur kanker veroorzaken, ook van de keel of achter in de neus ten gevolge van de prikkelende stoffen die er vrijkomen;
- bepaalde aangeboren of later ontstane darmafwijkingen, onder andere poliepen ('vleesbomen'; goedaardige gezwellen) kunnen in de loop van jaren kwaadaardig worden ('ontaarden');
- ook bepaalde langdurige darmontstekingen geven een groter risico op het ontstaan van darmkanker;
- hardlijvigheid is een andere factor die nadelig is voor de darmen, vooral bij oudere personen.

VERSCHIJNSELEN

De verschijnselen die optreden, hebben te maken met de plaats waar het gezwel zich bevindt. Als het 'hoog' in de darmen zit, bij voorbeeld in de rechterkant van de dikke darm, kunnen de klachten lang uitblijven omdat de vrij zachte inhoud van dat gedeelte van de darm, ondanks het gezwel, gemakkelijk langs kan. Er kan dan wel bloedverlies in de darm zijn, op den duur bloedarmoede (zwakte, snelle vermoeidheid, hartkloppingen, hoofdpijn, duizeligheid bij opstaan), vermagering, soms diarree en een enkele maal is het gezwel zelfs voelbaar rechts in de buik.

Een 'laag' gelegen gezwel (in de linkerhelft van de dikke darm), geeft wat eerder klachten, omdat de ontlasting daar aangekomen, al vaster is doordat er meer water uit is gehaald en de darm zelf ook nauwer is. De stoelgang wordt onregelmatig, er ontstaat hardlijvigheid (*obstipatie*), af en toe diarree en soms heel dunne slierten ('potlood-dunne') ontlasting, doordat de ontlasting niet goed kan passeren langs het kankergezwel in de darm.

Een gezwel in het laatste deel van de darm (endeldarm of *rectum*) geeft bloed en slijm in de ontlasting met vaak pijnlijke aandrang om te defaeceren zonder dat er werkelijk wat komt. Aambeien, een goedaardige aandoening, kunnen soortgelijke klachten geven, maar de arts zal ook dan toch altijd verder onderzoek moeten doen, vooral bij oudere personen, om er zeker van te zijn dat er geen kanker in het spel is.

Als het kwaadaardig gezwel niet wordt ontdekt, kan het zich in de buik uitbreiden, en ook kunnen kankercellen naar andere organen in het lichaam worden versleept, via het bloed of de lymfe, en daar ziekteverschijnselen geven, bij voorbeeld in de longen (hoesten met bloedsspoortjes erin en benauwdheid), hersenen (afwijkend gedrag, epileptische aanvallen) en botten (plotselinge botbreuken, botpijnen).

BEHANDELING

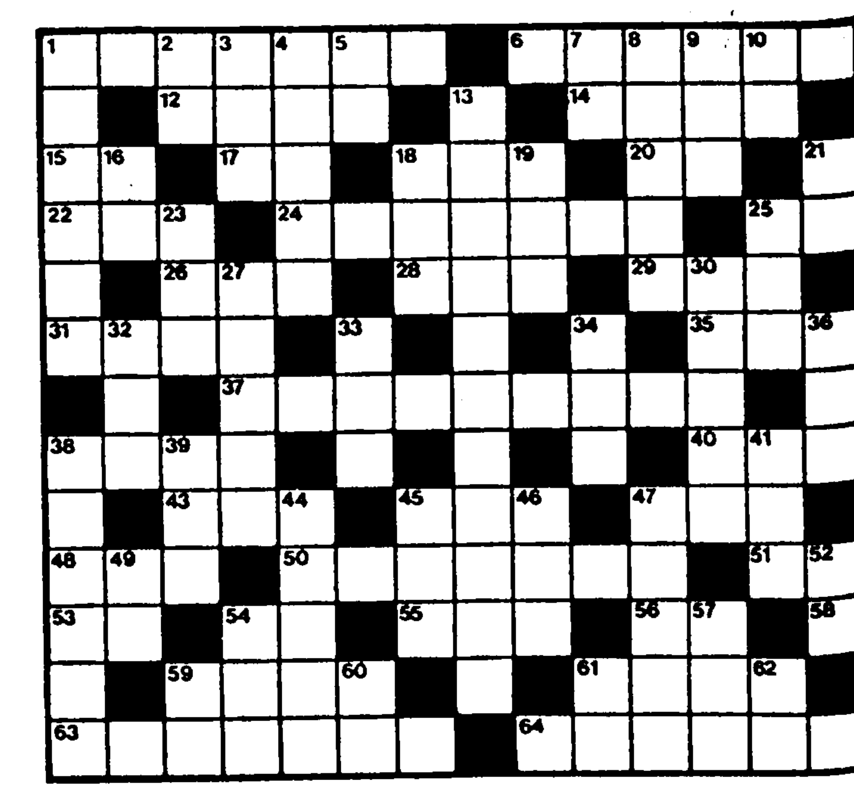
De enige afdoende behandeling van darmkanker, is verwijdering van het gezwel, samen met de lymfeklieren in de buurt, omdat er daar vaak ook al wat afwijkingen in kunnen zijn. Hoe eerder de afwijking wordt ontdekt, hoe meer kans op genezing er is, omdat het kankergezwel dan in zijn geheel kan worden verwijderd. Maar ook in uitgebreide, terminale gevallen kan een operatie toch een hele verlichting voor de patiënt betekenen, die dan verlost wordt van de buikpijn, opgezette buik en hardlijvigheid door het niet kunnen passeren van de ontlasting. Soms kunnen er als ondersteuning van de chirurgische behandeling, ook bepaalde kankerremmende medicijnen worden gegeven.

Het is vanzelfsprekend aan te raden om van jongs af reeds op een goede voeding te letten; voldoende vlees eten, want dat is wel nodig voor de eiwitten die erin zitten, maar niet overdreven veel; spaarzaam zijn met dierlijke vetten; veel groenten en fruit eten, voldoende water drinken (minstens 2 liter per dag). In gevallen van chronische darmafwijkingen; een regelmatige controle om op tijd een eventuele ontaarding te kunnen ontdekken.

Vooral voor oudere personen geldt, dat ze niet moeten dralen met een bezoek aan de arts als ze bovenvermelde verschijnselen opmerken. Iemand die nooit hardlijvig is geweest en dat plotseling wel wordt, niet bekend was met aambeien en plotseling bloed in de ontlasting ziet, heeft zeker redenen om daar verdere informatie over in te winnen!

Darmkanker, met name van de dikke darm (*colon carcinoom*) is dus één van de veel voorkomende kankersoorten, vooral op oudere leeftijd. De oorzaak schijnt te liggen bij dieet-factoren (veel rood vlees en dierlijke vetten; weinig voedingsvezels), genetische afwijkingen en vooraf bestaande chronische darmaandoeningen (poliepen, langdurige ontstekingen) die kwaadaardig kunnen worden. Een verandering in de stoelgang, hardlijvigheid, soms afgewisseld met diarree of potlood-dunne ontlasting, pijn en een zwelling in de onderbuik, bloed in of op de ontlasting, vermagering en algehele zwakte, zijn verschijnselen die de verdenking op een dergelijke darmafwijking moeten doen vallen. De behandeling is operatief.

Kruiswoord puzzel

HORIZONTAAL: 1. persoon van adel; 6. beroep; 12. palmsoort; 14. houding; 15. klaar; 17. ambtshalve; 18. korenmand; 20. filmfiguurtje; 21. persoonlijk voornaamwoord; 22. vruchtennat; 24. tegenspraak; 25. werktuig; 26. gegroet; 28. water doorlatend; 29. muzieknoot; 31. insektenlarve; 35. hard gebakken stukje spek; 37. destijds; 38. vierkante zuil; 40. delfstof; 43. soort papegaai; 45. vogel; 47. Engels bier; 48. berg; 50. ellendig; 51. werkschuw; 53. voorzetsel; 54. lidwoord; 55. deel van het jaar; 56. lengtemaat; 58. godsdienst; 59. eer; 61. vogel; 63. zeker; 64. bezigheid.

VERTIKAAL: 1. vis; 2. rondhout; 3. vreemde munt; 4. kattekruid; 5. voegwoord; 7. voorzetsel; 8. proef; 9. droogoven; 10. muzieknoot; 11. ontvreemden; 13. vrucht; 16. muzieknoot; 18. dierlijk produkt; 19. deel van het lichaam; 21. persoonlijk voornaamwoord; 23. weg; 25. dessert; 27. nestel; 30. lichaamsholte; 32. voorzetsel; 33. deel van een schip; 34. dandy; 36. zangstem; 38. vrucht; 39. kraan; 41. oproer; 42. zoetstof; 44. boom; 45. beheftig; 46. steen; 47. slang; 49. bergruimte; 52. stad uit de bijbel; 54. razend; 57. voorzetsel; 59. muzieknoot; 60. muzieknoot; 61. persoonlijk voornaamwoord; 62. muzieknoot.

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

M.A. Henriquez
Jan Sofat 23
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Croes 110 tijdens kantooruren.

Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdag middag vijf uur.

Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:

AMIGOE PUZZEL

Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. pruim; 5. rek; 8. essay; 12. ook; 13. opening; 16. ira; 17. ne; 18. stuk; 19. noor; 21. in; 22. clan; 24. bende; 26. arak; 28. rol; 30. lus; 31. aga; 32. optrek; 35. premie; 37. r.i.; 38. pompeus; 39. an; 40. dokter; 42. lieden; 45. eel; 46. ong.; 48. sta; 49. mals; 51. veter; 53. enak; 55. kt.; 56. toer; 58. zeen; 60. r.k.; 61. oog; 63. krakeel; 65. die; 66. plaat; 67. lol; 68. parel.

VERTIKAAL: 1. poncho; 2. roel; 3. uk; 4. mot; 5. rekel; 6. en; 7. kinds; 8. ego; 9. si; 10. aria; 11. yankee; 14. pub; 15. noë; 18. snor; 20. rage; 23. artikel; 25. nulpunt; 27. ramadan; 29. lepel; 31. arsis; 33. pro; 34. kor; 35. pul; 36. ine; 40. domkop; 41. test; 43. eten; 44. nikkel; 46. oeral; 47. gezel; 50. atol; 51. ver; 52. ree; 54. arie; 57. okt.; 59. elp; 62. ga; 64. k.o.; 65. dr.